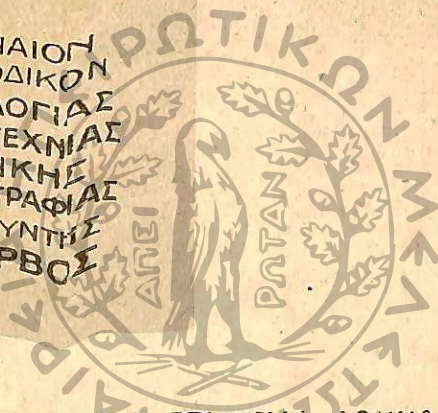

Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΕΤΟΣ Β' - ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'
ΑΡΙΘ. 8.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1932

ΜΗΝΙΑΙΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
ΚΡΙΤΙΚΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Ι. ΖΕΡΒΟΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε. ΣΤΑΔΙΟΥ 4-ΑΘΗΝΑΙ

Περιεχόμενα

	Σελίς
Ἡ οἰκονομικὴ κρίσις, ὑπὸ Paul Oulet	369
Ἡ ζωγραφικὴ καὶ οἱ ἐποχὲς αὐτῆς	371
Οἱ στοχασμοὶ τοῦ Δημοκρίτου στὴν ἠθικὴ.....	373
Ἀνθολογικὸ παραμῦθι, ὑπὸ Λευκαδίου Χέρν	374
Ἀπὸ τὴν «Ἀντρομάχη» τοῦ Εὐριπίδου. Τὰ λυρικά, μτφ. Δ.Μ. Σάρρου	377
Νεοελληνικὴ ποίηση.....	381
Γνωμικά, ὑπὸ Ι. Ζ.....	382
Ἡ Παιδαγωγικὴ Ἐπιστὴμὴ στὴν Ἑλλάδα	383
Τὰ Διδακτικὰ βιβλία	385
Τὸ πρόβλημα τῆς ὀρθογραφίας μας, ὑπὸ Μ. Τριανταφυλλίδου.....	389
Μαθητικὰ ταμεία, ὑπὸ Π. Δ. Παναγοπούλου	396
Βακχυλίδου, ποιήματα	398
Ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ βιβλίου «Παιχνίδια μὲ τραγούδια».....	400
Ἱστορία τοῦ διδακτικοῦ βιβλίου καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι, ὑπὸ Ι. Ζερβοῦ	403
Ἡ ἔρευνα μας γιὰ τὸ ἐξάχρονο δημοτικὸ σχολεῖο.....	406
Νέα τραγούδια	409
Ὁ διαγωνισμὸς τοῦ Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Ἡμερολογίου Δημητράκου..	410
Κριτικὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ βιβλίου, ὑπὸ Ι. Ζερβοῦ	411
Ἀλληλογραφία	416

Εἰκόνες

Πορτραῖτο Καρόλου Ιου τῆς Ἀγγλίας, Βαν-Δάϊκ 380—Ἡ Ροσιμή,
Φράντς Χάλς 380—Πορτραῖτο τῆς Ἰνφάντας Μαργαρίτας, Βελάσκεθ 380—
Ἡ κυρία μὲ τὴ βεντάγια 380.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΙΤΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ Καζ. Χατζή

ΗΜΕΡΟΜ. 29-9-78

ΑΡΙΘ. 23462

Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΕΤΟΣ Β'.—ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'.

ΦΥΛ. 8 — ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1932

Ἡ οἰκονομικὴ κρίσις — Paul Otlet

Μιά γενικὴ οἰκονομικὴ κρίσις ξέσπασε κατόπι ἀπὸ τὸν πόλεμο. Τὸ κυρίαρχο αἷτιο τῆς εἶναι τοῦτο : ὁ παγκόσμιος πόλεμος ἐστοίχισε στὰ Κράτη, συνυπολογίζοντας ἐκτιμητικὰ καὶ τοὺς χαμοὺς ἀνθρώπων καὶ τὴν καταστροφὴ ἰδιοκτησιῶν, ἓνα τεράστιο συνολικὸ ποσό: διακόσια δισεκατομμύρια δολλάρια. Ὁ ὑπολογισμὸς ἐγίνε ἀπὸ τὴν κυβέρνησις τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν καὶ ἀνακοινώθηκε στὸ Κογκρέσο.—Τὰ πολεμικὰ ἐξοδα, πού τὸ 1914 συνολικῶς γιὰ ὅλα τὰ κράτη εἴτανε 10 δισεκατομμύρια τὸ χρόνο, στὸ 1918 γενήκαν 70 δισεκατομμύρια. Καὶ τὰ κολοσσιαῖα τοῦτα ποσὰ πρόκειται ὅπωςδὴποτε, ἀπευθείας ἢ πλαγίως νὰ ἐπιβαρύνουν ὅλους· ὁ κάθε κάτοικος τῆς γῆς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ πληρώσει τὸ μερτικὸ του.

Σὰν ἐπακόλουθο τῆς τέτιας ἀρχικῆς πραγματικότητος παρυσιάσθηκε μιὰ ἄλλη :

« Ὑστερ' ἀπὸ τὸν πόλεμο ἦρθε μιὰ οἰκονομικὴ κρίσις στὴν κατανάλωσι, πρῶτα στὴν Ἰαπωνίαν, κατόπι στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες. Μεσόχρονα τὸ 1920 ἄρχισε ἡ κρίσις ν' ἀπλώνεται στὶς ἔξω εὐρωπαϊκὰς χώρας κι ἔπειτ' ἀπὸ λίγο διαδόθηκε στὴν Εὐρώπῃ. Ἡ κρίσις αὕτῃ ἔφερε ξαφνικὰ πολλοὺς λαοὺς μπρὸς σ' ἓνα καινούργιον πρόβλημα, πῶς σοβαρὸ καὶ πῶς ἀνησυχαστικόν : στὴν ἀρνήσις δηλ. τῶν διαφορῶν ἀγορῶν νὰ καταναλώσουν τὰ προϊόντα, καὶ συνεπῶς στὸ ἀπότομο ξέπλεμα τῶν τιμῶν, στὸ σταμάτημα τῆς παραγωγῆς, σὰν πού ἔλειψε ἡ κατανάλωσι, καὶ τέλος στὴν ἀνεργίαν, ἐκτεινόμενη ὅσο ποτὲ πρίν».

(Διεθνικὸ Γραφεῖο Ἑργασίας πᾶνυ στὴν παραγωγῇ).

Τὸ πολὺ σοβαρὸ πού ἔχει ἡ τέτια τωρινὴ κρίσις εἶναι τὸ ὅτι δὲν εἶναι ξέσπασμα περαστικῆς ἀνωμαλίας ἀπὸ κείνες, πού μιὰ φορὰ οἱ οἰκονομολόγοι μᾶς περίγραφαν τὴν περιοδικὴ ἐμφάνισι τους. Ἡ γενικὴ σημερινὴ κρίσις προέρχεται ἀπὸ τὶς πολεμικὰς ἀνωμαλίας. Κι ὁ πόλεμος, πού κι αὐτὸς γλήγορα εἶχε ἀπλώσει σ' ὅλο τὸν κόσμον, προερχότανε τὸ πῶς πολὺ ἀπὸ τὴν ἀναρχικὴν κατάστασιν τῆς οἰκονομικῆς ὀργάνωσις.

Ἡ ἀναρχικὴ δὲ αὐτὴ κατάστασις εἶχε κι ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχει κύριο χαρακτήρα τῆς τῶ ὅτι μονομιάς στὶς ἀρχὲς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα καταστάθηκε παγκοσμίως μιὰ ἀμοιβαία οἰκονομικὴ ἀλληλεξάρτησις.

Ὡστε εἶναι λοιπὸν πλάνη τὸ νὰ ζητιέται ἡ θεραπεία τοῦ κακοῦ (ὅπως ὡς τώρα ζητήθηκε) στὸν ξαναγυρισμὸ μας στὴν προπολεμικὴ κατάστασις. Πρέπει βαθύτερα νὰ εἰσδύσουμε καὶ νὰ ἐξετάσουμε τὴν ἀνάγκη τοῦ νὰ δώσουμε στὶς διεθνικὲς οἰκονομικὲς συνάφειες κάποια νέα ὄργάνωσις. Γιὰ τοῦτο χρειάζεται πνεῦμα νεοτεριστικὸ· ἕνα γενικὸ σχέδιον πρέπει νὰ καταρτιστεῖ καὶ ν'ἀποφασιστεῖ· κι ἕνα κέντρικὸ ὄργανο εἶναι ἀνάγκη νὰ πρωτοστατήσῃ στὴν πραγματοποίηση τοῦ τέτιου σχεδίου. Ἡ ἀρχὴ τῆς συνεργασίας πρέπει ν'ἀντικαταστήσῃ τὴν παλιὰ ἀρχὴ τοῦ δίχως ὅρια συναγωνισμοῦ τῶν ἐθνῶν, πού ὁ συναγωνισμὸς αὐτὸς δὲν εἶναι ἄλλος παρὰ ὁ μεταξὺ τῶν ἀτόμων συναγωνισμὸς, μεταποτισμένος στὰ ἐθνικὰ σύνολα.

Οἱ πρώτες ὕλεις πρέπει στὸ ἐξῆς νὰ διανέμονται κατὰ δίκαιο τρόπο· ὁ τελωνιακὸς ὀργανισμὸς πρέπει νὰ γίνῃ ἐνιαῖος καὶ παγκόσμιος· νὰ γίνῃ ἐξάλλου συνεννόησις γιὰ τὸν καταμερισμὸ τῆς ἐργασίας, νὰ καταρτιστεῖ λογικὸ πρόγραμμα γιὰ τὴ μεταφορὰ καὶ γιὰ τὶς συγκοινωνίες, νὰ προστατευθοῦν τὰ μεροκάματα, νὰ δοθεῖ ἐγγύησις κι ἀσφάλεια στοὺς ἐργάτες, νὰ ἐνισχυθεῖ ἡ ἀποταμίευσις, νὰ ἐμποδιστεῖ τὸ κεφάλαιο στὶς ἀπεργιακὲς διαθέσεις του.

Ὅλ' αὐτά, γιὰ νὰ πραγματοποιηθοῦν—καὶ πρέπει νὰ πραγματοποιηθοῦν—ἔχουν ἀνάγκη μιᾶς σταθερῆς βάσεως· κι ἡ βάση αὕτη εἶναι ὁ καθορισμὸς μιᾶς κοινῆς νομισματικῆς μονάδας, γενικῆς καὶ ἀναλλοίωτης, πού ἀπ'αὐτὴν ξεκινώντας μπορεῖ νὰ γίνουν ὅλοι οἱ σχετικοὶ ὑπολογισμοὶ καὶ ὅλες οἱ διαρρυθμίσεις, χωρὶς πιά κίνδυνον νὰ διαταραχτοῦν. Ἀλλιῶς ἡ κάθε προσπάθεια ἐξυγίανσης θὰ εἶναι σὰν ἔργο Σίσυφου, ἴδια ὅπως ὅλες οἱ τέτιες μεταπολεμικὲς προσπάθειες πού κάμανε ὡς τώρα οἱ κυβερνήσεις.

Οἱ τύποι: Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, Σύμφωνο τοῦ Λοκάρνο, Ἐνωμένες Πολιτεῖς τῆς Εὐρώπης θὰ εἶναι κούφιος ἀπὸ κάθε περιεχόμενο ἰδέας, ἂν δίπλα στὸ πολιτικὸ μέρος δὲν προσθέσουν τὸ οἰκονομικόν. Καὶ δὲ θὰ μπορέσουν τὰ πολιτισμένα κράτη λογικὰ καὶ βάσιμα νὰ διαπραγματευτοῦν τὴν οἰκονομικὴ ἀποψη, ἂν δὲν ἔχουν προηγουμένως στὴν κατοχὴ τους ἕνα ὄργανο κοινῶν μέτρου καὶ σταθερῆς ἀξίας, τὸ παγκόσμιον δηλαδή νόμισμα.

Ἡ Ζωγραφικὴ καὶ οἱ ἐποχὲς αὐτῆς

Ἡ ζωγραφικὴ εἶναι ἀπόλαψις τοῦ ματιοῦ καὶ ὄχι ἐξάσκηση τοῦ νοῦ; Εἶναι καὶ δὲν εἶναι αὐτὸ ἀλήθεια. Ὑπάρχουν πολλοὶ πίνακες πού θὰ τοὺς προσπερνούσαμε ἂν δὲν μᾶς σταματοῦσε ἡ σκέψις νὰ τοὺς ξανακοιτάξουμε. Ἐπὶ πλέον, κι ἂν μᾶς γοητεύει ἕνας πίνακας μὲ τὴν ὁμορφιά του, οἱ γνώσεις μας δὲν ἐλαττώνουν τὸ τέτιο συναίσθημα· ἀπεναντίας, ὅποιος σπουδάζει, ὅποιος ἔχει γνώσεις ἔχει κι ἐνθουσιασμοὺς ἀληθινούς. Βλέπει μακρύτερα καὶ ἀπολαύει ἐντονότερα.

Καὶ γιὰ νὰ νιώσουμε τελείως μιὰ εἰκόνα, πρέπει νὰ προσπαθήσουμε νὰ τὴ δοῦμε μὲ τὰ μάτια τοῦ ζωγράφου τῆς ἐποχῆς πού ἡ εἰκόνα γίνηκε, νὰ ξεδιαλύνουμε μέσα στὴν τέχνη του ποιὸς ἦταν ὁ σκοπὸς του, τὰ ἰδανικά του καὶ ποιά τὰ ἰδανικά καὶ οἱ ἱκανότητες πού πιότερο ἀναγνώριζαν κι ἐχτιμοῦσαν οἱ σύγχρονοί του. Μόνον ὅταν καταλάβουμε πῶς τὸν κάθε πίνακα πρέπει, ὡς ἕνα τουλάχιστον σημεῖον, νὰ τὸν κοιτάζουμε μὲ τὸ φῶς τῆς ἐποχῆς πού ἔγινε, θὰ μπορέσουμε νὰ ξεχωρίσουμε τὸ πῶς ἡ ἀπλή μίμησις τῆς τεχντροπίας περασμένου αἰῶνα δὲν εἶναι ποτὲ δυνατό νὰ παρουσιάσῃ μεγάλον ἔργο τέχνης καὶ πῶς οἱ τόσες προσπάθειες πού γίνθηκαν τὰ τελευταῖα τοῦτα χρόνια νὰ μιμηθοῦν τὸν τρόπο τοῦ Ντοῦρερ, τοῦ Χόλμπαϊν, τοῦ Βαν Ἐκ, τοῦ Φίλιππου Λίππι ἢ τὸν Ζέραρ Ντόου ἀπότυχαν ὅλες. Ἡ τύχη ἐκείνων πού κοιτάζουν πρὸς τὰ πίσω, πρὸς τὰ περασμένα, εἶναι ἴδια μὲ τῆς γυναίκας τοῦ Λῶτ. Ὅχι πῶς δὲν μποροῦν νὰ μιμηθοῦν τὶς ἐπιτηδειότητες καὶ τοὺς τρόπους (μεθόδους) ἑνὸς ζωγράφου ἀκόμα δὲ καὶ τοῦ καιροῦ τὴν ἐπίδραση μὲ κάποια ἀκρίβεια, ἀλλὰ γιὰτὶ ἔτσι θὰ λείπει ἡ πραγματικὴ ζωὴ τοῦ πίνακα, τὸ ἐνδιαφέρον θὰ εἶναι ψεύτικο καὶ πρόσποιημένο καὶ δὲ θὰ ὑπάρχει καμιὰ δροσερότητα, τίποτε τὸ αὐθόρμητον, πού μὲ αὐτὸ ἔδινε τὴ γοητεία ὁ παλιὸς ζωγράφος.

Ἀκόμα κι ἀπὸ τοὺς πιὸ προικισμένους ζωγράφους οἱ τέτιοι πίνακες γενομένοι θὰ εἶναι φάσματα ἄλλης ἐποχῆς. Ἐπὶ πλέον οἱ τέτιοι μιμητὲς, ὅπως ὠραῖα τοῦτο εἰπώθηκε, «δὲ ζητᾶν νὰ μιμηθοῦν μονάχα τὶς ὁμορφίαις τῶν παλίων, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα τους, ξεχνώντας πῶς οἱ παλιοὶ ζωγράφοι μᾶς ἐλκύουν ὄχι μὲ τὸ φτωχόν τους σχέδιον, τὸ σκληρὸ περίγραμμά τους, τὴ σφαλερὴ προοπτικὴ τους καὶ τὶς συμβατικὰς γκλόριαις τους, ἀλλ' ἀπεναντίας μᾶς ἐλκύουν παρ' ὅλες τὶς τέτιες ἐλλείψεις τους καὶ τὰ τέτια γνωρίσματα τους». Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς «τὸ καλύτερον μάθημα τῶν πε-

ρασμένων διδάσκει ἓνα ζωγράφο νὰ μεταχειρίζεται τοὺς καλύτερους τρόπους τῆς παλιᾶς αὐτῆς ἐποχῆς γιὰ νὰ ζωγραφίζει κάθε τι ποὺ θέλει, ἀλλ' ὅμως πρέπει νὰ θέλει νὰ ζωγραφίζει ὅ,τι ὁ ἴδιος βλέπει κι αἰσθάνεται».

Μιλώντας γιὰ τὰ ζητήματα αὐτὰ τῆς χρονικῆς ἐκτίμησης στὴ ζωγραφικὴ, ἔχουμε καὶ κάποιο σημεῖο ποὺ δὲν μπορούμε πολὺ νὰ ἐπιμείνουμε σ' αὐτό. Τοῦτο εἶναι κοινὴ τάση στὸ νὰ κρίνουμε ὅλη τὴν τέχνη, κυρίως τὴ σύγχρονη τέχνη, συγκρίνοντας τὴ μὲ τὴν προηγούμενη, ποὺ καταλήγει πάντα σὲ ἀντιπάθεια, ἀπὸ ἄγνοια καὶ προκατάληψη γιὰ κάθε νεοτερισμὸ ἢ πρωτοτυπία. Ἡ τάση ὅμως αὐτή, ποὺ βασίζεται στὸ καλὰ διατυπωμένο «πατροπαράδοτο πνεῦμα τοῦ κοινοῦ», δὲν προέρχεται τόσο ἀπὸ ὑπερβολικὴ μελέτῃ τῆς ἱστορίας τῆς ἀνάπτυξης τῆς τέχνης, ἀλλ' ἀπὸ μιὰ ἰδέα πὼς τὴν τέχνη τῶν ζωγράφων τὴ χωρίζει ἀπὸ τὴ σύγχρονη τέχνη μεγάλη βουνοσειρά. Πὼς οἱ λεγόμενοι «παλιοὶ ζωγράφοι» βρίσκονται σ' πολὺ διαφορετικὸ ἐπίπεδο ἀπὸ τοὺς καλύτερους σύγχρονους ζωγράφους μας καὶ ἀνήκουν σὲ ἄλλη κατηγορία. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι διόλου ἀληθινό. Μεγάλο μέρος ἀπὸ τὴ λατρεία μας γιὰ τὴν παλιὰ ἐποχὴ προέρχεται ἀπὸ πνευματικὴ δειλία μας μαζὶ καὶ ἀπὸ ἄγνοια. Οἱ παλιοὶ μεγάλοι ζωγράφοι δὲν εἶναι πάντα καλοὶ. Πολλὲς φορές εἶναι ἀδικαιολόγητος ὁ φωτοστέφανος ποὺ τοὺς περιβάλλει. Πολλοὶ πίνακες παλιοὶ τῆς καλύτερης ἐποχῆς δὲν μποροῦν νὰ συγκριθοῦν οὔτε καὶ μὲ μέτριους σύγχρονους.

Γιατί, ὅπως βέβαια πολλὰ ἀπὸ τὰ καλύτερα ἔργα τοῦ 15ου καὶ 16ου αἰῶνα καταστράφηκαν, ἔτσι τυχαίως διατηρήθηκαν ἄλλα κατώτερα. Ἡ ζωγραφικὴ, ἀπὸ τὴν πλατύτερη ἀποψη τῆς, διατηρεῖ πραγματικὴ συνέχεια ἀπὸ ἐποχὴ σὲ ἐποχὴ. Τὰ στὺλ μπορεῖ ν' ἀλλάζουν, ὅμως τὰ οὐσιωδέστερα μένουν. Οἱ σημερινοὶ ζωγράφοι θὰ εἶναι οἱ αὐριανοὶ παλιοί. Κι ἔτσι μπορούμε ἀπάνω κάτω νὰ ποῦμε, πὼς δὲν ὑπάρχει φάση νεότερης ζωγραφικῆς ὅσο καὶ ἐκπληχτικὴ ὅσο καὶ τολμηρὴ κι ἐπαναστατικὴ κι ἂν εἶναι στὴν πρωτοτυπία τῆς, ποὺ δὲν συγκρίνεται μὲ τὴν πρωτυπία τῶν πιὸ φημισμένων «παλιῶν ζωγράφων». Ὁ Τζιορτζιόνε εἶταν, κατὰ τὸ δικό του τρόπο, τόσο ἐπαναστατικὸς ὅσο καὶ ὁ Μανέ· ὁ Ρέμπραντ ὅσο καὶ ὁ Οὐίλλερ· ὁ Χόγκαθ ὅσο καὶ ὁ Μάντοξ Μπράουν. Ὅποτε τὴ ζωγραφικὴ τὴ ρύθμισε ἀπλῶς ἡ παράδοση, ἡ τέχνη ξέπεσε, ὥσπου ἐρχόταν ἡ ἀναπόφευχτὴ ἀντίδραση καὶ συνάμα ἡ προσπάθεια ν' ἀντικατασταθεῖ ἡ παράδοση μὲ κάτι νέο.

Τῆς παλιᾶς σοφίας πλούτια

7ο. Οἱ στοχασμοὶ τοῦ Δημόκριτου στὴν Ἠθικὴ.

—Οἱ ἄνθρωποι ἀποχτοῦνε τὴ χαρὰ μὲ τὴ μετριοπάθεια στὶς ἡδονὲς καὶ μὲ τὴν ἁρμονικὴ ζωὴ. Ἡ στέρηση καὶ ἡ ἀφθονία προκαλοῦν ἀπότομες μεταβολὲς καὶ κάνουν μεγάλες διατάραξεις τῆς ψυχῆς. Κι ὅσες ψυχὲς πέφτουν ἀπὸ τὴ μιὰν ἀκρότητα στὴν ἄλλη οὔτε σταθερὲς οὔτε χαρούμενες εἶναι. Γι' αὐτὸ καὶ πρέπει νὰ συγκεντρώνουμε τὴ σκέψη μας πάνω στὸ δυνατό νὰ γίνει, νὰ εὐχαριστιόμαστε μὲ ὅ,τι εἶναι κατορθωτὸ ἀπὸ μᾶς, νὰ μὴ δίνωμ' ἐξαιρετικὴ σημασία σ' ἐκεῖνα ποὺ προκαλοῦνε τὴ ζήλια καὶ τὸ θαυμασμὸ καὶ νὰ μὴν τρέχουμε ἔπ' αὐτὰ μὲ τὸ νοῦ μας. Πρέπει ν' ἀποβλέπουμε πιὸ πολὺ σὲ κείνους ποὺ περνοῦνε ζωὴ ἄθλια καὶ νὰ στοχαζόμαστε σοβαρὰ τὶς ταλαιπώριες τους, ὥστε τὸ ὅ,τι καλὸ κατέχομε νὰ μᾶς φαίνεται μεγάλο καὶ ζηλευτὸ κι ἔτσι νὰ μὴ κιντυνεύουμε νὰ διαφθείρουμε τὴν ψυχὴ μας μὲ τὸ νὰ ἐπιδιώκομε πλούτια μεγάλα.

—Ἡ συμφωνία στὰ αἰσθήματα προδιαθέτει στὴ φιλία.

—Συμφέρει τοὺς ἀνθρώπους πιὸ πολὺ τὸ νὰ γυνοῖζονται γιὰ τὴν ψυχὴ τους παρὰ γιὰ τὸ κορμί τους. Γιατί ἡ τελειότης τῆς ψυχῆς διορθώνει τὴν κακὴ κατάντια τοῦ κορμιοῦ, ἐνῶ ἡ ἄσκεπτη δύναμη τοῦ κορμιοῦ δὲν κάνει διόλου τὴν ψυχὴ καλύτερη.

—Ὅποιος θαμάζει τοὺς πλούσιους καὶ κείνους ποὺ οἱ ἄλλοι τοὺς λογιάζουνε πολὺ εὐτυχισμένους καὶ τοὺς ἔχει ὀλοένα στὸ νοῦ του, θ' ἀναγκάζεται νὰ ἐπιχειρεῖ ἀδιάκοπα νέες προσπάθειες καὶ σπρωγμένος ἀπὸ τὴν ἀχορταγία του νὰ κάνει πράξεις ἀσυγχώρητες κι ἀπαγορευμένες ἀπὸ τοὺς νόμους.

—Βρίσκομε κάποτε φρονιμάδα στοὺς νέους καὶ ἀμυαλιά στοὺς γέρους. Γιατί τὴ φρονιμάδα δὲν τὴ μαθαίνει στοὺς ἀνθρώπους ὁ καιρὸς, ἀλλὰ ἡ καλὴ μόρφωση καὶ ἡ φυσικὴ προδιάθεση.

—Ἡ μόρφωση μόνο μὲ πολλὴ προσπάθεια γινόμενη ἀποδίνει καλοὺς καρπούς. Ἀπεναντίας εὐκολὰ καὶ δίχως κόπο ἔρχονται οἱ κακοὶ καρποί. Καὶ γι' αὐτὸ ἓνας ἄνθρωπος ποὺ ἔχει κακὸ φυσικὸ παρασέρνεται σὰν ἀπὸ ἀνάγκη σὲ πράξεις κακές.

Ἀνατολίτικο παραμύθι — Λευκαδίου Χέρν

Στὸν πολὺ παλιὸ καιρὸ, τότε ποὺ ὁ ἥλιος εἶχε μεγαλύτερη λάμψη ἀπὸ τῶρα, ποὺ τὰ λουλούδια μοσκοβολούσανε πιὸ γλυκά, ποὺ τὰ χρώματα εἴτανε πιὸ λαμπερά, τότε ποὺ οἱ θεοὶ καταδεχόνταν νὰ περπατοῦνε στὴ γῆ, εἴταν ἓνα εὐλογημένο βασίλειο, ποὺ δὲν ἤξαιρε τὴ δυστυχία.

Παντοῦ σὲ κεῖνο τὸ βασίλειο θωροῦσες τὸ χρυσάφι καὶ τὰ πολύτιμα πετράδια νὰ βρίσκονται. Ἀνεξάντλητοι σὰν τὴ θάλασσα εἴταν οἱ θερισμοί. Σὰ μυρμηγκοφωλιές εἴτανε πυκνοκατοικημένες οἱ πολιτείες. Καὶ τόσο πολλὰ χρόνια εἶχανε περάσει χωρὶς νὰ γίνεи πόλεμος, ὥστε οἱ περιπλοκάδες σκαρφάλωναν στὰ κάστρα καὶ οἱ στριφτές ρίζες τους ἀνοιγαν τὶς σταχτιές πέτρες τῶν πύργων.

Ὅλοι ποὺ κάθονταν ἐκεῖ ζούσανε μέσα στὴ χαρὰ καὶ μόνον ὁ ὕπνος ἔκοβε προσωρινὰ τὴν εὐτυχία τῆς ζωῆς. Μὰ καὶ στὸν ὕπνο ἀκόμη χαρούμενα πάντα εἴταν τὰ ὄνειρα τους. Μήτε ἀρώστια μήτε καμιὰ στέρηση ὑπῆρχε στὸ βασίλειο καὶ οἱ ἄνθρωποι ζούσαν ὁ καθένας ἕναν αἰῶνα· καὶ ὅταν ἐρχόταν τοῦ καθενὸς ἡ ὥρα νὰ πεθάνει, ξαπλώνονταν αὐτὸς στὸ κλινάρι του δίχως πόνο, σὰ νὰ λαχτάριζε τὴν ἀνάπαψη καὶ τὸν ὕπνο ὕστερ' ἀπὸ τὸ γιορτάσι τῆς χαρᾶς.

Μιὰ μέρα ὁ βασιλιάς τῆς μακαρισμένης ἐκείνης χώρας προσκάλεσε τοὺς πιὸ σοφοὺς συμβούλους του καὶ τοὺς πιὸ ξακουστοὺς σπουδασμένους καὶ τοὺς ρώτησε:

— Ἀκοῦστε! Ἐλαχε καὶ διάβασα σὲ κάτι πολὺ παλιὰ χρονικά, ποὺ βρίσκονται στὸ μεγάλο μας τὸ ναό, τοῦτες ἐδῶ τὶς λέξεις: «Στὴν πολὺ παλιὰ ἐποχὴ ἡ δυστυχία εἶχε περάσει ἀπὸ τὴ χώρα μας». Μπορεῖ κανεὶς σας νὰ μοῦ ξηγήσει τί λογῆς θεριὸ εἶναι ἡ Δυστυχία; Σὰν τί ἀπάνω κάτω μοιάζει;

Μὰ ὅλοι ἐκεῖνοι τοῦ ἀποκριθῆκαν:

— Βασιλιά, δὲν εἶδαμε ποτέ μας τὴ Δυστυχία κι οὐδὲ ξαίρομε μὲ τί θωριὰ παρουσιάζεται.

Ὁ βασιλιάς τότε πρόσταξε ἕναν ἀπὸ τοὺς συμβούλους του νὰ ταξιδέψει σ' ὅλα τὰ γειτονικά βασίλεια, νὰ μάθει τί λογῆς πλάσμα εἶναι ἡ Δυστυχία καὶ νὰ τοῦ τὴν ἀγοράσει ἔστω κι ἂν ἐκόστιζε ὅσο μιὰ ὁλόκληρη ἐπαρχία τοῦ βασιλείου του.

Ἐνας θεός, ποὺ εἶδε κι ἄκουσε τοῦτα, πῆρε ἀμέσως τὴν εἰδὴ ἀνθρώπου καὶ πῆγε σ' ἕνα ἀπὸ τὰ κάποια μεγάλα παζάρια ἀνερποντας πίσω του μὲ σιδερένια ἀλυσίδα τὴ Δυστυχία. Ὅμοια μὲ τεράστια γουρούνα ἔμοιαζε ἡ Δυστυχία.

Σὰν ὁ ἀποσταλμένος τοῦ βασιλιά ἔφτασε κεῖ καὶ πῆγε στὸ

παζάρι, εἶδε τὸ ζῶο δεμένο σὲ μιὰ κολόνα καὶ ρώτησε τὸ μεταμφιεσμένο θεὸ τί λογῆς θεριὸ εἴταν αὐτό.

— Εἶναι ἡ θηλυκὴ ἑνὸς θεριοῦ ποὺ τὸ λένε Δυστυχία, ἀποκρίθηκε ὁ θεός.

— Εἶναι γιὰ πούλημα; ρώτησε ὁ ἀποσταλμένος.

— Καὶ βέβαια εἶναι.

— Πόσο τὴν πουλᾷς;

— Ἐνα ἑκατομμῦριο τσεκίνια χρυσά.

— Καὶ τί τρώει τὸ θεριὸ αὐτό;

— Ἐνα μῶδι βελόνες τὴν ἡμέρα.

Ὁ ἄνθρωπος τοῦ βασιλιά πῆγε καὶ πλήρωσε τὸ ἑκατομμῦριο χρυσὰ τσεκίνια καὶ πῆρε τὸ θεριό. Χρειαζόταν ὅμως νὰ προμηθευτεῖ καὶ τὴ θροφή του κι ἔστειλε ἀνθρώπους του σὲ ὅλα τὰ παζάρια, σὲ ὅλα τὰ ραφτάδικα, σὲ ὅλα τὰ μαγαζιά καὶ σὲ ὅλους τοὺς νοικοκυρέους τῆς χώρας, γιὰ νὰ προμηθευτεῖ βελόνες.

Τούτη ὅμως ἡ πράξη του ἀναστάτωσε πάρα πολὺ τὴ χώρα· ὄχι μόνο γιὰ τὴν πείνα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀνθρώπων του. Καὶ γιὰ τὴν ζήτησή τους τὴν τόση ἀρχισε νὰ ὑποφέρει πολὺ ὁ λαός. Καὶ οἱ ἀποσταλμένοι θέλαν νὰ ἐκτελέσουν τὴ διαταγὴ καὶ δὲν εἶχανε καμιὰ ἐσπλαχνία στὸ λαό. Οἱ ραφτάδες κι ὅσοι ἄλλοι ζούσανε μὲ τὴ βελόνα ἀναγκάστηκαν νὰ παραδώσουνε στοὺς ἀποσταλμένους ὅλες τὶς βελόνες τους κι ἔτσι πέσανε σὲ μεγάλη δυστυχία. Κι ὅσοι φτιάνανε βελόνες ἂν καὶ δούλευαν μέρα νύχτα, δὲν ἐπρόφταναν τὴν πείνα τοῦ θεριοῦ, ποὺ καταβρόχθιζε ἀχόρταγα τὶς βελόνες. Ἐτσι, ἔφτασε μιὰ βελόνα ν' ἀξίζει ὅσο ἕνα σμαράγδι ἢ κι ἕνα διαμάντι· οἱ πλούσιοι δώσανε ὅλο τὸ βιός τους, γιὰ νὰ θρέφουνε τὴ Δυστυχία, ποὺ τὸ στόμα της, ἀνοιχτὸ πάντα σὰν τοῦ Ἀδὴ τὸ στόμα, δὲ χόρταινε ποτέ.

Κι ὁ λαὸς τότε ἀπελπισμένος ἀπὸ τὴν πείνα καὶ ἀπὸ τὴν τυραννία σήκωσε ἐπανάσταση καὶ ὁ πόλεμος ἐξέσπασε καὶ χιλιάδες ἄνθρωποι σκοτώθηκαν. Οἱ ποταμοὶ κοκκίνισαν ἀπὸ τὸ αἷμα καὶ ὅμως ὁ ἀποσταλμένος τοῦ βασιλιά δὲν εἶχε ἀκόμα μπορεῖ νὰ φέρει τὸ θεριὸ στὸ παλάτι τοῦ ἀφέντη του, γιὰ τὴν δὲν εὗρισκε πιά βελόνες νὰ τὸ θρέφει.

Κάθησε κι ἔγραψε λοιπὸν στὸ βασιλιά:

«Πολυχρονεμένη μου ἀφέντη, δυνήθηκα νὰ βρῶ καὶ ν' ἀγοράσω τὴ Δυστυχία· τὸ θηλυκὸ μονάχα. Τὸ ἀρσενικὸ δὲ μπόρεσα ὡς τώρα νὰ τὸ βρῶ, κι ἂν εἶναι μὲ τὸν ὀρισμὸ σου θὰ γυρίσω χωρὶς τὸ ἀρσενικὸ τοῦ θεριοῦ. Γιὰ τὴν ἀλλιώς γινώριζε,

μεγαλειότητα, πῶς τὸ θηλυκὸ μόνο του ἔχει φάει ὥς τώρα ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς καὶ δὲν τολμᾷ κιάλα νὰ φέρω ἓνα τέτιο κακὸ θεριὸ στὸ παλάτι σου. Μάλιστα παρακαλῶ τὴ μεγαλειότητα σου νὰ μοῦ δώσει τὴν ἄδεια νὰ σκοτώσω τὸ φριχτὸ αὐτὸ ζωντανὸ καὶ δέομαι σου νὰ θυμηθεῖς τὸ λόγιο αὐτὸ τῶν σοφῶν τῆς Ἰνδίας: «Κι ὁ πιὸ περήφανος βασιλιάς εἶναι σωστὸ ν' ἀκούει τὸν πιστὸ τοῦ δοῦλο».

Κι ὁ βασιλιάς τότε τρομαγμένος ἀπ' ὅσα εἶχε ἀκούσει γιὰ τὴν ἐπανάσταση καὶ γιὰ τὴν πείνα, πρόσταξε τὸν ἀποσταλμένο του νὰ σκοτώσει τὸ θεριό.

Ἔτσι λοιπὸν πήγαν ἀλυσοδεμένη τὴ Δυστυχία σ' ἓνα ἔρημο μέρος, ἔξω ἀπὸ τὴν πολιτεία πού τὴν εἶχανε, κι ὁ ἀποσταλμένος τοῦ βασιλιά πρόσταξε τοὺς χασάπηδες νὰ τὴ σφάξουν.

Μὰ τὸ πετσί τοῦ θεριοῦ εἶτανε τόσο σκληρό, πού μὴδὲ μαχαίρι μὴδὲ τσεκούρι μποροῦσαν νὰ τὸ σκίσουνε. Καὶ φώναξαν τότε στρατιῶτες νὰ σκοτώσουν ἐκεῖνοι τὸ θεριό. Οἱ στρατιῶτες γονάτισαν, τεντώσανε τὰ τόξα τους, μὰ οἱ σαῖτες φτάνοντας στὸ πετσί τοῦ θεριοῦ λιγίζανε πάνω ἐκεῖ καὶ πέφτανε χάμω. Ὁ ἀποσταλμένος πρόσταξε τότε νὰ σημαδεύουνε στὰ μάτια μὰ τοῦ κάκου κι αὐτό. Εἶτανε ὅμοια σκληρὰ τὰ μάτια τοῦ θεριοῦ, τὰ λαμπερὰ σὰ διαμάντια, κι οἱ σαῖτες δὲ μποροῦσαν νὰ τὸ τρυπήσουν. Κι ἀκόμη σωρὸ κοντάρια καὶ σπαθιά σπάσαν ἀπάνω του, μὰ ὅλες οἱ προσπάθειες πήγανε χαμένες.

Ὁ ἀποσταλμένος τοῦ βασιλιά πρόσταξε τέλος ν' ἀνάψουνε πολὺ μεγάλη φωτιά καὶ ν' ἀνεβάσουν ἀπάνω σ' αὐτὴ τὸ θεριὸ ἀλυσόδετο. Καὶ ρίξαν ἀπάνω στὴ φωτιά σταμνιά λάδι καὶ πίσσα, βάλανε παντοῦ δαδιά κι ἡ φωτιά κόρωσε πολὺ, πού κανένας δὲ μπορούσε κι ἀπὸ μακριὰ νὰ τὴν ἀντικρίσει. Μὰ τὸ θεριὸ ἀντὶ νὰ καεῖ, γίνθηκε πρῶτα κατακόκκινο καὶ κατόπι κάτασπρο καὶ λαμπερὸ σὰν τὸ φεγγάρι. Οἱ σιδερένιες ἀλυσίδες του λιώσανε σὰν τὸ κερί καὶ τὸ θεριὸ πετάχτηκε ἔξω ἀπὸ κεῖνο τὸ καμίνι κι ἔφυγε ἀναμειβόμενος ἀπὸ τὸν τρομαγμένο κόσμον, ἴδιο πύρινος δράκος.

Πολλοὶ τότε ἄνθρωποι καήκανε ζωντανοί. Τὸ θεριὸ εἰσέβηκε στὰ χωριά κι ἔβαλε φωτιά καὶ κατόπι τρέχοντας ὁλοένα σὰν ἀστραπὴ εἰσέβηκε στὴν πρωτεύουσα, πέρασε πάνω ἀπὸ τίς στέγες, ἔβαλε φωτιά πέρα κι ὥς πέρα στὴν πολιτεία καὶ κάηκαν ὅλοι ἀπὸ τὸ δουλευτὴ στὸ καλύβι του ὥς με τὸ βασιλιά στὸ παλάτι.

Νά, πῶς ἀπὸ τὴν τρέλα ἑνὸς βασιλιά χάθηκε ὅλο τὸ βασίλειο κι ἔγινε ἀπέραντο ρημαδιό, πού τώρα πιά μόνο σαῦρες, φίδια καὶ δαιμόνια κατοικοῦν ἐκεῖ.

Ἀπὸ τὴν Ἀντρομάχη τοῦ Εὐριπίδη

ΤΑ ΛΥΡΙΚΑ ΜΕΡΗ

(χορικά καὶ κορμοί)

Μετάφραση Δημητρ. Μ. Σάρρου

Ὑπόθεση τῆς τραγωδίας.

Ἡ Ἀντρομάχη, χήρα τοῦ Ἑκτορα, μετὰ τὸ πάρσιμον καὶ τὸ χαλασμὸ τῆς Τροίας ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, δόθηκε μὲ λαχνὸ σκλάβαν στὸ γιό τοῦ Ἀχιλλέου Νεοπτόλεμον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον γέννησε τὸ Μολοσσό (πού διαδέχτηκε τὸν πατέρα του στὴ βασιλεία τῆς Μολοσσίας, στὴν Ἡπειρό). Ὃταν ὁ Νεοπτόλεμος ἔλειπε στοὺς Δελφούς, γιὰ νὰ ἐξιλεώσει τὸ θεὸ Ἀπόλλωνα, ἡ γυναῖκα του Ἑρμιόνη κι ὁ πατέρας τῆς Μενέλαος θέλησαν ἀπὸ ζήλεια νὰ σκοτώσουν τὴν Ἀντρομάχη καὶ τὸ γιό τῆς Μολοσσό. Φτάνει ὁμως ὁ γέρο-Πηλέας (πατέρας τοῦ Ἀχιλλέου καὶ πάππος τοῦ Νεοπτόλεμου) κι ἐμποδίζει τὸ φόνον. Ἔτσι ὁ Μενέλαος ξαναγυρίζει στὴ Σπάρτη κι ἡ Ἑρμιόνη μετανοεῖ φοβούμενη τὸν ἀντρα τῆς Νεοπτόλεμον μήπως, ὅταν ἔρθει, τὴν τιμωρήσει. Ἐξαφνὰ φτάνει ὁ Ὀρέστης (γιὸς τοῦ Ἀγαμέμνονα καὶ τῆς Κλυταιμῆστρας) νὰ πάρει τὴν ἐξαδέρφη του Ἑρμιόνη γυναῖκα, ἀφοῦ εἶχε καταφέρει μὲ δόλο τὸ φόνον τοῦ Νεοπτόλεμου ἀπὸ τοὺς Δελφούς. Παίρνει τὴν Ἑρμιόνη ὁ Ὀρέστης καὶ φεύγει, κι ἓνας μαντατοφόρος ἀναγγέλλει τὸ θάνατον τοῦ Νεοπτόλεμου στὸν πατέρα του Πηλέα. Θρηνεῖ ὁ Πηλέας, ἀλλὰ παρουσιάζεται ἡ γυναῖκα του νεράιδα θεὰ Θέτη (ἀπὸ μηχανῆς θεός), τὸν παρηγορεῖ καὶ κανονίζει τὰ πράγματα.

Ἡ τραγωδία αὕτὴ παραστάθηκε στὶς ἀρχὲς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (425-427 π.Χ.), ἴσως στὴ Μολοσσία (κοντὰ στὴ Δωδώνη τῆς Ἡπείρου) κατὰ πρῶτον, ὅπου, κατὰ τοὺς θρύλους, εἶχε βασιλέψει μετὰ τὸν Τρωικὸν πόλεμον ὁ Νεοπτόλεμος ἢ Πύρρος, τὸν ὁποῖον διαδέχτηκεν ὁ γιὸς του Μολοσσός.

Ἡ τραγωδία φαίνεται ὅτι εἶχε πολιτικὸ σκοπὸν. Ἐκανε προπαγάνδα στὴν Ἡπειρό τῶν Ἀθηναίων ἐναντίον τῶν Λακεδαιμονίων, τοὺς ὁποίους ζητεῖ νὰ κακοφημίσει ὁ Ἀθηναῖος τραγικός.

Τὴν τραγωδία αὕτὴ μιμήθηκε κι ὁ μεγάλος δραματουργὸς τῆς Γαλλίας Ι. Ρακίνας στὴν ὁμώνυμη τραγωδία του «Ἀνδρομάχη» στὰ 1667.

Μονωδία τῆς Ἀντρομάχης (στ. 103—106)

Γιὰ νύφη συνομόκλινη δὲν πῆρε τὴν Ἑλένη
στὴν Τροία ὁ Πάρης τὴν ψηλὴν, ἀλλὰ γιὰ συμφορές!

Γι' αὐτήν, ὦ Τροία, σὲ ρήμαξεν ὁ Ἄρης τῆς Ἑλλάδας
γοργός, μὲ χίλια πλοῖα τοῦ καὶ λόγχης καὶ φωτιῆς !
Καὶ μοῦσyre τὸν Ἑκτορα, τὸν ἄντρα μου τῆς δόλιας,
γύρα στὰ κάστρα τῆς Νεράϊδας Θετίδας ὁ γιὸς
δετὸν πίσω στ' ἁμάξι του, κέμέν' ἀπ' τὰ παλάτια
στήν ἄμμουδιὰ τῆς θάλασσας μὲ σέρνουν στανικῶς.
Δάκρυα πολλὰ κατέβασα σὰν ἄφηνα στὶς στάχτες
τῇ χώρᾳ, τὰ παλάτια μου, τὸν ἄντρα μου νεκρό !
Ὀϊμένα! ἀφοῦ κατάντησα τῆς Ἑρμιόνης δούλα
γιατί τὸ φῶς ἡ δύστυχη τοῦ ἡλίου πιά νὰ θωρῶ ;
Κι ἀφοῦ μὲ βασανίζει αὐτὴ προσπέφτω καὶ ἱκετεύω
τάγαλμα τοῦτο τῆς θεᾶς καὶ τὸ σφιχτοκρατῶ
καὶ κλαίω σὰ βρύση πέτρινη, πού στάζει τὸ νερό !

Πάροδος (στίχ. 117—146).

Στροφή 1.

Γυναῖκα ἐσύ πού κάθσαι τόσον καιρὸν ἀκόμα
στάνάκτορα τῆς Θετίδας καὶ στὸ ἱερό τῆς Εῷμα,
σ' ἐσὲ τὴν Ἀσιότισσαν, ἐγὼ τῆς Φθίας γέιννα,
ἦρθα ἂν μπορῶ νὰ βρῶ γιατροιὰ γιὰ τὰ βαριά δεινά σου,
γιατ' ἐμπλεξες σὲ τρομερὴ μὲ τὴν Ἑρμιόνην ἔχτρα,
δύστυχη, πόχεις δίδυμη τὴ νυμφικὴ σου κλίνη,
πόχετε τ' Ἀχιλλέα τὸ γιό κοινὸ κι οἱ δύο σας ἄντρα.

Ἀντιστροφή 1.

Σκέψου τὴν τύχη σου, κιδὲ σὲ τί κακὸ ἔχεις φτάσει.
Τῆς Τροίας κόρη ἀφοῦ εἶσαι ἐσύ μπορεῖς γιὰ νὰ νικήσεις
κυρὰν τῆς Σπάρτης γέννημα ; Φύγε μακριὰ ἀπ' τὸ δόμο
πού στή θαλασσινὴ θεὰ πρόβατα ὡς δῶρα φέρουν.
Τί σ' ὠφελεῖ, ἀπὸ τῆς κυρᾶς τὴν ἔχτρα ζαλισμένῃ
νὰ κλαῖς, νὰ λιώνεις ἄσχημα; Τοῦ δυνατοῦ εἶναι ἡ νίκη.
Κι ἀφοῦ δὲν εἶσαι τίποτε, γιατί μοχθεῖς καημένη ;

Στροφή 2.

Νὰ φύγεις πιά ἀπὸ τὸ λαμπρὸ ναὸ τῆς θεᾶς Νεράϊδας,
καὶ σκέψου πού εἶσαι ὀλόξενη σὲ ξένον τόπο σκλάβᾳ,
ὅπου κανένα δὲν θωρεῖς ἀπὸ τοὺς ἐδικούς σου
κοντὰ σου, ὦ πανταλαίπωρη, δυστυχημένη νύφη.

Ἀντιστροφή 2.

Ἦρθες στῶν ἀφεντάδων μας τὰ σπίτια νὰ σὲ κλαῖμε,
γυναῖκα Τρωαδίτισσα· σωπαίνουμε ἀπὸ φόβον,
ἂν καὶ θλιβόμαστε γιὰ σέ, νὰ μὴ μᾶς νοιώσει ἡ κόρη
τῆς θυγατέρας τοῦ Διὸς πῶς συμπονοῦμε ἐσένα.

Στάσιμο Α' (στ. 274—308)

Στροφή 1.

Αἰτία μεγάλων ἔγινε κακῶν ὁ γιὸς τῆς Μαίας
καὶ τοῦ Διὸς σὰν ἔφτασε στῆς Ἰδᾶς τὰ λαγκάδια,
πού ὀδήγαε τὸ καλόζυγο τῶν τριῶν θεῶν ἁμάξι,
μ' ὀλέθριο τῆς ὁμορφίᾶς συνέριο ὀρματωμένη,
πρὸς τὰ μαντριά τοῦ βούκουλα, στὶς ἔρημες αὐλές του,
πού κάθονταν μονόχνοτος ὁ νιὸς ὁ γελαδάρης.

Ἀντιστροφή 2.

Κι αὐτὲς στὸ δεντροσκέπαστο λαγκάδι καθὼς ἦρθαν
λούζουν τὰ ὀλόλαμπρα κορμιά στὰ ρέματα τάφρατα
τῶν ὀρεινῶν βρυσόνερων· κ' εὐτὺς λογομαχώντας
πῆγαν στὸ γιό τοῦ Πριάμου. Νικάει ἡ Ἀφροδίτη
μὲ λόγια δόλια, νὰ τάκουσ γλυκά, πικρά ὅμως βγῆκαν
στήν ἔρημὴ χώρα τῶν Φρυγῶν καὶ στῆς Τροίας τὰ κάστρα.

Στροφή 2.

Πίσω της εἶθε τὸ κακὸ νὰ τὸρριχνεν ἐκείνη,
πού αὐτὸν τὸν Πάρη γέννησε, πρὶν στὸν Ἰδαῖο βράχο
τὸν βγάλει, ὅταν τῆς φώναξε ἡ Κασάντρα καθισμένη
στὴ μαντικὴ δάφνη κοντὰ νὰ τὸν σκοτώσει ἐκείνον,
πού θάφερνε τὸ χαλασμὸ στή χώρα τοῦ Πριάμου.
Σὲ ποιὸν δὲν πῆγε; Ποιὸν αὐτὴ δὲν τὸν παρακαλοῦσεν
ἀπὸ τοὺς δημογέροντες, τὸ βρέφος νὰ φονέψει;

Ἀντιστροφή 2.

Ἄν τὴν Κασάντραν ἀκούγαν οἱ Τρώϊσες, δὲ θὰ ἦταν
στὸ μαῦρο τῆς σκλαβιάς ζυγὸ, κέσὺ, γυναῖκα, θὰ ἦσαν
βασίλισσα στὸν τόπο σου· δὲ θάχε πάθει ἡ Ἑλλάδα
τὰ βάσανα πού τράβηξαν οἱ νιοὶ τῆς δέκα χρόνια
γύρα στήν Τροία νὰ πολεμοῦν μὲ λόγχης καὶ κοντάρια.
Τόσες γυναῖκες ἔρημες ποτὲ δὲ θὰ εἶχαν μείνει
κι ὀρφανεμένοι γέροντες ἀπὸ τάντρεϊα παιδιὰ τους!

(συνέχεια)

Πορτραίτο του Καρόλου 1ου της Αγγλίας
του Βάν-Δάυκ (Dyck) 1599—1641

Ἡ Βοεμή
του Φράντς Χάλς (Hals) 1580—1666

ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Πορτραίτο της Ἰνφάντας Μαργαρίτας
του Βελάσκεθ (Velasquez) 1599—1660

Ἡ κυρία με τὴ βεντάγια
τοῦ Γκόγια (Goya) 1746—1828

Νεοελληνικὴ ποίηση

Ο ΡΗΓΑΣ ΚΑΙ Η ΧΡΥΣΟΜΗΛΟΥ

(Ἀπὸ τὰ δημοτικὰ τραγούδια)

Ὁ ρήγας βγήκε μιὰ βολὰ νὰ λαφοκνηγήσει
κι ἀπὸ χρυσάφι λαιμαριές εἶχαν τοῦ ρήγα οἱ σκύλοι
καὶ στόλη κάθε λαιμαριά ν' εἶχε μαργαριτάρια.
Κράταγε καὶ στὸ χέρι του χρυσὸ γεράκι ὁ ρήγας.
Καὶ τὸ γεράκι πέταξε, μπήκε σὲ περιβόλι.
Συναφορμὶς τοῦ γερακιοῦ μπαίνει τ' ἄρχοντολοῖ.
Βρίσκουν μιὰ κόρη κι ἔκλαιγε σὲ γούρνα μαρμαρένια
κι εἶτανε ὀλοφάνταχτη καὶ μαργαριταρένια.
Τὴ σκύλα του τῆς ἔδωκε γιὰ νὰ τοῦ τήνε πλύνει,
μὰ ἐκείνη ποὺ εἶταν φρόνιμη πίσω τοῦ τήνε δίνει.
«Πῶς δίνεις μου τὴ σκύλα σου γιὰ νὰ σοῦ τήνε πλύνω;»
«Νύχτα εἶναι καὶ πάρωρα· δὲν ξαίρω ποῦ νὰ μείνω».
«Ἀπ' ὅξω δέσε τὸ σκυλὶ σὲ πέτρα, σὲ λιθάρι».
«Μὰ ἐμένα ἡ σκύλα εἶναι ἀκριβή, γιατί ἀλαφίνες πιάνει
καὶ κόρη σὰν ἐλόγου σου δὲν πάει νὰ τὴ δαγκάσει.
Μόν' πέ μου, κόρη, πέ μου τὰ ποιά εἶναι τὰ προικιά σου;
Ἄν εἶν' τὸ περιβόλι σου καὶ τὰ λουλούδια ποὺ ἔχει;»
«Δὲν εἶν' τὸ περιβόλι μου καὶ τὰ λουλούδια ποὺ ἔχει,
μονάχα τούτη δῶ ἡ μηλιά ποὺ στέκεται μπροστά μου
κι αὐτὴ κρατεῖ μου τὰ προικιά, ἀφέντη μου καὶ ρήγα».
Καὶ τότε σείστηκε ἡ μηλιά καὶ πέφτανε τὰ μῆλα,
τὰ μῆλα τσακίζοντανε καὶ γίνονταν τσεκίνια.
«Μάζευε, ρήγα, μάζευε, κάνε σωρὸ μεγάλο,
γιὰ νὰ χωθείς ὡς τὸ λαίμω κι ἂν θέλεις παραπάνω».

Η ΑΔΙΚΟΠΝΙΓΜΕΝΗ

(παραλλαγή)

Μιὰ κόρη ἀπὸ τὴν Ἀμοργὸ θέλει νὰ ταξιδέψει,
νὰ πάει νὰ βρεῖ τὸν ἀγούρο τὸν ποὺ τὴν ἀκαρτέρει·
δίνει σαράντα δυὸ φλουριά νὰ πάει με τὸ καράβι
κι ἄλλα σαράντα τέσσερα νὰ πάει με τὴν τιμὴ τῆς.
Μ' ἀπειτὶ ξελαργάρισαν στὸ πέλαγο δυὸ μίλια
ξαδιαντροπιᾶστη ὁ ναύκληρος κι ἀπλώνει πρὸς τὴν κόρη,
κι ἡ κόρη πὸ τὴν ἀντροπὴ ἐκέρωσε κι ἐσβύστη,
ποὺ ὁ ναύκληρος τὴ θάρεψε πῶς εἶν' ἀποθαμένη
κι ἀπ' τὰ μαλλᾶκια τὴν ἄρπᾶ, στὸ πέλαγο τὴ ρίχτει.
Καὶ σύραν τὴν τὰ κύματ' ἀπὸ τὸν κόρφο τῆς Ἀτάλειας
Κι ὡς βγήκαν οἱ Ἀταλειώτισσες νὰ πᾶν νὰ σεργιανίσουν
βρῆκαν τῆς κόρης τὸ κορμὶ κοιτάμενο στὰ φύκια.
Τὸ πήραν, τὸ συγκύρισαν καὶ στήσαν μυρολόι.

Γνωμικά

—Οἱ πρὸ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κριτικοὺς ἱστορικοὺς παρασύρονται καὶ παρασύρουνε σὲ μιὰ μεγάλη πλάνη. Προσαρμόζουνε στὰ περασμένα τὴ διανοητικότητα, τὴν ψυχροσύνη καὶ τὴς ἠθικὲς ἀντιλήψεις τῆς νεότερης ἐποχῆς. Ἐνῶ κοινωνικὴ ψυχολογία, ἠθικὴ καὶ διανοητικότης εἶναι πάντα σχετικὲς καὶ πολὺ διαφέρουν ἀπὸ μιὰ ἐποχὴ σὲ ἄλλη. Ἐξηγοῦνε λοιπὸν ἐκεῖνοι καὶ κρίνουν τὰ ἱστορικὰ φαινόμενα ξεκινώντας ἀπ' ὅλους διόλου σφαλερὴ ἀφετηρία. Καὶ συχνὰ συμβαίνει, χάρις στὴ διαίσθηση τοὺς οἱ ποιητὲς, ὅταν περιγράφουν μιὰ ἱστορικὴ ἐποχὴ νὰ βρίσκονται πρὸ κοντὰ στὴν πραγματικότητα παρ' ὅ,τι οἱ ἐρευνητὲς μεταφυσικοὶ ἱστοριογράφοι.

—Στοὺς γερασμένους γέροντες πρὸ εὐχάριστο εἶναι νὰ θυμούνται κάποιον κατὰ πρὸν πέραν παρὰ ν' ἀντικρύζουνε κάποιον ἢ κατὰ πρὸν ὅτι γεννήθηκε. Γιατὶ ἡ ἀνάπαψη τοὺς πάντως στὴ νέκρα τῶν περασμένων τοὺς εἶναι πολὺ εὐκολότερη παρὰ ἡ προσαρμογὴ τοὺς στὰ ζωντανὰ καὶ τὰ νέα.

—Κανὼνας αἰσθητικῆς εἶναι τὸ ὅτι ὁ ἀμαθὴς συγγραφέας ἢ καλλιτέχνης δὲ μπορεῖ ποτὲ νὰ εἶναι ἀληθινὰ πρωτότυπος.

—Στὶς καλοκυβερνημένες κοινωνίες γνώρισμα τοὺς σταθερὸ εἶναι τὸ ὅτι οἱ διαφορὲς ἐξουσίες, δικαστικὲς, διοικητικὲς, δημόσιας ἀσφάλειας κλπ. δεινύονται καὶ εἶναι προστατευτικὲς στοὺς πολίτες, κάνουν τὴ ζωὴ τοὺς πρὸ ἀνετη. Ἀντίθετα στὶς κακοκυβερνημένες πολιτείες οἱ ἐξουσίες αὐτὲς οἱ ἴδιες ἵναι στοὺς πολίτες ἀδικίες, ἐπιζητίαι καὶ κυρίως ἐνοχλητικὲς.

—Οἱ ἀληθινὰ σοφοί, προχωρώντας ἢ ἡλικία τοὺς, αἰσθάνονται ἱκανοποίηση καὶ εὐχαρίστηση ὅχι τόσο γιατί με τὸν κόπο τοὺς καὶ με τὴ δύσκολη τοῦ νοῦ τοὺς ἔχουνε μάθει πολλὰ, ὅσο γιατί με τὴν προσπάθεια τοὺς καὶ με τὴν κριτικὴ τοὺς ἐκτίμηση ἔχουνε ξεμάθει περισσότερα. Τόσο ἄνῳφελαι, τ' ἀνόητα καὶ τὰ βλαβερά εἶναι μέσα σ' αὐτὰ πού διαβάονται καὶ πού διδάσκονται πρὸ πολλὰ παρὰ τὰ χρειαστά, τὰ λογικά καὶ τὰ ὠφέλιμα.

—Κάθε συγγραφέας, ἐχτὸς ἀπὸ τὸ φυσικὸ δῶρημα τῆς καλῆς ἑκφρασεως καὶ ἀπὸ τὴν ἐπίμονη καλλιέργεια τοῦ φυσικοῦ του αὐτοῦ, χρειάζεται γιὰ νὰ περιγράψει ζωντανὰ καὶ σωστὰ νὰ ἔχει ὁ ἴδιος ἰδεῖ ἐκεῖνο πού περιγράφει, καὶ μάλιστα γιὰ νὰ ψυχολογήσει χρειάζεται νὰ ἔχει ζήσει τὴν ψυχολογικὴ κατάσταση πού περιγράφει ἢ τουλάχιστο προσόμοια καὶ ἀνάλογη με αὐτήν.

—Ἡ κοινωνικὴ ἠθικὴ εἶναι σὲ πολλὰ διάφορη καὶ κάποτε ἀντίθετη τῆς ἀτομικῆς ἠθικῆς. Οἱ πρῶτες ἠθικὲς ἀντινομίες καὶ τὰ πρῶτα ἠθικά προπλήματα ἀπ' αὐτὴ τὴ διαφορὰ προέρχονται.

—Στὶς κακὲς κοινωνικὲς ἐποχὲς ἐφήμεροι θριαμβευτὲς γίνονται τὸ πρὸ πολλὸ ἐκεῖνοι πού ἔχουν ἐπιπόλαιη σκέψη, ἀγοραῖα ἑκφραση καὶ ἀσυνειδησία.

—Εἶναι κάποιες ὁμορφες καὶ ἑλκυστικὲς ἰδέες, πού οἱ μυαλωμένοι χαμογελοῦνε σὲ ἀντίκρυσμα τοὺς· μὰ χαμογελοῦνε μελαγχολικά τὸ ἴδιο σὰ ν' ἀκοῦνε ὄνειρα καλὰ διηγημένα.

I. Z.

Ἡ παιδαγωγικὴ ἐπιστὴμη στὴν Ἑλλάδα

Ν. Ι. Ἐξαρχοπούλου, Ἀκαδημαϊκοῦ, Καθηγητοῦ τῆς παιδαγωγικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. «ΨΥΧΙΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΑΙ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ ΚΑΙ Ἡ ΔΙΑΓΝΩΣΙΣ ΑΥΤΩΝ» Σελ. 512 (Ἐν Ἀθήναις, 1932).

Εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο, πού ἐκδίδεται ὡς τρίτος τόμος εἰς τὴν σειρὰν τῆς παιδαγωγικῆς βιβλιοθήκης τοῦ κ. Ἐξαρχοπούλου, πραγματεύεται ὁ σοφὸς καθηγητὴς τὸ σπουδαῖον θέμα «Περὶ τῶν ἀτομικῶν ψυχικῶν διαφορῶν τῶν παίδων», ἔχοντας διπλὸ σκοπὸ, ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ δώσῃ ἀκριβῆ εἰκόνα τῶν ἔως τώρα σχετικῶν ἐρευνῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ἀνακοινώσῃ πορίσματα ἐρευνῶν, πού ἔγιναν ἀπ' αὐτὸν εἰς τὸ Ἐργαστήριον τῆς Πειραματικῆς Παιδαγωγικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Εἰδικότερα ἐξετάζει τὶς νοητικὲς ἰδιορρυθμίες τῶν παίδων, πού αὐτὲς, ὡς γνωστὸν, εὐρίσκονται σήμερα εἰς τὸ κέντρο τῆς ἐρεύνης τοῦ παιδιοῦ, ἐπιμένοντας κυρίως εἰς τὰ ἐξῆς σημεία: Ὅρισμός τῆς Νοημοσύνης. Διαφοραὶ τῶν παίδων κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς Νοημοσύνης. Βαθμοὶ κανονικῆς Νοημοσύνης. Βαθμοὶ ἡλιθιότητος. Ἰδιορρυθμίαι ἐν τῇ νοητικῇ ἐξελίσσει τῶν ἡλιθίων. Κατανόη τῶν ἀτόμων ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς Νοημοσύνης τῶν. Διαφοραὶ κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς Νοημοσύνης μεταξὺ εὐπόρων καὶ ἀπόρων ὡς καὶ παίδων διαφόρου φύλου. Σχέσεις μεταξὺ ἡλιθιότητος καὶ ἠθικῆς ἀνωμαλίας. Ὑψωσις τοῦ βαθμοῦ τῆς Νοημοσύνης δι' ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων.

Ἄλλο μέρος τοῦ βιβλίου ἀποτελεῖ ἡ ἐπιστημονικὴ βάσις τῶν μεθόδων, με τὰς ὁποίας ἐπιζητεῖται σήμερα ἡ ἐρευνα τῆς Νοημοσύνης. Τοῦτο εἶναι καὶ τὸ ἐκτενέστερον τμήμα τοῦ βιβλίου. Περιγράφει καὶ ἀναλύει ἐκτενῶς τὴ γνωστὴ κλίμακα Binet-Simon καὶ ἀπαριθμεῖ τὶς ἐρευνες πού ἔγιναν με αὐτὴν τὴν κλίμακα στὴ Γαλλίαν, Ρωσίαν, Βέλγιον, Ἀγγλίαν, Ἰταλίαν, Γερμανίαν, Σουηδίαν καὶ Ἀμερικὴν. Ἐπεὶτα μνημονεύ-

ονται σχετικές ἔρευνες, γενόμενες ἀπὸ τὸ συγγραφέα ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα καὶ δημοσιεύεται νέα μορφή τῆς κλίμακος, ὅπως διεσκευάσθηκε ἀπ' αὐτόν. Κατὰ ὅμοιο τρόπο περιγράφονται καὶ οἱ ἄλλες μέθοδοι, ποὺ ἔχουν διαμορφωθεῖ γιὰ τὴν ἔρευνα τῆς Νοημοσύνης, καὶ γίνεται μακρὰ ἀνάλυση καθεμιάς ἀπ' αὐτές.

Ἐπακολουθεῖ τὸ κεφάλαιο περὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἰδιοφυΐας, ὅπου ὁ συγγραφεὺς θίγει ὅλα τὰ σημεῖα τῆς ἔρευνας καὶ μελέτης ἀναφορικὰ μὲ τὴν ὑπόδειξη ἐπαγγέλματος. Ἐπίσης ἐκτενῶς περιγράφεται ἡ ψυχογραφικὴ μέθοδος. Ὑποβάλλονται σ' ἔλεγχον τὰ χρησιμοποιούμενα σὲ διάφορες χώρες ψυχογραφικὰ διαγράμματα γιὰ ἐπιστημονικούς ἢ σχολικούς σκοποὺς. Καὶ τέλος παρατίθεται ἓνα ψυχογραφικὸ διάγραμμα συνταγμένο ἀπὸ τὸν συγγραφέα.

Τὰ ἀνωτέρω ἀποτελοῦν τὸ κύριο, τὸ συστηματικὸ μέρος τοῦ βιβλίου. Προτάσσεται ὅμως μέρος γενικόν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξετάζεται ἡ οὐσία τῆς ἀτομικότητος καὶ τὰ πορίσματα τῶν νεοτάτων ἐρευνῶν ἀναφορικὰ μὲ τὴ φύσιν τῆς κληρονομικότητος, τίς διάφορες μεθόδους γιὰ ἔρευνα αὐτῆς, καὶ γιὰ τὸν τρόπο, ποὺ ἐξελίσσονται οἱ προερχόμενες ἀπὸ κληρονομικότητα ἀτομικὲς προδιαθέσεις.

Τέλος ὑπάρχει εἰς τὸ βιβλίον μακρὸς ἀναλυτικὸς πίνακας πραγμάτων καὶ βιβλιογραφία κατὰ κεφάλαια, εἰς τὴν ὁποίαν μνημονεύονται τετρακόσια βιβλία καὶ διατριβές, οἱ κυριότατες ἀπ' ὅσες ἔχουν ἐκδοθεῖ πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο θ' ἀποτελέσῃ ἀναμφισβήτητα πολὺτιμο ὁδηγὸ τῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων καὶ τῶν Ἑλλήνων διδασκάλων, ἐκείνων ποὺ θέλουν νὰ διαγνώσουν τίς ψυχικὲς ἰδιορρυθμίες τῶν μαθητῶν. Ἀποτελεῖ δὲ ἓνα ἀπὸ τὰ ὀλίγα βιβλία τῆς διεθνούς βιβλιογραφίας, εἰς τὸ ὁποῖον μὲ τόση δεξιότητα καὶ κριτικὴ βαθύτητα ἐξετάζονται τὰ ποικίλα προβλήματα τοῦ μεγάλου θέματος τῶν ἀτομικῶν ἰδιορρυθμιῶν τῶν παιδῶν.

Ἀποτελεῖ ὀγκώδη τόμον μὲ πολλὴ ἐπιμέλεια, λαμπρὰ ἐκτύπωση καὶ σὲ καλὸ χαρτὶ ἐκδομένο, καὶ τιμᾶται δραχμ. 220.

ΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ὁ ὑπέρογκος ἀριθμὸς τῶν ὑποβληθέντων πρὸς κρίσιν διδασκικῶν βιβλίων, ἤτοι 386 τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου καὶ 306 τοῦ Γυμνασίου, ἐπεβράδυνε καὶ λίαν εὐλόγως τὴν ἔκδοσιν τῆς ἐπ' αὐτῶν κρίσεως. Καὶ ἡ ἐπιβράδυνσις αὕτη, παραταθεῖσα συνεπεῖα παραπόνων καὶ ἐνεργειῶν συγγραφέων τινῶν, ἐπέφερε καθυστέρησιν τινὰ τῆς ἐκτυπώσεως τῶν ἔγκριθέντων. Ἐξ αἰτίας ταύτης ἡγέρθησαν παράπονα, τὰ ὁποῖα εὗρον ὡς γνωστὸν ἀπήχησιν καὶ εἰς τὸν τύπον. Ὁ κ. Πρόεδρος τοῦ Γνωμοδοτικοῦ Συμβουλίου ἀπήντησεν εὐλόγως εἰς τὰ παράπονα ταῦτα καὶ ἀπέκρουσε τὰς ἀβασίμους ἐπιθέσεις. Παράδῳξ ὅμως ὅσον καὶ σκοπίμως, γνωστὸς ὁμιλος ἐνδιαφερομένων συσχετίζων ταῦτα μὲ διαφορὰν τοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου Δημητράκου πρὸς ἓνα συγγραφέα δι' ἐν Ἀναγνωστικόν, εὗρεν εὐκαιρίαν νὰ δημοσιογραφήσῃ ἀνωνύμως ἐναντίον τοῦ Ἐκδοτ. Οἴκου Δημητράκου, ἀποδίδων εἰς αὐτόν διὰ κακοβούλων ὑπαινιγμῶν καὶ τὴν καθυστέρησιν καὶ τὰ ἐκ ταύτης ἐκδηλωθέντα παράπονα.

Οὕτω, παρὰ τὴν συνήθειαν τοῦ κατ' ἐξοχὴν ὑποβοηθήσαντος τὴν ἐκπαίδευσιν Ἐκδοτικοῦ Οἴκου νὰ μὴ προσέχῃ εἰς πολλὰς τοιοῦτου εἶδους καὶ ἐξ εὐνοήτων λόγων προερχόμενας διαβολὰς καὶ ἐπιθέσεις, εὗρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην ὁ διευθυντὴς αὐτοῦ κ. Δ. Δημητράκος ν' ἀπαντήσῃ ἀποστομωτικῶς εἰς τινὰς τῶν ἀνωνύμων τοιούτων διατριβῶν.

Δύο τῶν δημοσιευμάτων του τούτων παραθέτομεν ἐδῶ πρὸς διαφώτισιν ἰδίως τῶν διδασκάλων καὶ τῶν γονέων.

Ἀπάντησις Δημητρίου Δημητράκου

Εἰς τὸ δημοσίευμα τῆς «Πρωΐας» τῆς 23 Ὀκτωβρίου ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ἐκπαιδευτικὸς τῶν συγγραφέων ἀναγνωστικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου κ. κ. Δ. Δεληπέτρου (παπᾶ), Δ. Δούκα καὶ Παναγῇ Δημητράτου.

Οἱ κ.κ. Ρόζα Ἰμβριώτου, Δ. Δούκας καὶ Δεληπέτρος ἀποτελοῦντες Ἐταιρείαν συγγραφέων διδασκικῶν βιβλίων ἐπέτυχον ἐφέτος ἔγκρισιν ἀλφαβηταρίου καὶ ἀναγνωστικῶν Β' καὶ Γ' δημοτικοῦ, ὁ δὲ κ. Δημητράτος Δ' καὶ Στ' τάξεως, διεφήμισαν δὲ καταλλήλως ὅτι τὰ βιβλία τῶν ταῦτα ἦσαν ΝΕΑ, ἐνῶ τὰ ἰδικὰ μας εἶναι παλαιά.

Ἔτσι ἐπίστευσαν ὅτι ἐξησφάλισαν ὑπὲρ αὐτῶν μ ο ν ο π ῶ λ ι ο ν τῶν ἀναγνωστικῶν τοῦ δημοτικοῦ ἐφέτος καὶ περιφέροντες τὸ π ρ ο ν ὁ μ ι ὀ ν τῶν τοῦτο ἀνὰ τοὺς ἐκδότας ἐπέτυχον ἐξωφρενικὰ ποσοστὰ 30-40 % ἐπὶ τῶν πωλήσεων,

ἐνῶ τὰ μικτὰ κέρδη τῶν βιβλίων των δὲν θὰ ὑπερέβαινον τὰ 20—25 %.. Ἐπειτα ἐπεδίωξαν οἱ συγγραφεῖς οὗτοι, καὶ ἐπέτυχον ἐν μέρει, νὰ ἐξογκώσουν ὑπερβολικὰ τὰς τιμὰς τῶν ἀναγνωστικῶν των μὲ τὸ νὰ ἐπιβαρύνουν τὸ ἀλφαριθμητικὸν των μὲ ἔξοδα μόνον ζωγράφου δρχ. 100.000 περίπου καὶ ἑκαστον ἀναγνωστικὸν περὶ τὰς 30.000, ἐκεῖ ὅπου τὰ ἰδικὰ μας ἀναγνωστικά ἐπεβαρύνθησαν μὲ δραχμὰς 5.000. Τοιοῦτοτρόπως μὲ ὅλα τὰ ψαλλιδίσματα, ποὺ ἔκαμε τὸ Γνωμοδοτικὸν Συμβούλιον εἰς τὰ διάφορα κονδύλιά τους, τὸ ἀλφαριθμητικὸν των ἐφθασεν αἰσίως τὰς δραχμὰς 19.80 (τὸ ἰδικόν μας 12.80).

Οὕτω τὸ γδύσιμο τῶν ἐκδοτῶν καὶ 700.000 πτωχῶν γονέων εἶχεν ἐξασφαλισθῇ ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς τούτους. Ὁ θησαυρὸς «τῶν» πολλῶν ἑκατομμυρίων», ὅπως γράφουν, ἔκειτο ὑπὸ τοὺς πόδας των καὶ δὲν τοῖς ὑπελείπετο παρὰ νὰ ἀπλωσούν τὰ χέρια νὰ τὸν ἀνολάβουν. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην κατέπεσε τὸ μαστίγιόν μας εἰς τὰ ἀπλωμένα χέρια των καὶ ἦτο τόσον ἰσχυρὸν τὸ μαστίγιωμα, ὥστε αἱ οἰμωγαὶ των ἤκούσθησαν εἰς ὅλον τὸν Ἑλληνισμὸν ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «Πρωίας». Ὁμοίως οἰμωγὰς εἶχον ἐκπέμψει οἱ αὐτοὶ συγγραφεῖς καὶ εἰς τὰ 1928, ὅτε τὰ ἀναγνωστικά των ἀπερρίφθησαν. Ὑβρίζον ἐπὶ μῆνα τοὺς κριτὰς διὰ τοῦ Τύπου καὶ συνεκλόνισαν τότε τὸ Κοινὸν ἐπινοήσαντες τὸ σατανικώτατον σχέδιον τοῦ πλαστοῦ Ἀλφαριθμητικοῦ : ὅτι δηλ. εἰς τῶν κριτῶν ἐνέκρινε τὸ ἰδικόν του Ἀλφαριθμητικὸν μὲ ἄλλο ὄνομα.

Λιβανίζουν τώρα εἰς τὸ δημοσίευσμά των τοῦτο τῆς «Πρωίας» τοὺς σημερινούς κριτὰς, ποὺ τοὺς ἐνέκριναν τὰ βιβλία των καὶ ποὺ ἐλπίζουν νὰ τοὺς ἐγκρίνουν καὶ αὐτὰ τὰ ὁποῖα πρὸ ὀλίγου ὑπέβαλον (30 Σεπτεμβρίου). Γράφουν ἀπὸ σκοποῦ ὅτι «ἀπέβη εἰς βάρος μας ὁ διαγωνισμός», ἐνῶ γνωρίζουν ὅτι ἔχομεν εἰς ἀριθμὸν τόσα ἀναγνωστικά ὅσα ἔχουν ὅλοι οἱ ἄλλοι ὁμοῦ, κυκλοφορίας δὲ πολὺν ὑπερτέρας. Γράφουν καὶ διαδίδουν ὁμοίως ὅτι ἡμεῖς προσπαθοῦμεν νὰ ρίψωμεν τὸ ὑπὸ μονίμου Ἐπιτροπῆς (Γνωμοδοτικοῦ Συμβουλίου) σύστημα τῆς κρίσεως τῶν διδακτικῶν βιβλίων, ἐνῶ εἶναι πασίγνωστον ὅτι μόνον ἡμεῖς ἐκηρύχθημεν ἀναφανδὸν ὑπὲρ τοῦ συστήματος τούτου εἰς τὰ 1917, ὅτε τὸ πρῶτον ἐφηρμόσθη καὶ εἶναι γνωστὰ εἰς τὸν τότε καὶ νῦν Πρόεδρον τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου ὅσα τότε ἐγράψαμεν. Μόνον ἡμεῖς ἐπίσης, ὅταν παρουσιάσθη εἰς νομοσχέδιον ὁ σημερινὸς νόμος 5045, ἐγράψαμεν εἰς τὴν «Φωνὴν τοῦ βιβλίου» φύλλον 1 σελ. 4 :

«Ἀξιόπαινος εἶναι ἐπίσης καὶ ὁ τρόπος τῆς συνθέσεως τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία θὰ εἶναι μόνιμος, ὡς καὶ εἰς τὸν καταργηθέντα νόμον 1332, ἐκ μελῶν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου. Τοιοῦτοτρόπως

δημιουργεῖται τρόπος τινὰ ἕνα ὅσῳμα ὑπεύθυνον διὰ τὴν ποιότητα τῶν διδακτικῶν βιβλίων κλπ.».

Κατὰ δὲ τὴν ψήφισίν του ἐγράφομεν εἰς τὴν «Φωνὴν τοῦ βιβλίου» φύλλον 4 σελ. 108 :

«Εἶναι τιμὴ τοῦ σημερινοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας κ. Παπανδρέου καὶ τῶν συντακτῶν τοῦ νομοσχεδίου κ. κ. Κουντουρᾶ καὶ Λάμψα νὰ σταθῇ εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἡ νεωτεριστικὴ πράγματι ἐργασίαν των αὐτῆ....

»Εἶναι τὸ μόνον νομοσχέδιον σχολικῶν βιβλίων ἀπὸ τοῦ 1856, τοῦ ὁποίου τὰς γενικὰς γραμμὰς ἐπιδοκιμάζομεν ὅλοι κλπ.».

Γράφουν καὶ διαδίδουν οἱ συγγραφεῖς οὗτοι ὅτι «χορηγία καὶ ὑποκινήσει» ἡμῶν ἐγένετο προσφυγὴ εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ἐλπίζοντες νὰ ἐπισύρουν ὑπὲρ αὐτῶν τὴν συμπάθειαν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Γνωμοδοτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὴν ἐχθρότητα τούτου καθ' ἡμῶν. Καὶ σερβίρουν ἀνευθιράστως τὸ ἀνόητον καὶ χονδροειδὲς τοῦτο ψεῦδος, ἀφοῦ γνωρίζουν ὅτι ἡμεῖς ἐξεδώκαμεν τὰ ΝΕΑ ἀναγνωστικά μας δαπανήσαντες ἑκατομμύρια καὶ ὅτι ἡ ἀκύρωσις τῆς ἐγκρίσεως των ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας θὰ ἐσήμαινε δι' ἡμᾶς καταστροφὴν.

Διαδίδουν καὶ γράφουν οἱ ἴδιοι εἰς διαφόρους ἐφημερίδας δημοσιεύματα τοιαῦτα, ὥστε νὰ ὑπονοῇται ὅτι γράφονται ταῦτα ἢ ἐμπνέονται ἀπὸ ἡμᾶς, μὲ μόνον τὸν σκοπὸν ἢ νὰ μᾶς δυσφημήσουν ἢ νὰ μᾶς δημιουργήσουν ἐχθρότητας.

Τοὺς συνεβουλεύσαμεν καὶ ἄλλοτε, ὅτε μὲ τὸν Σπουργίτην των (Ἀλφαριθμητικὸν), ἐπεχείρησαν νὰ ξεαπατήσουν τοὺς διδασκάλους. Τοὺς συμβουλευόμεν καὶ σήμερον :

Ν' ἀφήσουν τὸ σύστημα τῆς δι' ὅλων τῶν μέσων μαχητικότητος μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν των τὴν ἀρπαγὴν καὶ νὰ ἐργασθοῦν μὲ καλὸ καὶ εὐθηνὸ βιβλίον μονίμως καὶ σταθερῶς, ἂν θέλουν νὰ προδεύσουν. Ἡ ἐργασία μᾶς στηρίζει τὴν ἰσχύν της εἰς σχεδὸν 40ετῇ ἀσπίλον καὶ εὐσυνείδητον ἐξυπηρέτησιν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου χωρὶς καθόλου νὰ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὰ ἀθέμιτα δημοσιεύματα καὶ τὰς ἐνεργείας τῆς ἀνωτέρω μαχητικῆς ομάδος.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Β. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ

Διευθυντὴς τοῦ ὁμωνύμου Ἐκδοτικοῦ Οἴκου

Τὸ Ραζακὶ Σταφύλι

Πρὸς τοὺς κ.κ. Δημοδιδασκάλους καὶ Βιβλιοπώλας
Φίλοι κύριοι,

Ἐπιθυμοῦμεν νὰ μάθετε ἀκριβῶς τί συμβαίνει μὲ τὸ ἄρτι ἐγκριθὲν Ἀναγνωστικὸν τῆς Δ' τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τὸ Ραζακὶ Σταφύλι.

Τὸ βιβλίον τοῦτο, ὡς εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλους, ἐξετυπώθη

ἀπὸ τοὺς κ.κ. Κολλάρον καὶ Σία ὡς ἐκδοχέων τῶν δικαιωμάτων τοῦ συγγραφέα Παπαμιχαήλ (Νώντα Ἐλατου) καὶ ἀπὸ ἡμᾶς ὡς ἐκδοχεῖς ἐπίσης τῆς κληρονόμου τοῦ Καρκαβίτσα.

Διοικητικὴ ἐνέργεια

Ὁ κ. Παπαμιχαήλ ὁμως δι' αἰτήσεώς του εἶπε πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας : Τὸ βιβλίον αὐτὸ τὸ ἔγραψα ἐγὼ μόνος καὶ ἐγὼ τὸ ὑπέβαλα εἰς τὸν διαγωνισμόν. Τὰ ὀνόματα Καρκαβίτσα, Ν. Ἐλατος, Τὸ Ραζακὶ Σταφύλι ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου εἶναι τίτλος καὶ οὐχὶ ὀνόματα συγγραφέων. Τὰ ὀνόματα κάτωθι τῶν κεφαλαίων Α. Καρκαβίτσα εἶναι ψεύτικα, τάγραψα ἐγὼ γιὰ νὰ τιμήσω ἕνα παλιό μου φίλο. Εἰς ἐμέ πρέπει νὰ δοθῇ ἡ ἄδεια τῆς κυκλοφορίας. Ἄν λέω ψέμματα, ἄς με καταγγείλουν νὰ τιμωρηθῶ.

Καὶ ὁ κ. Ὑπουργὸς ἀπήντησε :

—Ὥραϊα τὰ λές, κ. Παπαμιχαήλ. Πάρε σὺ τὴν ἄδεια καὶ ἂν λές ψέμματα ἄς σε καταγγείλουν.

Ἔτσι καὶ ἔγινε. Πῆρε ὁ κ. Παπαμιχαήλ τὴν ἄδειαν τῆς κυκλοφορίας.

Ἐναντίον αὐτῆς τῆς ἀποφάσεως τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας ἐκάμαμε προσφυγὴν εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ὠρίσθη δὲ ἡ δίκη διὰ τὴν 15 Νοεμβρίου.

Ἄν τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἀκυρώσῃ τὴν ἀπόφασιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ, ἀπὸ τῆς 16ης Νοεμβρίου θὰ κυκλοφορήσῃ καὶ τὸ δικό μας Ραζακὶ Σταφύλι καὶ εὐθηνότερο πολὺ τῆς ἐκδόσεως τοῦ κ. Κολλάρου, ἴσως καὶ κατὰ δρχ. 5 τὸ ἀντίτυπον.

Δικαστικὴ ἐνέργεια

Ὅμως ἂν καὶ τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας δὲν ἀκυρώσῃ τὴν πράξιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ καὶ μᾶς πῇ «πηγαίνετε στὰ δικαστήρια», θὰ καταφύγωμεν διὰ μηνύσεώς μας εἰς τὸν κ. Πρόεδρον τῶν Πρωτοδικῶν, διὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ὁποίου θὰ χρειασθοῦμε 10 περίπου ἡμέρας. Ἡ δικαστικὴ αὕτη ἀρχὴ δὲν θὰ ἀσχοληθῇ με τὴν ἄδειαν τῆς κυκλοφορίας, ἀλλὰ με τὴν ιδιοκτησίαν τοῦ βιβλίου. Εἶναι συγγραφεὺς καὶ ὁ Καρκαβίτσα ; Ἐὰν εἶναι, θὰ δοθῇ ὑποχρεωτικῶς καὶ εἰς ἡμᾶς ἡ ἄδεια τῆς κυκλοφορίας καὶ θὰ τιμωρηθῇ ὁ κ. Παπαμιχαήλ ὡς δηλώσας ψεύδη. Ἐὰν δὲν εἶναι συγγραφεὺς ὁ Καρκαβίτσα, ἡ ὑπόθεσις ἔληξε τελειωτικῶς εἰς βάρος μας.

Δὲν κατεφύγομεν ἀμέσως εἰς τὴν δικαστικὴν ἀρχήν, διότι ἡμῶν ἡ ἀποψὶς εἶναι οὐχὶ ἡ τιμωρία τοῦ ἐτέρου τῶν συγγραφέων τοῦ βιβλίου τούτου, ἀλλὰ ἡ ἄδεια κυκλοφορίας, ἵνα ἐξοδεύσωμεν τὰ ἐκτυπωθέντα ἀντίτυπα. Εἰς τὴν δικαιοσύνην θὰ καταφύγωμεν μόνον ἐν ἀποτυχίᾳ ἐνώπιον τῶν διοικητικῶν Ἀρχῶν.

Μανόλη Τριανταφυλλίδη

Τὸ πρόβλημα τῆς ὀρθογραφίας μας

Δύο ὁμιλίαι

(Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελίδα 335)

ΔΕΥΤΕΡΗ ΟΜΙΛΙΑ

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ἡ φωνητικὴ ὀρθογραφία ζητεῖ ν' ἀποκαταστήσῃ τὴ σωστὴ ἀντιστοιχίαν ἀνάμεσα σὲ φθόγγους καὶ ψηφία. Στὸ ὄνομα τῆς ἀρχῆς «γράφει ὅπως μιλεῖς» οἱ ὁπαδοὶ τῆς ζητοῦν καὶ σὲ μᾶς—μὲ κάποιες διαφορὰς κατὰ τὰ διάφορα συστήματα—ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος νὰ καταργηθοῦν σὰν περιττὰ ἀπὸ τὸ πατροπαράδοτο ἀλφάβητο ὅσα γράμματα δὲν παριστάνουν πιὰ φθόγγους ξεχωριστοὺς, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ τοὺς φθόγγους ποὺ δὲν ἔχομε γι' αὐτοὺς στὸ ἀλφάβητό μας ἰδιαίτερα ψηφία εἴτε ἀπ' ὅσα θ' ἀχρηστευτοῦν, μὲ νέα πιὰ ἀξία φωνητικὴ, εἴτε νέα, παρμένα ἀπὸ τὸ λατινικὸ ἀλφάβητο ἢ καὶ καινούρια ἐντελῶς, εἴτε καὶ ἀπὸ τὰ συνηθισμένα τοῦ ἀλφαβήτου, μ' ἕνα διακριτικὸ σημάδι.

Γιὰ ἀλφάβητο προτείνεται τὸ ἑλληνικὸ καὶ ἀπὸ ἄλλους τὸ λατινικόν.

Μὲ φωνητικὸ ἀλφάβητο ἔγραψαν, καθὼς εἶδαμε, σὲ περασμένα χρόνια ὁ Βηλαρᾶς καὶ ὁ Κούστας. Στὸν αἰῶνα μας, καὶ ἰδίως μεταπολεμικά, κάπως περισσότεροι.

Καταργήθηκε ἡ ἱστορικὴ ὀρθογραφία καὶ καθιερώθηκε τὸ ἑλληνικὸ φωνητικὸ ἀλφάβητο καὶ ἀπὸ τοὺς ἑλληνογλωσσικοὺς πληθυσμοὺς τῆς σοβιετικῆς Ρωσίας, καθὼς τὸ βλέπομε στὰ σχολικὰ τοὺς βιβλία, τίς ἐφημερίδες καὶ ἄλλα δημοσιεύματα, γραμμένα εἴτε στὴν κοινὴ δημοτικὴ, ὅπως διαμορφώθηκε σὲ μᾶς ἐδῶ, εἴτε σ' ἕνα ντόπιο, δηλαδὴ ποντικὸ ἰδίωμα, ποὺ γίνεται προσπάθεια, ἀπὸ μιὰ μερίδα τουλάχιστο, νὰ καθιερωθῇ σὰν κοινὴ γλῶσσα.

Τὰ τελευταῖα χρόνια ἀκούονται συνηγορίαι γιὰ μιὰ φωνητικὴ ὀρθογραφία—σημεῖα τῶν καιρῶν!—καὶ ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ

γράφουν καθαρεύουσα, ὅπως τὴ διδάχτηκαν καὶ τὴ συνηθισαν, χωρὶς ὅμως ν' ἀποδέχονται πιά καὶ τὴν παλιά ἰδεολογικὴ τῆς βάσης. Καὶ ὑποθέτω πὼς μέσα στοὺς σημερινούς νέους ἔχει ὁ φωνητισμὸς τοὺς ἀφθονώτερους ὑποστηρικτές.

Οἱ λόγοι ποὺ πολλαπλασίασαν στὰ χρόνια μας τοὺς συνηγόρους μιᾶς φωνητικῆς ὀρθογραφίας εἶναι, νομίζω, οἱ ἀκόλουθοι:

α) κάποιες δυσκολίες ποὺ κρύβει κάθε διά-
μεση λύση,

β) ἡ μεγαλύτερη καὶ αἰσθητότερη σήμερα κοινωνικὴ ἀνάγκη γιὰ εὐκολομάθητη ὀρθογραφία, σύμφωνα καὶ μετὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ποὺ ἔγινε πιὸ πραχτικό,

γ) τὸ παράδειγμα τῶν τούρκων, ποὺ καθιέρωσαν ἀποφασιστικὰ καὶ γρήγορα, παρατώντας τὴν ἀραβικὴ τους γραφή, τὸ κοινὸ εὐρωπαϊκὸ ἀλφάβητο, προσθέτοντάς του μερικὰ διακριτικὰ σημάδια,

δ) τὸ παράδειγμα τῶν Ἑλλήνων τῆς Ρωσίας.

Δὲν πρόκειται ν' ἀσχοληθῶ σήμερα μετὸ ζήτημα τῆς οὐσίας καὶ νὰ ἐξετάσω ποιές οἱ δυσκολίες ποὺ παρουσιάζονται καὶ σ' ἓνα φωνητικὸ ἀλφάβητο, μετὰ τοὺς περιορισμοὺς εἶναι αὐτὸ πραγματοποιήσιμο, ποιά ψηφία θὰ ἔπρεπε νὰ τὸ ἀπαρτίσουν καὶ ποιές εἰδικές δυσκολίες θὰ εἶχαν νὰ λυθοῦν γιὰ νὰ ἐφαρμοστῇ αὐτὸ στὰ ἑλληνικά μας μετὰ πολλὰ τους ὁμῶχα (λύπη-λείπει). Θὰ περιοριστῶ νὰ σᾶς ἐκθέσω γιὰ ποιοὺ λόγους τὰ ἐπιχειρήματα ποὺ διατυπώνονται δὲν ἀφήνουν νὰ μοῦ γεννηθῇ ἐνθουσιασμὸς ἐνεργός, καὶ πὼς κατὰ τὴ γνώμη μου ὁ φωνητισμὸς, μετὰ ὅλα τ' ἀναμφισβήτητα πλεονεκτήματά του, δὲν εἶναι σύστημα ποὺ ἔχει νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ στίς μέρες μας, ἀν ἀποβλέπωμε πάντα ὅχι σὲ θεωρητικὴ ζήτηση παρὰ σὲ ἄμεση δράση καὶ γρήγορη ἐφαρμογὴ μέσα στίς σημερινές δυνατότητες.

Ἡ δυσκολία ὑπάρχει ὅχι μόνο στοὺς οὐσιαστικούς ἀλλὰ ἀκόμη περισσότερο στοὺς ψυχολογικούς ὅρους τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας καὶ παιδείας. Ἡ ἑλλειψη μεγάλης νεοελληνικῆς φιλολογίας, ἡ μεγάλη θέση, ποὺ παίρνει ἡ ἀρχαία φιλολογία στὴν οἰκονομία τῆς παιδείας μας, ἡ θέση τέλος ποὺ ἔχει ἀκόμη ἡ καθαρεύουσα στὴν παιδεία καὶ ζωὴ μας. Καὶ αὐτὰ ὅλα, ὅταν προπάντων θυμηθοῦμε τὴ μεγάλη συντηρητικότητα ποὺ ἔδειξε ὡς τις μέρες μας ὁ ἑλληνικὸς λαὸς σὲ τέτοια ζητήματα, δημιουργοῦν καθεστῶς ποὺ δὲν εἶναι δυνατό ν' ἀλλάξῃ παρὰ μετὰ ὀργανικὸ ὠρίμασμα, ποὺ θὰ δώσῃ καὶ τὴ δύναμη δημιουργίας νέας ἐποχῆς στὴν ἱστορία μας—ἡ μέσα σὲ μιὰ ριζικὴ κοινωνικὴ μεταρρύθμιση καὶ μετὰ τὴν ἐπιβολὴ τῆς βίας.

Καὶ σχετικὰ μετὰ τὴν καθαρεύουσα, ποὺ ἀνάφερα— μετὰ ὅλη τὴ μεγάλη ἀλλαγὴ, ποὺ ἔγινε μέσα σὲ τριάντα μόνο χρόνια μετὰ τὸ ἄπλωμα καὶ τὴν καλλιέργεια τῆς δημοτικῆς, καὶ τὴν ἀποκλειστικὴ ἀκόμη θέση ποὺ παίρνει ὁλοένα ἡ δημοτικὴ μέσα στὸ δημοτικὸ σχολεῖο—δὲ νομίζω τὴ δύναμη τοῦ παλίου γλωσσικοῦ καθεστώτος ἀρκετὰ μικρὴ καὶ ἀσήμαντη πιά μέσα στὴ σημερινή μας κοινωνία. Φτάνει μόνο νὰ συλλογιστοῦμε πόσες δυνάμεις πολὺτιμες συγγραφικές, ὀργανωτικές καὶ δημιουργικῆς τοῦ δημοτικισμοῦ χρησιμοποιοῦνται καὶ ἀφιερώνονται ὡς σήμερα ἀκόμη εἴτε στὸν τύπο εἴτε σ' ἔργα ἐπιστημονικὰ εἴτε γιὰ ἐκδοσὴ μεγάλων ἔργων ποὺ στηρίζουν τὴν καθαρεύουσα.²⁷

Ἀλλὰ καὶ τὸν παραλληλισμὸ μετὰ ὅσα ἔγιναν σὲ ἄλλες γλώσσες δὲν τὸν βρίσκω πειστικό. Ἐχομε δίχως ἄλλο γλώσσες ποὺ πραγματοποίησαν τὸ φωνητισμὸ τῆς ἱστορικῆς τους ὀρθογραφίας καὶ ἄλλες πάλι ποὺ δὲν τὸ κατόρθωσαν, οὔτε καὶ σήμερα πρόκειται νὰ τὸ κάμουν.

Ἡ μεταρρύθμιση τῆς γραφῆς εἶναι συνισταμένη καὶ ἀποτελεσματὰ πολλὰπλῶν, οὐσιαστικῶν καὶ ψυχολογικῶν ὁρων, γλωσσικῶν, κοινωνικῶν, ἱστορικῶν, ποὺ ἀπὸ γλώσσα σὲ γλώσσα καὶ ἀπὸ λαὸ σὲ λαὸ διαφέρουν. Δὲ σημαίνει λοιπὸν πὼς μετὰ τὴν ἴδια εὐκολία μπορεῖ νὰ τὴν ἀποφασίσῃ καὶ ἀκόμη νὰ τὴν πραγματοποιήσῃ ὁ καθένας τους, οὔτε λ.χ. μποροῦν ὅσο εὐκόλα οἱ τούρκοι νὰ καθιερώσουν καὶ οἱ γάλλοι φωνητικὸ ἀλφάβητο, καὶ γιὰ καθαρὰ γλωσσικούς μόνο λόγους.

Ἀπὸ τὸν ἀκόλουθο συγκριτικὸ πῖνακα φαίνεται πὼς λέξεις ἀπὸ συγενικῆς ρομανικῆς γλώσσας, ποὺ εὐκόλα γράφθηκαν φωνητικὰ στὰ ἰταλικά καὶ τὰ ἰσπανικά, μεταγραμμῆνες φωνητικὰ στὰ γαλλικά, πολὺ περισσότερο ἀλλαγμένα φωνητικὰ καὶ μετὰ πλῆθος ὁμῶχα, θὰ γεννοῦσαν μεγάλες δυσκολίες ἀναγνωστικές:

γαλλικά	ἰταλικά	ἰσπανικά	λατινικά	
ceint	ζωσμένος	cinto	cenido	cinctum
cinq	πέντε	cinq	cinto	quinque
sain	γερός	sano	sano	sanum
saint	ἅγιος	santo	santo	sanctum
sein	κόρφος	seno	sano	sinum
seing	ὑπογραφή	segno	signo	signum

Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο δὲν μποροῦμε νὰ κάμωμε καὶ ἐμεῖς στὴν Ἑλλάδα ὅ,τι οἱ τούρκοι, ποὺ εἶχαν καὶ αὐτοὶ διαφορετικούς ὅρους, εὐνοϊκώτερους πάντοτε γιὰ μιὰν ἀλλαγὴ.

α) Πρῶτα ἦταν ἐκεῖ ἡ ἀνάγκη τῆς ἀλλαγῆς τοῦ μεγὰ λυτέρη, πειστικώτερη παρὰ σὲ μᾶς. Φτάνει νὰ θυμη-

θοῦμε πὼς τὰ 29 ψηφία τοῦ νέου φωνητικοῦ ἀλφαβήτου παραμέρισαν τὰ 78 ποὺ τὸ ἀραβικὸ ἀλφάβητο καταντοῦσε νὰ ἔχη ²⁸ καὶ ποὺ μὲ τὸ νὰ τοῦ λείπουν συχνὰ τὰ φωνήεντα δυσκόλευε πολὺ τὸ διάβασμα.

β) Ἀλλὰ οἱ τοῦρκοὶ δὲν ἔχουν καὶ τὴ μεγάλη π α λ ι ἄ γ ρ α π τ ῆ π α ρ ἄ δ ο σ η οὔτε τοὺς δικούς μας δεσμούς με τὴν ἀρχαιότητα.

Ἡ σύγκριση δὲν εἶναι ἐντελῶς δικαιολογημένη, οὔτε γιὰ τὶς ψυχολογικὲς δυσκολίες ποὺ παρουσιάζονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ οὔτε ἀκόμη καὶ γιὰ τὴ σ κ ο π ι μ ό τ η τ ἄ καὶ ὠφέλεια ποὺ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ προσδοκήσῃ ἀπὸ τὴν καθιέρωση μιᾶς φωνητικῆς ὀρθογραφίας.

γ) Ὑπάρχει κάποια διαφορά καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς ἐθνικῆς γενικῆς ψυχολογίας.

Οἱ τοῦρκοὶ δέχτηκαν εὐκολα σχετικῶς τὴ μεταρρύθμιση, καθὼς φαίνεται, ὡς σήμερα τουλάχιστο, καὶ τὴν κρατικὴ πίεση ποὺ τὴν ἔκαμε δυνατὴ. Σὲ μᾶς, ὅπου ἡ παιδεία καὶ ἡ ἐλληνομάθεια ἔχουν ἄλλη διάδοση καὶ ἔκταση καὶ ὅπου ὅλοι ἔχουν τὶς ιδέες τους γιὰ ὅλα καὶ ιδίως γιὰ τὴν κοινὴ γλῶσσα καὶ ὀρθογραφία, δὲ μοιάζομε ὥριμοι γιὰ νὰ σταθῇ σήμερα κάτι ἀνάλογο.

Ἀκόμη καὶ ἡ γλωσσοεκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση τοῦ 1917, πολὺ περισσότερο προοδοποιημένη καὶ ἐφαρμοσμένη με τὴν προσοχή, εἶχε νὰ νικήσῃ τόσες δυσκολίες! Κι ἐπειδὴ μόλις βγῆκαν τὰ νέα ἀναγνωστικὰ πολλοὶ ἄρχισαν νὰ παραπονιοῦνται καὶ νὰ διαμαρτύρωνται γιὰ τὸ ἀβγὰ καὶ τὰ ἀφτιά, ὅχι ἀρχαῖες ἐπιτέλους λέξεις, ὀρθογραφημένα με β καὶ φ, ἀναγκαστήκαμε τότε νὰ τὰ ξαναγράψωμε με υ—καὶ ἦταν γενικὴ ἡ ἐπιθυμία τῶν συναδέλφων στὸ ὑπουργεῖο— ἀπὸ φόβο μήπως οἱ γραφεῖς αὐτὲς δώσουν ἀφορμὴ νὰ δημιουργηθῇ τότε νέο γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ματαιωθῇ ἡ μεταρρύθμιση στὴν ἀρχὴ της.

Καὶ ἕνας τελευταῖος λόγος: Ἡ κ α θ ι ἔ ρ ω σ η τ ῆς ν ἑ ἄς κ ο ι ν ῆς ποὺ ἔχει νὰ συντελεστῇ στὸν αἰῶνα αὐτὸ μέσα σὲ μιὰ γλωσσικὴ μεταπολίτευση εἶναι ἔργο μεγάλο—ποὺ προϋποθέτει ἀπλῶμα καὶ χρῆση τῆς δημοτικῆς σὲ ὅλο καὶ πλατύτερους κύκλους ἐκπαιδευτικούς, κοινωνικούς, κρατικούς—καὶ καλλιέργεια πολὺ συντονωτέρη ἀπὸ τὴ σημερινή, ποὺ νὰ τὴν ἀναδείξῃ ἄξιο ὄργανο τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Μὲ τὶς οὐσιαστικὲς ὅμως καὶ ψυχολογικὲς δυσκολίες ποὺ ἀπομένουν ἀκόμη νὰ ὑπερνηκηθοῦν σιγὰ σιγὰ δὲν τὸ βρίσκω καὶ σωστὸ νὰ πειραματιζόμαστε με τέτοιους κλονισμούς ἀδιάκοπους σὲ κοινωνία ποὺ δείχτηκε τόσο εὐαίσθητη. Δυσκο-

λεύομε ἔτσι ἄκαιρα μεγάλη δημιουργικὴ ἐργασία ποὺ εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ καὶ ἀπαιτεῖ ὅλων τῇ δύναμῃ.

Δὲ θέλω νὰ παραγνωρίσω με αὐτὰ τὴ σημασία τοῦ ἰδανικοῦ καὶ μιᾶς προσπάθειας γιὰ νὰ δημιουργήσωμε καλύτερη πραγματικότητα. Γιὰ κάθε ὅμως ἀλλαγὴ χρειάζεται, ἂν εἶναι προορισμένη νὰ πετύχῃ, ὄχι μόνο νὰ ἔρθῃ ὁ καιρὸς της ἀλλὰ καὶ μιὰ βαθύτερη δικαιολογία καὶ κύρωση, βγαλμένη ἀπὸ τὴ ζωὴ. Δὲν πρόδικάζω ὅ,τι μᾶς κρύβει τὸ μέλλον. Τὸ ἔχω γιὰ ἐνδεχόμενο ἢ πιθανὸ πὼς θὰ ἔρθουν γενεές ποὺ θὰ κρίνουν καὶ θὰ αἰστανθοῦν διαφορετικὰ ἀπὸ μᾶς τοὺς σημερινούς καὶ ποὺ παίρνοντας διαφορετικὴ θέση στὴν ἱστορία θὰ χαράξουν νέα, «φωνητικὴ ἐποχὴ» στὴν ἱστορία τῆς ὀρθογραφίας μας. Ἀλλὰ κρίνω τὴν ἐπιδίωξη αὐτὴ σήμερα—ὅσο δὲν πρόκειται μόνο γι' ἀναγραφή σὲ καταστατικά καὶ εὐκαιρία γιὰ συζητήσεις—μὲ τὶς προϋποθέσεις τῆς ζωῆς μας οὐτοπικὴ καὶ ἀργόσχολη, ἀφοῦ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ ἐπιδραση ἀποτελεσματικώτερη στὴν πραγματικότητα με ἀλλαγὲς πραγματοποιήσιμες καὶ πολὺ πιὸ ἀπαραίτητες—καθὼς θὰ δοῦμε πὼς εἶναι ἡ τονικὴ.

Μένει τὸ ἐπιχείρημα τῆς εὐκολίας, πὼς γράφοντας φωνητικὰ ὀρθογραφούμε πολὺ καλύτερα, μ' ἐλάχιστα δυνατὰ ὀρθογραφικὰ λάθη. Αὐτὸ εἶναι χωρὶς ἀμφιβολία πολὺ σωστὸ ὅσο κρίνομε τὴν ὀρθογραφία καθεαυτὴ, δὲν εἶναι ὅμως εὐκολο νὰ τὴν ἀποχωρίσωμε, σὰ γλωσσοκοινωνικὴ λειτουργία ποὺ εἶναι, ἔξω τόπου καὶ χρόνου καὶ νὰ τὴν κρίνωμε σὰ φαινόμενο ξεχωριστὸ ἀπὸ τὴν κοινωνία ποὺ τὴν ἔχει, ἀποκλειστικὰ με τὴ λογικὴ.

Ἡ ἀποψη τῆς λογικῆς καὶ τῆς εὐκολίας ἐφαρμοσμένη στὸ φαινόμενο τῆς ὀρθογραφίας, ὅσο ἡ ρύθμισή της ἔχει ν' ἀποφασιστῇ ἀπὸ ἕνα μέρος τῆς κοινωνίας—δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἐπηρεαστῇ καὶ ν' ἀλλοιωθῇ σημαντικὰ ἀπὸ ἄλλες γενικώτερες ἀπόψεις κι ἐκτιμήσεις, σχετιζόμενες με τὴν ὑπόστασι τῆς ὀρισμένης κοινωνίας γιὰ τὴν ὁποία πρόκειται.

Καὶ θὰ εἶχα με τὴν εὐκαιρία αὐτὴ καὶ νὰ πῶ γιὰ τοὺς νέους ποὺ εἶχαν τὸ ἐνδιαφέρον νὰ παρακολουθήσουν τὶς ὁμιλίαις αὐτές.

Ἀντιπρόσωποι γενεᾶς ποὺ ἀτύχησε ν' ἀναζητήσῃ τὴ μόρφωσή της σὲ περιστάσεις ἐθνικῆς ἀνώμαλης, ἐπηρεασμένοι δίχως ἄλλο ἀπὸ τοὺς μέτριους καρπούς παιδείας, ποὺ με τὶς δυνάμεις ποὺ τῆς δόθηκαν δὲν ἦταν δυνατό νὰ σᾶς ἐτοιμάσῃ καλύτερα γιὰ τὴ ζωὴ, καὶ ἐφοδιασμένοι με κάποια ὀρθογραφικὴ ἀβεβαιότητα, εἶναι ἐνδεχόμενο νὰ κρίνετε τὸ ζήτημα ποὺ μᾶς

ἀπασχολεῖ μέ τὸ ἀποκλειστικὸ σύνθημα μιᾶς γενικῆς εὐκολίας, πού γίνεται τώρα λίγο τῆς μόδας.

Χωρὶς ν' ἀρνηθῶ τὴν ἀποψη τῆς εὐκολίας στὸ ζήτημα τῆς ὀρθογραφίας ἐξήγησα πῶς ἡ μονομέρεια αὐτὴ εἶναι ἄτοπη. Συμφωνῶ πῶς μέσα στὸ γενικώτερο μορφωτικὸ ἔργο ἡ ὀρθογραφία δὲν ἔχει μεγάλη θέση, καθὼς ἀκόμη φαντάζονται μερικοί—μαζί μ' ἕναν Ἕλληνα ὑπουργὸ τῆς παιδείας, πού ἀπαθανάτισε μιὰ φορὰ τὴν ἀντίληψη αὐτὴ σὲ μιὰ ἐγκύκλιο σχετικά μὲ τὶς εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις στὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα.²⁹

Καὶ ἀναγνωρίζω τὴν ἀνάγκη, καθὼς εἶδατε, γιὰ μιὰ ἀπλοποίηση. Θὰ ἤμουν ὅμως ὁ τελευταῖος ν' ἀδιαφορήσω γιὰ τὴν ἀνάγκη ὀρθογραφικῆς πειθαρχίας. Καὶ εἶναι χρέος μου νὰ θυμίσω πῶς ἡ ἀπόκτηση τῆς γραπτῆς κοινῆς, μὲ τὴν ὀρθογραφία της, σὲ ὅποια βάση καὶ ἂν ρυθμιστῇ, θὰ ἔχη πάντοτε νὰ κριθῇ μ' ἕνα ἄλλο ἀνώτατο σύνθημα, χρήσιμο καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα, πού μοιάζει σήμερα κάπως ἀτονημένο, τὸ σύνθημα τῆς πραγματικῆς ἐργασίας. "Ὅ,τι ἄλλωστε καὶ ἂν ἀπλοποιήσωμε στὴν ὀρθογραφία τῆς γλώσσας μας, ὅσοι θὰ μαθαίνουν τ' ἀρχαῖα ἑλληνικὰ θὰ πρέπη νὰ ἔχουν καὶ στὸ μέλλον γιὰ τὴν ὀρθογραφία τους γνώσεις πού σήμερα πολλοί, ἀκόμη καὶ φοιτητὲς τῆς φιλολογίας, δὲν τὶς κατέχουν.

Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὰ δὲ θὰ μπορούσα νὰ κρίνω εὐνοϊκώτερα τὴ φωνητικὴ γραφὴ μὲ λατινικὰ ἁλφάβητο. Οἱ συνήγοροί του τὸ ζητοῦν γιὰτί ἔτσι, λέγουν:

α) ξεφεύγουμε τὴ μοιραία συσχέτιση καὶ ἐνοχλητικὴ ἀντιπαράθεση καὶ ἀντίθεση τῶν νέων φωνητικῶν γραφῶν μὲ τὶς ἀρχαῖες (λ.χ. *πιδό*—*πηδῶ*), ἅρ' μπορούμε νὰ τὸ συνηθίσουμε εὐκολώτερα (*pido* ἢ *pidho*), καὶ

β) ἀποχτοῦμε ἀλφάβητο κοινὸ—περίπου, ἄς μὴ τὸ ξεχνοῦμε—μὲ τοὺς λοιποὺς λαοὺς τῆς Δυτικῆς καὶ Κεντρικῆς Εὐρώπης.

Εἶναι αὐτὰ στὸ μέρος τοὺς πλεονεχτήματα, πού ἂν εἶναι μιὰ φορὰ ν' ἀποφασιστῇ ἡ φωνητικὴ γραφὴ δὲ νομίζω νὰ βάραιναν τόσο πολὺ, ὥστε ν' ἀφήναμε εὐκολὰ τὸ δικό μας πατροπαράδοτο ἀλφάβητο.

*

"Ἄν γιὰ ὅσα εἶπα δὲν κρίνω ἐφαρμόσιμο στὰ χρόνια μας ἕνα σύστημα φωνητικῆς ὀρθογραφίας γιὰ ἀναλόγους λόγους δὲν μπορῶ ν' ἀποδεχθῶ τὶς βαρύτερες ἀπὸ τὶς ἀπλοποιήσεις στὴ βάση τῆς ἱστορικῆς ἀρχῆς, πού ἀπὸ καιρὸ δοκιμάζονται ἢ προτείνονται.³⁰ Τέτοιες εἶναι λ.χ. ἡ κατάργηση τῶν διπλῶν συμφώνων, ἡ κατάργηση τοῦ ξ, ψ, ἡ ἀντικατάσταση μὲ ρ, β τοῦ

ν στὸ *αν, εν* κτλ. Δοκιμάστηκε τὸ τελευταῖο στὶς μέρες μας ἀπὸ τὸν Ψυχάρη καὶ ξέρομε τί δυσφορία εἶχε γεννήσει.

Γιὰ τὴ μεταβατικὴ ἐποχὴ πού ζοῦμε, τοῦ στρατευόμενου πάντοτε ἀκόμη δημοτικισμοῦ, ἐξήγησα παραπάνω μὲ ποιο μέτρο κρίνω τὴ σκοπιμότητα μιᾶς ἀλλαγῆς, καὶ δὲ νομίζω σωστὸ νὰ παραγνωρίζωμ τὶς εκπαιδευτικὲς προπάντων δυσκολίες καὶ νὰ μεγαλώνωμε τὴν ἀπόσταση τῆς δημοτικῆς ἀπὸ καθιερωμένους ἀρχαῖες γραφεὶς μὲ νεωτερισμούς, ὅσο ἡ γλωσσικὴ κατάσταση δὲν ἔχει περισσότερο ξεκαβαριστῇ καὶ διαμορφωθῇ τελειωτικώτερα.

"Ἄλλες πάλι ἀπλοποιήσεις εἶναι ἐλαφρότερες, ἔτσι λ.χ. ἡ πλατύτερη ἐφαρμογὴ τοῦ φωνητισμοῦ στὶς ρίζες τῶν νεωτέρων λέξεων, τὸ νὰ γράφονται ὅλα τὰ οὐδέτερα οὐσιαστικά σὲ -(ι) μὲ ι (*βράδι, δίχτι, στάχτι, δάκρυ, χέλι*), ἡ ἀναγκαιότερες, καθὼς λ.χ. τὸ νὰ μὴ σημειώνεται ἡ αὔξηση *ω* στὰ ρήματα ἀπὸ *ο*, ἰδίως ἡ ἐσωτερικὴ (*ξόφλησα, ξόδεψα, συνόψισα, κατορθώθηκε, ἐνοχλήθηκα, ὑποψιάστηκα, ξορκισμένος, ἀνεφοδιασμένος*). Ἐδῶ θὰ μπορούσαμε νὰ λογαριάσωμε καὶ τὴν κατάργηση τῆς ὑποταχτικῆς, νομίζω ὅμως πάντοτε προτιμότερο νὰ συναποφασιστῇ αὐτὸ καὶ γιὰ τὴν καθαρῆς, ἀφοῦ καὶ γι' αὐτὴν ἔχει χάρτινη μόνο σημασία, καὶ εἶναι γνωστὸ πόσα λάθη γίνονται ἀπ' ὅσους ἐπιχειροῦν νὰ τὴν ξαναζωντανέψουν (*νὰ ἐκδηλοῖτε, ἐὰν ὑποχροῦσθε, νὰ ἐκτελεῖτε*).

Θὰ ἤθελα μάλιστα νὰ κάμω τὴν πρόταση νὰ μελετηθοῦν μὲ πρωτοβουλία τοῦ Ὑπουργείου καὶ νὰ θεσπιστοῦν καὶ γιὰ τὴν καθαρῆς οἱ ἀπλοποιήσεις πού ἐφαρμόζονται ἤδη στὴ σχολικὴ δημοτικὴ καὶ πού εἶναι δυνατό νὰ καθιερωθοῦν καὶ στὴ σχολικὴ καθαρῆς (φωνητισμὸς στὶς ξένες καὶ νέες λέξεις, ἀρχικὸ *ε* καὶ *ο* ὡς χωρὶς πνεύματα, καὶ μερικὰ ἄλλα).

Οἱ ἀπλοποιήσεις ὥστόσο αὐτοῦ τοῦ εἶδους, πού μπορούμε νὰ πετύχωμε στὴ βάση τῆς ἱστορικῆς ἀρχῆς, χρήσιμες καὶ καλὲς πάντα, εἶναι ἀσήμαντες κοντὰ στὴ σπουδαιότατη εὐκολία πού κερδίζομε ἅμα πραγματοποιήσωμε τὴν ἀπλοποίησιν τῶν τόνων καὶ πνευμάτων.

(συνέχεια)

Μαθητικά Ταμεία

Τὸ δημοτικὸ σχολεῖο εἶναι ἓνας ζωντανὸς ὀργανισμὸς μέσα στὸ σῶμα τῆς κοινωνίας, ὅπως εἶναι καὶ τόσοι ἄλλοι.

Κάθε ὀργανισμὸς ὅμως, γιὰ νὰ ζεῖ καὶ λειτουργεῖ, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα. Χωρὶς αὐτὰ δὲ γίνεται τίποτε. Ὅ,τι εἶναι τὸ αἷμα στὸ σῶμα τῶν ζώων εἶναι τὸ χρῆμα στὴν κοινωνία. Ἀφοῦ καὶ οἱ ἐκκλησίαι ἀκόμη τὸ χρῆμα τὸ ἔχουνε στὴν πρώτη γραμμῇ.

Τὸ Κράτος, ὁ μεγαλύτερος κοινωνικὸς ὀργανισμὸς, χωρὶς χρῆμα δὲν μπορεῖ νὰ κινηθεῖ, οἱ διάφοροι σύλλογοι χωρὶς χρῆμα δὲν μποροῦν νὰ κάμουν τίποτε. Καὶ τὸ δημοτικὸ σχολεῖο, ποῦ εἶναι, ὅπως εἴπαμε, ἓνας ζωντανὸς ὀργανισμὸς, θέλει τὸ χρῆμα του.

Ἀπὸ ποῦ τώρα βρίσκουνε τὸ χρῆμα τὸ Κράτος καὶ οἱ διάφοροι ἄλλοι ὀργανισμοί; Πρῶτον ἀπὸ τὴν εἰσφορὴν τῶν μελῶν, ποῦ στὸ Κράτος λέγονται φόροι καὶ στὸν σύλλογον συνδρομές, καὶ δεύτερον ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῶν χημάτων των. Καὶ τὸ δημοτικὸ σχολεῖο λοιπὸν θὰ ἔχει τὸ χρῆμα του ἀπὸ τὴν εἰσφορὴν τῶν μελῶν του καὶ ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῶν χημάτων του.

Μέλη τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ σχολείου εἶναι οἱ δασκάλοι καὶ οἱ μαθητές. Αὐτοὶ λοιπὸν ἔχουνε καθῆκον νὰ πληρώνουνε τοὺς φόρους των στὸν ὀργανισμὸ τοῦ σχολείου, ὅπως πληρώνουνε τοὺς φόρους των στὸ Δημόσιο ἢ τὴν συνδρομὴν τοὺς στοὺς συλλόγους. Καὶ ὅπως κάθε σύλλογος ἔχει τὸ ταμεῖο του, ἔτσι πρέπει καὶ τὸ σχολεῖο νὰ ἔχει τὸ ταμεῖο του. Δὲν πρόκειται ἐδῶ γιὰ τὸ ἐπίσημο σχολικὸ ταμεῖο, ποῦ τὸ διέπουνε νόμοι τοῦ Κράτους καὶ ἐκνευριστικὴ γραφειοκρατία. Πρόκειται περὶ ἰδιαιτέρου μαθητικοῦ ταμείου, ποῦ θὰ διευθύνεται ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς μαθητὲς ἀπλοῦστερα καὶ καλύτερα ἀπὸ τὸ ἐπίσημο σχολικὸ. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ μαθητικὸ ταμεῖο θὰ τροφοδοτεῖται ἀπὸ τὴν εἰσφορὴν τῶν μαθητῶν καὶ δασκάλων εἴτε εἰς χρῆμα εἴτε εἰς εἶδος καὶ ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τοῦ σχολικοῦ κήπου ἢ ἀπὸ τὰ προϊόντα τῆς ἐργασίας τῶν μαθητῶν.

Πολλοὶ δασκάλοι δυσκολεύονται νὰ ἐπιβάλλουν στοὺς μαθητὲς τοὺς εἰσφορὰς γιὰ τὸ μαθητικὸ ταμεῖο. Δὲν ἔχουν δικίον. Ἀφοῦ ἀναπτύξουνε στοὺς μαθητὲς τοὺς τὰ ἀγαθὰ τοῦ μαθητικοῦ ταμείου καὶ τοὺς δεῖξουν πῶς γίνεται στὸ Κράτος καὶ στοὺς συλλόγους, τὸ πρᾶγμα εἶναι πολὺ εὐκόλο καὶ μορφωτικόν. Σήμερα ὁ Ἕλληνας θεωρεῖ τὰ χρήματα ποῦ πληρώνει στὸ Δημόσιο ὡς φόρο, σὰν πρῶτον καὶ προσπαθεῖ μὲ χίλιες ψευτιὰς νὰ τοὺς ξεφύγει. Εἶναι ἀνάγκη νὰ συνηθίσαι ἀπὸ τοὺς μικροὺς φόρους τοῦ σχολείου νὰ πληρώνει μὲ προθυμία καὶ τοὺς μεγάλους φόρους τοῦ Δημοσίου. Γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα δὲ γίνεται στὸ δημοτικὸ σχολεῖο καμιά προπαιδεία. Πρῶτος ὅμως πρέπει νὰ πληρώνει τοὺς φόρους του στὸ μαθητικὸ ταμεῖο ὁ δάσκαλος.

Ζαίρω πολλοὺς δασκάλους ποῦ ἐργαστήκανε μὲ μέθοδο κι ἐπιμονὴ σ' αὐτὸ

τὸ ζήτημα καὶ κατορθώσανε μεγάλα πράγματα. Καὶ βιβλιοθήκες ἔκαναν καὶ ἐκδρομὰς μακρὰς καὶ φιλανθρωπίες. Τὸ ζήτημα εἶναι νὰ δώσει ὁ δάσκαλος νὰ καταλάβουνε τὰ παιδιὰ τὰ ἀγαθὰ ποῦ βγαίνουν ἀπὸ τὴν μικροσυνδρομὴν αὐτὴν καὶ νὰ ἐπιμένει.

Εἴπαμε ὅτι εἰσοδήματα θὰ παίρνει τὸ σχολικὸ ταμεῖο κι ἀπὸ τὰ χτήματα τοῦ σχολείου. Πολλὰ σχολεῖα καὶ μάλιστα στὴν νέαν ἡμετέραν ἔχουνε ἀκίνητη περιουσία, σπίντια, ἀμπέλια, χωράφια κλπ. Τὰ εἰσοδήματα ὅμως αὐτῶν τῶν χημάτων πηγαίνουνε στὸ ἐπίσημο σχολικὸ καὶ σχολαστικὸ ταμεῖο. Ἐδῶ ὅμως δὲ μιλοῦμε γι' αὐτὸ. Ἐδῶ πρόκειται γιὰ τὸ μαθητικὸ ταμεῖο, ποῦ θὰ τὸ διευθύνουν οἱ ἴδιοι οἱ μαθητὲς. Λοιπὸν χτήμα καθαρὰ μαθητικὸ εἶναι ὁ σχολικὸς κήπος. Αὐτὸν τὸν καλλιεργοῦν οἱ ἴδιοι οἱ μαθητὲς καὶ τὰ εἰσοδήματα εἶναι δικά τους, δὲ θὰ πηγαίνουνε στὸ ἐπίσημο ταμεῖο. Κι ἓνας σχολικὸς κήπος, ἅμα καλλιεργεῖται καλὰ, δίνει μεγάλα εἰσοδήματα. Ἐγνώρισα ἀρκετοὺς δασκάλους, ποῦ μὲ τὰ εἰσοδήματα τοῦ σχολικοῦ κήπου πλουτίσανε τὸ σχολεῖο τοὺς μὲ ὅργανα καὶ βιβλία κι ἔκαναν καὶ μακρὰς ἐκδρομὰς. Ἐνας μάλιστα δάσκαλος ἔστειλε κάθε Κυριακὴ στὴ γειτονικὴ κομμόπολη ἐπιτροπὴ ἀπὸ μαθητὲς μὲ φρούτα καὶ λάχανα τοῦ σχολικοῦ κήπου καὶ τὰ πουλοῦσανε στὴν ἀγορὰ. Τὰ χρήματα τὰ καταθέτουνε ἀμέσως στὸ ταμειετήριον τῆς Τράπεζας γιὰ λογαριασμὸ τοῦ σχολείου τους. Εἶσαν δηλ. μικροὶ τέλειοι νοικοκυρεῖοι.

Ἄλλο εἰσόδημα τὸ μαθητικὸ ταμεῖο μπορεῖ νὰ ἔχει ἀπὸ τὴν ἐργασία τῶν μαθητῶν. Στὸ μάθημα τῆς Χειροτεχνίας μερικοὶ ἐπιτήδειοι μαθητὲς φτιάχνουνε πολλὰ ὠραῖα πράγματα. Αὐτὰ μποροῦν νὰ πουληθοῦν σὲ μιὰ σχολικὴ γιορτὴ καὶ νὰ δώσουνε γενναῖον εἰσόδημα. Ἐταὶ μορφώνονται καὶ τὰ παιδιὰ νὰ δουλεύουν καὶ νὰ πληρώνουνται, ὅπως γίνεται καὶ στὴ ζωὴ. Δὲν ἄρκει νὰ βγάξει ὁ δάσκαλος μόνον ἠθικὰ συμπεράσματα ἀπὸ τὰ διάφορα μαθήματα γιὰ τὴν φιλοπονίαν καὶ τὴν οἰκονομίαν, πρέπει καὶ στὴν πράξιν νὰ γυμνάξῃ τὰ παιδιὰ. Ζαίρετε δὲ ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς εὐτυχίας τοῦ νθρώπου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν σχέση ἐργασίας καὶ δαπάνης. Ἀνθρώπος ποῦ ἔχει κανονίσει τὴν ἐργασία του καὶ τὰ ἐξοδα του, ἀποφεύγει κατὰ 80%) οὗτοι στενοχώριες τῆς ζωῆς.

Αὐτὰ λοιπὸν γιὰ τὸ μαθητικὸ ταμεῖο.

Τώρα ἂς ἴδωμε πῶς θὰ ξοδεύονται αὐτὰ τὰ χρήματα καὶ ποῦ.

Ἀφοῦ τὰ χρήματα προέρχονται ἀπὸ τὴν εἰσφορὴν καὶ ἀπὸ τοὺς κόπους τῶν παιδιῶν, εἶναι πολὺ φυσικὸ καὶ δίκιον νὰ ξοδεύονται ὅπου καὶ ὅπως θέλουνε τὰ παιδιὰ. Θὰ ἐρωτηθῶνται λοιπὸν τὰ παιδιὰ, θὰ συζητήσουν καὶ θ' ἀποφασίσουν. Ποτὲ δὲ θ' ἀποφασίσουν τὰ παιδιὰ νὰ τὰ ξοδέψουν σὲ σκαραμέλες. Ἐνὰ παιδί μπορεῖ νὰ ξοδέψῃ τὰ χρήματα του σὲ σκαραμέλες, τὸ σύνολο ὅμως ποτὲ, γιὰτὶ στὸ ἄτομον ἔχουμε μόνον μιὰ γνώμην, στὸ σύνολο ὅμως ἔχουμε πολλὰς γνώμης καὶ ἀντιγνώμης κι ἀπ' αὐτὴν βγαίνει πάντοτε κάτι τι καλόν.

Ὁ δάσκαλος μὲ τρόπο στὴν διάφορες ὁμιλίαι τοὺς θὰ τοὺς ἐμβάλλει διάφορες εὐγενεῖς ἰδέες γιὰ συνδρομὴν φτωχῶν μαθητῶν, γιὰ τὸν καταρτισμὸ βιβλιοθήκης, γιὰ τὴν προμήθειαν διδασκτικῶν ὀργάνων, γιὰ ἐκδρομὰς κλ. Ὡστε, δταν γίνεται συζήτηση ποῦ νὰ ξοδέψουνε τὰ χρήματα, οἱ ἰδέες αὐτὲς θὰ χρησιμεύουν σὰν ἐλατήρια γιὰ εὐγενεῖς ἀποφάσεις. Αὐτὸ εἶναι μόρφωση. Ἰδέα καὶ πράξις.

Ὅλα αὐτὰ ποῦ ἔγραψα δὲν εἶναι μόνον ἰδέες, μποροῦν νὰ γίνουν καὶ πράξεις. Καὶ σὰς τὰ λέω αὐτὰ ἐγώ, ποῦ ἔκανα 20 χρόνια δάσκαλος καὶ 19 ἐπιθεωρητὴς καὶ πολλῶν ἀνθρώπων ἄστυα καὶ δασκάλων νόσον ἔγνων.

Π. Δ. Παναγόπουλος

τ. ἐπιθεωρητὴς

Βακχυλίδου

Παιὰν εἰς τὴν εἰρήνην

Φέρνει ἡ εἰρήνη, φέρνει μας τρανὰ στὸν κόσμον τοῦτο,
πλοῦτο, θεσπέσια γλυκὰ τραγούδια, ποὺ μαγεύουν.
Πάνω στοὺς σκαλιστοὺς βωμοὺς γιὰ τοὺς θεοὺς ὁλοένα
μεριά βοδιῶν καὶ πρόβατων μὲ τὶς μακριές τὶς τρίχες
στὴν ξανθιά φλόγα καίγονται.
Τὰ παλικάρια πλημμυροῦν παλαῖστρες, γυμναστήρια,
παίζουν αὐλὸ καὶ τραγουδοῦν.

Στὶς σιδεροδεμένες τὶς ἀσπίδες πιὰ
μαῦρες ἀράχνες φώλιασαν καὶ τὸ πανὶ τους φαίνουν.
Ἡ μούχλα τρώγει κι ἡ σκουριά σιγὰ σιγὰ
τὰ μυτερά τὰ δόρατα, τὶς δίκωπες τὶς σπάθες.

Κι οἱ χάλκινες οἱ σάλπιγγες πάψανε νὰ σαλπίζουν
κι ἀπὸ τὰ μάτια τὸ γλυκὸ τὸν ὕπνο μου δὲν κλέβουν,
ποὺ ἐφραίνει τὴν ψυχὴ μου.
Στοὺς δρόμους νιάτα καὶ χαρὲς καὶ γλέντια ξεχειλίζουν,
κι ἡ φλόγα ἀνάβει στὴν καρδιά, τραγούδια τήνε σβήνουν.

Τάδε λέγει Ἀπόλλων

(περὶ ἀρετῆς)

Τοῦ ἀνθρώπου λίγη εἶναι ἡ ζωὴ καὶ κάτω ἀπ' τὴν καρδιά του
ἔχτισε τὸν κρυφὸν τῆς, κρύφτηκε ἡ ψεύτρα ἐλπίδα.
Μὰ ὁ βασιλιάς Ἀπόλλωνας, ὅπου μακριὰ σαΐτεύει,
λέγει στοῦ Φέρητα τὸ γιό, τὸν πολυαγαπημένο:
«Ἀνθρώπος σὰ γεννήθηκες, διπλὲς τὶς γνώμες νά'χεις,
πὼς αὔριο μόνο θεὸς νὰ ἴδεις τοῦ ἥλιου τὴν ἀχτίδα,
καὶ πὼς σὲ πλούτη περισσὰ θὰ ζεῖς πενήντα χρόνια.
Ὅ,τι ὁ θεὸς προστάζει, κάνε το, πάντα νά'χεις
ἡσυχὴ τὴν ψυχὴ σου.

Ἄλλο σὰν τί καλύτερο στὸν κόσμον θὰ κερδίσεις;
Πάντα στὸ φρόνιμο μιᾶς λόγια τῆς φρονιμάδας.
Εἶναι βαθὺς καὶ καθαρὸς ὁ οὐρανὸς στὴν πλάση
καὶ τὸ νερὸ τῆς θάλασσας ποτὲ του δὲ σαπίζει
καὶ τὸ χρυσάφι αἰῶνια ἀστράφτει, δὲ σκουριάζει.
Στὸν ἄντρα, σὰν ἐγέρασε καὶ τὰ μαλλιά του ἀσπρίσαν,
δὲν πρέπει του νὰ τὸ ξεχνᾷ, ποτὲ του νὰ ζητάει,
στὰ χρυσὰ νιάτα πίσω νὰ γυρίσει,
παλικαριοῦ ὁμορφιά νὰ ξαναπαρεῖ
στὸν ἄνθρωπο τὸ σῶμα του σὰ σβήνει, λιώνει·
μαζὶ ποτὲ τῆς ἀρετῆς τὸ φῶς δὲ σώνει,
τί θρέφει τὴν ἡ Μούσα».

Μετάφραση Θ. Β. Γεωργιάδη

Ἑθνικὴ Ἑκδοσὴ

Ὅλα τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια

Ὁ μεγαλύτερος καὶ γνησιότερος πλοῦτος τῆς νέας λογοτεχνίας μας εἶναι τὰ Δημοτικὰ τραγούδια μας. Αὐτὰ ἀποδίδουν τὴ σκέψη, τὸ αἶσθημα, τὴ γλώσσα, τὴ μουσικὴ διάθεση τοῦ λαοῦ μας σὲ μιὰ θαυμάσια στιχογραφικὴ μορφή. Ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ περασμένου αἰῶνα μεγάλοι ποιητὲς καὶ κριτικοὶ ἐνοιῶσαν τὴν ἀξία τῶν τραγουδιῶν μας αὐτῶν. Ὁ Γκαίτε εἰταίνε θαυμαστῆς τῶν καὶ σπουδαῖοι φιλόλογοι τότε καὶ κατόπι ἔκαμαν ἐκδόσεις τους. Ἀλλ' ἀπὸ τότε μιὰ σημαντικὴ ἐργασία δικῶν μας λαογράφων καὶ φιλόλογων ἔφερε στὸ φῶς κι ἄλλα πολλὰ τραγούδια καὶ χαρακτηριστικὲς παραλλαγές τους.—Ὁλος αὐτὸς ὁ νέος πλοῦτος ἔπρεπε νὰ ταξινομηθεῖ, νὰ παρουσιαστῇ σ' ἓνα σύνολο, σὲ μιὰ ἐκδοσὴ ἄρτια. Ἡ ἐργασία αὐτὴ μὲ φροντίδα καὶ δαπάνη τοῦ *Ἑκδοτικοῦ Οἴκου Δημητράκου* ἐγίνε. Καὶ ἀρχίζει τώρα ἡ ἐκδοσὴ σὲ δυὸ μεγάλους τόμους ὅλων τῶν Δημοτικῶν τραγουδιῶν μας. Ἔτσι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς θὰ χεῖ στὰ χέρια του τὸν πολυτιμότερο ποιητικὸ θησαυρὸ του.

Ἀπὸ τὴν Εἰσαγωγὴ τοῦ βιβλίου

«Παιχνίδια μὲ τραγούδια»

Ἄν θὰ ἤθελα ν' ἀναπτύξω καὶ μόνο τις κυριότερες ἀπὸ τις πολλές θεωρίες, πού ἐξηγοῦν τὸ παιχνίδι, θ' ἄπρεπε νὰ ὑπερβῶ τὰ ὅρια καὶ τὸ σκοπὸ τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῆς. Γ' οὗτο τὸνίζω μόνο ἄλλη μιὰ φορὰ πὼς οἱ ρίζες τοῦ παιχνιδιοῦ τοῦ παιδιοῦ φτάνουν ὡς τὰ ἐγκάτα τῆς ψυχῆς του, ὡς τὸν κόσμον τῶν ἐνστιχτων πού ἀνασκάφει τῇ ζωῇ μας, ὡς τὸν κόσμον τὸν ὑποσυνείδητο, πού ἀποτελεῖ τὸ ὑπόγειον στρώμα τῆς ζωτικότη-
τας μας.

Γιὰ τὴν παιδαγωγικὴ λοιπὸν τὸ παιχνίδι εἶναι ἀνυπολόγιστης ἀξίας. Ἡ φύση τοῦ παιδιοῦ, ἡ βαθύτερη ἀνάγκη καὶ λαχτάρια του γιὰ παιχνίδι εἶναι ὁ καλύτερος βιολόγος καὶ παιδαγωγὸς τοῦ κόσμου καὶ ὁ καλύτερος ὁδηγὸς γιὰ τοὺς ἄλλους παιδαγωγούς. Ἄν ἡ ἀγωγή θέλει νὰ σεβαστεῖ τοὺς νόμους πού κυβερνοῦν τὴν ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ, πρέπει τότε νὰ σεβαστεῖ τὸ παιχνίδι του. Αὐτὴ μάλιστα εἶναι καὶ ἡ μόνη φυσικὴ μέθοδος ἀγωγῆς, γιατί τὸ παιδί παίζοντας εἶναι κίνηση, δράση, θέληση, χαρὰ, ἀνιδιοτέλεια καὶ ἀγάπη. Καὶ τί ἄλλο θὰ πεῖ ἀγωγή, παρὰ εὐκαιρία γιὰ ὅλα αὐτά;

Πρέπει λοιπὸν νὰ προσέξουμε νὰ μὴ χαθεῖ τὸ παιχνίδι ἀπὸ τῇ ζωῇ τοῦ παιδιοῦ. Καὶ ἀκόμα περισσότερο πρέπει νὰ προσέξουμε νὰ μὴ χαθεῖ ἡ διάθεση τοῦ παιδιοῦ γιὰ τὸ παιχνίδι, γιατί τότε χάνεται αὐτὴ ἡ ἐπαφή του μὲ τῇ ζωῇ. Τὸ παιχνίδι εἶναι τὸ φτερό τοῦ παιδιοῦ. Ἄς μὴ τοῦ τὸ συντρίψουμε. Εἶναι ἡ ἐργασία του. Ἄς μὴ τὴ σταματήσουμε. Πλάθουμε τὸ χαρακτήρα τοῦ παιδιοῦ, ὅταν κατευθύνουμε τὸ παιχνίδι του, γιατί ὄχι μόνο τὸ παιδί μαθαίνει νὰ διευθύνει, νὰ ἐλέγχει, νὰ κυριαρχεῖ πάνω στὶς κινήσεις τοῦ κορμιοῦ του, νὰ τις καλυτερεύει καὶ νὰ τις ἐναρμονίζει παραμερίζοντας κάθε ἀστοχίαν, ἀσχημὴ καὶ ἀσκοπὴν κίνηση, ὄχι μόνο ἀπο-
χτάει ἐπίγνωση τοῦ ἐαυτοῦ του ζευτλιγώντας ὅλες τις πνευματικὲς του ἱκανότητες ἀπὸ τὴν ἀπλὴ παρατήρηση ὡς τῇ σκέψῃ ν' ἀντιμετωπίσῃ ἀποφασιστικὰ μιὰ κατὰστασι, ἀλλὰ μαθαίνει καὶ ν' αὐτοκυριαρχεῖται ἀνάμεσα στ' ἄλλα παιδιά μὲ τὰ ὁποῖα παίζει, νὰ σέβεται καὶ νὰ τὸ σέ-
βονται, νὰ συνεργάζεται τιμῶν καὶ προπαντὸς δίκαιον.

Ἄν ὅλοι οἱ γονεῖς ἤξαιραν πόσο τὸ παιδί τοὺς μεγαλώνει μὲ τὸ παιχνίδι, πόσο γίνεται καλὺτερο, χωρὶς ἄλλο καὶ χρόνον θά' ἔβρισκαν καὶ διάθεση θὰ εἶχαν καὶ τῇ σχετικῇ ἱκανότητι θέ' ἀποχτούσαν γιὰ νὰ τὰ βοηθήσουν. Καὶ σὲ μᾶς θά' παιζαν οἱ μεγάλοι μὲ τὰ παιδιά, ἀπαρά-
λαχτα ὅπως ὥρες μπορεῖ νὰ παίζει ὁ ἐγγλέζος γονεὺς μὲ τὰ παιδιά του.

Ἀλλὰ πὼς μπορεῖ νὰ ναι διαφωτισμένος σὲ μᾶς ὁ γονεὺς γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό, ὅταν τὸ ἴδιο τὸ σκολεῖο, πού εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι ὁ σπουδαιό-
τερος φορέας τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ στὰ χωριά καὶ στὶς πόλεις, ἐξακολουθεῖ ἀκόμα νὰ βαστάει κλεισμένη στὸ παιχνίδι τῇ με-
γάλῃ του οὐδυνία;

Γιὰ ὥρες τὰ παιδιά κάθονται πάνω στὰ θρανία. Αὐτὴ ἡ καθιστικὴ στάσις τοῦ κορμιοῦ τους, πού τὸ στέρνον τους πιέζεται, ἡ ράχη καὶ οἱ ὤμοι τοὺς κυρτάνουν πρὸς τὰ ἔμπρός, τὰ πνεμόνια καὶ ἡ καρδιὰ καὶ τὰ πεπτικά τους ὄργανα ἀλληλοπιέζονται καὶ ἀλληλοεμποδίζονται στὴν κανονικὴν τοὺς λειτουργίαν καὶ ἔτσι πού τὰ παιδιά νά ναι εὐπρόσβλητα ἀπὸ λογιῶν λογιῶν ὀργανικῶν διαταράξεις καὶ στὴν γενικὴν τοὺς ὑγιεινὴν καὶ στὰ ἰδιαίτερα τοὺς ὄργανα, αὐτὴ ἡ στάσις πού χειροτερεῖ περισσότερο πάνω σὲ κακὰ θρανία, στέλνει στὸ διάλειμμα παιδιά μουδιασμένα καὶ μὲ ἀμεση ἀνάγκη ν' ἀναπνεύσουν, νὰ κυκλοφορήσουν τὸ εἶμα τους, νὰ κινήσουν τὰ μέλη τους. Κι ὅσο γι' αὐτό, μὰ τὴν ἀλήθειαν, τὸ ξέσπασμα στὸ ἀγριο ἐκεῖνο κυνηγητὸ εἶναι φυσιολογικὰ ἀπαραίτητο.

Μὰ μήπως εἶναι μόνο τὸ κάθισμα στὸ θρανίον; Μιὰ παθητικὴ διδασκα-
λία, πᾶρα πολλὰς δὲ φορές καὶ ἀνοήσια, ὑπερεντείνει συστηματικὰ τὰ νεῦρα τοὺς καὶ ἀμβλύνει ψυχικὰ τὰ παιδιά. Κάνει λοιπὸν ἐγκλημα τὸ σχολεῖο πού σταματᾷ αὐτὴ τὴ φυσικὴ ἐξέλιξη τοῦ παιχνιδιοῦ τοῦ παι-
διοῦ, πού ὄχι μόνο δὲν τὸ κατευθύνει, δίνοντας μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο στὸ ἐξωσχολικὸν παιχνίδι τὴ συνερμολόγησιν καὶ τὴ συνοχήν πού τοῦ λεί-
πει, ἀλλὰ καὶ δὲν τοῦ παραχωρεῖ κανὸν ἀναγκαῖον τόπον γιὰ νὰ στα-
θεῖ οὔτε καὶ τὰ μέσα γιὰ νὰ προκόψῃ. Μὲ τὸ νὰ τὸ περιορίζει στὸ διάλειμμα καὶ μὲ τὸ νὰ τοῦ δίνει λίγη θέσιν στὶς ὥρες τῆς γυμναστικῆς
μέσα στὴ βδομάδα σβῆνει σιγὰ-σιγὰ αὐτὴ τὴ δημιουργικὴ πνοὴ τοῦ
παιδιοῦ, πού βρίσκει μέσα στὸ παιχνίδι τὴν καλύτερην τῆς ἐκφράσιν καὶ
ἀνύψωσιν. Καὶ τὸ σβῆσιμο αὐτὸ γίνεται σχετικὰ πολὺ γρήγορον, γιατί
αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ δημιουργικὴ πνοὴ εἶναι κάτι τι πολὺ εὐκόλως παστοῦ,
ἀκριβῶς γιατί δὲν εἶναι καὶ χειροπιαστό. Ἀφῆστε τὰ παιδιά νὰ παίξουν
ἐλεύθερα μέσα στὸ σκολεῖόν σας καὶ μονομιᾶς θὰ ἴδτε αὐτὴ τὴ δημιουρ-
γικότητα τοῦ παιδιοῦ νὰ ξεπηδάει ἀναπληρὴ σὰν Ἀθηνᾶ ἀπ' τὸ κεφά-
λι του. Θὰ ἴδτε μίαν ἀπαλὴν καὶ ἀρμονικὰν κίνησιν σὲ μιὰ στιγμὴν, ἓνα
μορφασμόν, ἓνα γέλιον, ἓνα κάτι πού νὰν ἐκφράσῃ τὸν ζῆλον, ἓνα ἔργον
μὲ ὀρισμένους γραμμὰς, μιὰ λεπτομέρειαν, μιὰ νέα προσθήκην, ἓνα καινούρ-
γιον τρόπον παιχνιδιοῦ. Θὰ αἰστανθεῖτε γενικὰ αὐτὴ τὴν ἀτμόσφαιραν
πού βάζει τὸ ἄορατον ἀλλὰ ἀπαλὸν καὶ ἐξωραϊστικὸν χᾶδι τῆς πάνω
σὲ κάτι πού ζεῖ τὸ παιδί καὶ πού τὸ ζεῖται καὶ σὲς καὶ πού γίνεται ὥρα
μὲ τὴν ὥραν, μέρα μὲ τὴ μέραν ἀκόμα πρὸς πλοῦσιν καὶ ἀκόμα πρὸς ζωντανόν.

Καὶ ὅταν ἀκόμα κυριαρχήσῃ καὶ στὸν τόπον μας ἡ ἐργαστηριακὴ μορ-
φή τῶν μαθημάτων, πού τὸ παιδί, αὐτενεργὸν πιά, λεύτερον θὰ κινιέται
καὶ λεύτερον θὰ δουλεύει, καὶ τότε πάλιν τὸ παιχνίδι θά ναι αὐτὸ πού
θὰ δίνει τὰ φωτεινὰ καὶ τὰ ζεστὰ χαρούμενα χρώματα πάνω στὴν εἰ-
κόνα τοῦ σκολεῖου, θὰ φέρνῃ τὴν ἀναγκαίαν ἰσορροπίαν ἀνάμεσα στὶς
διάφορας μορφὰς τῆς αὐτενεργείας καὶ θὰ γίεται τὸ γιοφύρι ἀνάμεσα
στὴν ζωὴν τοῦ παιδιοῦ ἔξω ἀπὸ τὸ σκολεῖον καὶ μέσα στὸ σκολεῖον. Τὸ
ἀσφαλέστερον μέσον γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουμε σ' ἓνα σκολεῖον, καὶ στὸ πρὶν
προοδευτικὸν ἀκόμα, ὑγείαν, τάξιν, σύστημα, συνεργασίαν καὶ πειθαρχίαν,
προπαντὶν πειθαρχίαν, εἶναι νὰ δεχτοῦμε τὸ παιχνίδι σὰν ἓνα ὄργανον
μὲλος τῆς ὅλης ἐργασίας του.

Ἡ δημιουργικὴ αὐτὴ πνοὴ βρίσκει τὴν πλοῦσιν ἐκφράσιν τῆς σ' ἐκεῖνα
τὰ παιχνίδια κύρια πού ἔχουν καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐργασίας. Σ'
ἐκεῖνα δηλ. τὰ παιχνίδια, πού ἡ ἐμφυτὴ ἀνάγκη τοῦ παιδιοῦ νὰ κάμῃ
κάτι ζητεῖ νὰ πραγματοποιηθῇ καὶ δὲ σταματῇ οὔτε ἀπὸ χρόνον
οὔτε ἀπὸ τόπον οὔτε ἀπὸ ἐργαλεῖα οὔτε ἀπὸ τὸ δάσκαλον.

Στὰ σκολεῖα μὲ τοὺς κλειστοὺς καὶ γυμνοὺς τοίχους, μὲ τὴν στεῖραν
ἀτμόσφαιραν, αὐτὸ τὸ δημιουργικὸν πνεῦμα τοῦ παιδιοῦ δὲ θὰ τὸ ἀντι-
ληφθεῖ, ἀλίμονο, ποτὲ ὁ δάσκαλος. Στὰ σκολεῖα ὅμως πού θὰ τὸ ἀντι-

τικρίσουν καὶ θὰ τὸ προστατέψουν μὲ ἀγάπη καὶ κατανόηση, ἐκεῖ θὰ φουντώσει σάν τριαντάφυλλο κάτω ἀπὸ τὸν ἀνοιξιὰτικο ἥλιο.

Νά, γιατί συνδυάζω τὰ παιχνίδια τοῦ βιβλίου αὐτοῦ μὲ ἐργασία. Ἀκολουθῶ τὸ φυσικὸ δρόμο ποὺ παίρνει τὸ παιχνίδι στὸ μικρὸ παιδί. Τῇ στιγμῇ ποὺ παίζει τὸ παιδί, διάθεση καὶ πράξη βρίσκονται σ' ἐνότητα καὶ σ' ἀρμονία. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἐνότητα τὴ σπάσαμε μεις οἱ μεγάλοι. Ἄλλο πράμα εἶναι, λέμε, ἡ δουλειὰ κι' ἄλλο τὸ παιχνίδι. Κι' ὅμως δὲν εἶναι ἐπὶ. Δουλεῖα καὶ παιχνίδι εἶναι δυὸ μορφές γιὰ ἓνα καὶ τὸ ἴδιο ζήσιμο. Εἶναι δυὸ σταθμοὶ πάνω στὸν ἴδιο δρόμο. Φτάνει μόνο νὰ εἶναι ἡ δουλειὰ αὐτὸ ποὺ οἱ παιδαγωγοὶ σήμερα ὀνομάζουν «παιγνιώδης ἐργασία», δηλ. ἐργασία ποὺ νὰ γίνεταί σάν παιχνίδι, γιατί ἀνταποκρίνεται στὴν βαθύτερη ἀνάγκη τοῦ παιδιοῦ γιὰ νὰ δημιουργήσει καὶ στὴ χαρὰ ποὺ τοῦ δίνει αὐτή.

.... Τὸ τραγούδι καὶ γενικὰ ἡ μουσικὴ εἶναι βαθιὰ ψυχολογικὴ ἀνάγκη τῆς ἀνθρώπινης φυλῆς. Εἶναι μιὰ ἐκφραση τῆς ζωῆς τῆς, δηλ. τῆς ἀνάγκης γιὰ κίνηση. Γιατὶ μουσικὴ εἶναι ρυθμός. Καὶ ρυθμός θὰ πεί διαδοχὴ ὀρισμένων κινήσεων μέσα σὲ ὀρισμένο μέτρο χρόνου, εἴτε μιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ κίνηση, εἴτε δυό, εἴτε τρεῖς καὶ περισσότερες. Ἀλλὰ κίνηση εἶναι ἡ ἀμεσότερη ἐκδήλωση τῆς ζωῆς. Γ' αὐτὸ καὶ ἡ μουσικὴ εἶναι ἐμφυτὴ σὲ κάθε ζωντανὸν ἄνθρωπο.... Ἄν τὸ τραγούδι δίνει παρόρμηση γιὰ δουλειά, εἶναι γιατί μ' αὐτὸ ἐρεθίζονται καὶ γυμνάζονται ὄχι μόνον τὰ φωνητικὰ ὄργανα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ συνερεθίζονται καὶ οἱ μῦς ὁλόκληρου τοῦ κορμιοῦ, καὶ αὐτὸ τὸνώνει τὴ θέληση καὶ τὴν ἱκανότητα τοῦ κίνηση καὶ γιὰ ἐνέργεια....

Γι' αὐτὸ θέλουμε σήμερα νὰ ξαναγίνει τὸ τραγούδι μέσο ἐκφρασης γιὰ τὸ παιδί γιὰ ὅλο τὸ πλάτος τῆς ζωῆς του. Ἡ ἀνάγκη τοῦ παιδιοῦ γιὰ μουσικὴ ἐκφραση νὰ ξεκαθαριστεῖ ἀπ' ὅλα τὰ ἐπιχώματα ποὺ τὴν πλακώνουν καὶ νὰ ξεσκαλωθεῖ τὸ μουσικὸ του αἶσθημα. Καὶ γιὰ τὸ σκολεῖο ἰδιαίτερα νὰ γίνει ἡ μουσικὴ ὀργανικὸ μέλος τῆς δουλειᾶς τοῦ σκολεῖοῦ, ὄχι σάν ἓνα ἰδιαίτερο μάθημα, ἀλλὰ συνυφασμένο μὲ ὅλα τὰ μαθήματα. Νὰ ξανασυνδεῖται τὴν ἐνέργεια τοῦ παιδιοῦ.... Ἀλλὰ ποῦ φαίνεται καλύτερα ἡ ἀνάγκη τοῦ παιδιοῦ σὲ κάθε στιγμὴ παρὰ στὸ παιχνίδι τοῦ; Μὲ τί ἄλλο μπορεῖ τὸ τραγούδι νὰ συνυφανθεῖ καλύτερα παρὰ μὲ τὴν ὁλόφυκη διάθεση τοῦ παιδιοῦ γιὰ δράση γιὰ ἐνέργεια στὴν ἐμπράχτη ἐκδήλωση τῆς διάθεσης αὐτῆς μὲ τὰ παιχνίδια του;

Νά γιατί συνδυάσα τὰ παιχνίδια τοῦ βιβλίου αὐτοῦ καὶ μὲ τραγούδια.

Μυρσίνη Κλεάνθους Παπαδημητρίου

Ἱστορία τοῦ διδακτικοῦ βιβλίου καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι

(Συνέχεια)

I. ΖΕΡΒΟΥ

Αἱ κατόπιν σελίδες (—55) τοῦ Ἀλφαβηταρίου Εὐθυμίου περιέχουσιν ἀφηγητικῶς ὕλην ἐγκυκλοπαιδικήν. Εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον μεταφράσεις ἐξ εὐρωπαϊκῶν Ἀναγνωστικῶν τοῦ τότε καιροῦ (1800), διεσκευασμέναι ὅμως καὶ κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ συγγραφέως προσηρμοσμέναι εἰς τὰ ἐν Ἑλλάδι.

Ἡ περὶ τὴν φράσιν ἀστάθεια, ἡ πολλῶν λέξεων ἀνεπιτυχῆς χρήσις καὶ ἡ τοῦ λεκτικοῦ ἀνωμαλία χαρακτηρίζουσι τὸ γλωσσικὸν ὕφος τοῦ Εὐθυμίου. Ἀλλως τε καὶ ὅλων ἐκείνων τῶν πρώτων διαμορφωτῶν τῆς καθαρευούσης τὰ γραφόμενα τοιαύτας ἀτελείας ἔχουσι κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἥττον. Μέχρις οὗ ὁ Κοραῖς πᾶσας τὰς πρὸ αὐτοῦ προσπαθείας ὁλοκληρώνων καὶ σὺν τῇ ἑλληνομαθείᾳ τοῦ συγγραφικῶν τάλαντον κεκτημένος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν σαφήνειαν τῆς γαλλικῆς γλώσσης ὑποστὰς ποῖαν τινὰ ἐπίδρασιν, ἔδωκεν αὐτὸς τὴν κατισχύσασαν μορφήν τῆς καθαρευούσης. Προήλθε δὲ οὕτως ἡ καθαρεύουσα οὐχὶ ἀπὸ τὴν γνησίαν διημοτικήν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν λεγομένην ἀπλην, τὴν ἰδίως ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος γραφομένην εἰς τὰ συναξάρια καὶ τοὺς βίους ἁγίων καὶ εἰς μεταφράσεις μύθων, ἡθολογιῶν κ.λ. διὰ τοὺς πολλοὺς, εἰς τὰς κοινῶς τότε λεγομένας φυλλάδας.

Ἀλλὰ παραθέτομεν ἤδη, μετὰ τὴν παρέκβασιν, χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ Ἀλφαβηταρίου Εὐθυμίου.

«Γεύομαι μὲ τὴν γλῶσσαν· τὰ κεράσια ἔχουν γεῦσιν γλυκεῖαν, τὰ ἀνθριμα(ἄγωνα) μῆλα εἶναι ξυνά· κάθε βρώσιμον ἔχει ξεχωριστὴν γεῦσιν· τὸ φαγητόν, ὅταν εἶμαι ἄρρωστος, ἢ εἶναι χαλασμένον τὸ στομάχι μου, μοὶ φαίνεται ἀνυπόστον· δὲν πρῶγω περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι μὲ συγχωροῦν οἱ γονεῖς μου.

«Αἰσθάνομαι εἰς ὅλον τὸ σῶμα· ὅταν κόπτωμαι εἰς τὸ δάκτυλον, αἰσθάνομαι πόνον, ὅταν κτυπῶ τὸ κεφάλι μου, μὲ πονεῖ· ὅταν συμμόνω εἰς τὴν φωτίαν, καίομαι· ὅταν ἀνατέλλῃ ὁ ἥλιος, αἰσθάνομαι ζέσταν, ὅταν χιονίξῃ, αἰσθάνομαι ψύχραν· ὅταν θέλω προσέξει διὰ νὰ μὴ κτυπηθῶ, νὰ μὴ κοπῶ, ἢ καὶ θέλω φερθῇ καλὰ, διὰ νὰ μὴ δαρθῶ.

«Εἰς τὸ σχολεῖον πηγαίνω θεληματικῶς· ἐμβαίνωντας μέσα πρῶτον χαίρετῶ τὸν διδάσκαλον, ἔπειτα τοὺς συμμαθητάς μου, καὶ κάθομαι εἰς τὸν τόπον μου· δὲν παίζω μὲ τὰ χεῖρά, δὲν κτυπῶ μὲ τὰ ποδάρια, δὲν κυτάζω ἔδῳ καὶ ἐκεῖ, δὲν φλυαρῶ.

«Σήμερα ἐμάθαμεν πάλιν κάτι νέον, ὁ διδάσκαλος εἶπεν, ὅτι ἐπτά ἡμέραι κάμνουν μίαν ἐβδομάδα· κάθε ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος ὀνομάζεται με ξεχωριστὸν ὄνομα ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους, καὶ ἡμῶν νὰ τὰς εἰπῶ ὅλας κατ' ὄνομα· ἡ Κυριακὴ, ὀνομάζεται ἡμέρα τοῦ Ἡλίου· ἡ Δευτέρα, ἡμέρα τῆς Σελήνης, ἡ Τρίτη, ἡμέρα τοῦ Ἀρεως· ἡ Τετάρτη, ἡμέρα τοῦ Ἑρμοῦ· ἡ Πέμπτη, ἡμέρα τοῦ Διὸς· ἡ Παρασκευὴ, ἡμέρα τῆς Ἀφροδίτης· τὸ δὲ Σάββατον, ἡμέρα ἀναπαύσεως κατὰ τοὺς Ἑβραίους· τριάκοντα ἡμέραι κάμνουν ἓνα μῆνα· τῶν μηνῶν τὰ ὀνόματα ἡξεύρω νὰ τὰ εἰπῶ ὅλα με τὴν ἀράδαν· Ἰανουάριος, Φεβρουάριος, Μάρτιος, Ἀπρίλιος, Μάιος, Ἰούνιος, Ἰούλιος, Αὐγουστος, Σεπτέμβριος, Ὀκτώβριος, Νοέμβριος καὶ Δεκέμβριος. Δώδεκα μῆνες, ἥτοι πεντήκοντα δύο ἐβδομάδες κάμνουν ἓνα ὁλόκληρον χρόνον· ἐγὼ εἰμαι πέντε χρόνων καὶ ἐπτά μηνῶν.

«Ἐχομεν τέσσαρας καιροὺς τοῦ χρόνου, δηλαδὴ, ἀνοιξιν, καλοκαίρι, φθινόπωρον, καὶ χειμῶνα· τὴν ἀνοιξιν ἀρχίζει ἡ ἡμέρα νὰ αὐξάνῃ καὶ ὁ ἥλιος νὰ γίνηται θερμότερος, αἱ κερασσοὶ καὶ αἱ ὀμυγδαλαὶ νὰ ἀνθοῦν, τὰ λειβάδια νὰ πρασινίσουν, καὶ τὰ ἀηδόνια νὰ λαλοῦν· ἐγὼ δὲ ἡδύνομαι ἀπὸ τὰ διάφορα εὖσση λουλούδια.

«Τὸ καλοκαίρι ἡ ἡμέρα γίνεται μεγαλωτάτη καὶ ὁ ἥλιος θερμώτατος· τότε γίνονται, τὰ κεράσια, τὰ χαμοκέραια καὶ τὰ καϊσῖα· τότε ὠριμάζουν τὰ σπαρτά, καὶ ὁ φιλόπονος γεωργὸς ἔσθλως ὑποφέρει εἰς τὸν θερισμὸν τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας. Τὸ φθινόπωρον ἀρχίζει ἡ ἡμέρα νὰ σμικρύνῃ, καὶ ὁ ἀέρας νὰ γίνηται ψυχρός. Τὰ φύλλα τῶν δένδρων νὰ κιτρινίσουν, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ πίπτουν κάτω.

«Τότε ἡ μητέρα μου μοῦ δίδει νὰ προγευθῶ μῆλα, ἀπίδια, ἡ σταφύλια. Ὁ πατέρας μου με παίρνει μαζί του εἰς τὸν τρύγον ἀν' ἐπιμελοῦμαι εἰς τὰ μαθήματά μου. Τὸν χειμῶνα τὸ νερὸν γίνεται πολλὰ ψυχρὸν, αἱ ἀναθυμιάσεις πίπτουν ἀπὸ τὰ σύννεφα, ὥσάν ἐσπρα κροκίδια· ὅταν πέσῃ πολὺ χιόνι, περιέρχονται οἱ ἄνθρωποι ἐπάνω εἰς τοὺς χαμολοκούς, (ἐλκίθρα) ἡ γοῦν ἀμάξια συρόμενα χωρὶς τροχοῦς (shlitten)· ἐγὼ δὲ μωρὸς καὶ ὅταν εἶναι ψυχρὰ, πηγαίνω εἰς τὸ σχολεῖον χωρὶς ἀγανάκτησιν· διότι ἡ ψυχρὰ κάμνει τὸν ἄνθρωπον ὑγιή, λέγει ὁ διδάσκαλος. Ὡς τὸσον καὶ ἀφ' οὗ φθάσω εἰς τὸ σπῆτι ἀπὸ τὸ σχολεῖον, δὲν τολμῶ νὰ πλησιάσω παρευθὺς εἰς τὸν φοῦρνον, (σόμπαν).

«Εἰς τὸ σχολεῖον ἐμαθὰ καὶ νὰ ἀριθμῶ ἀπὸ τὸ ἓνα ἕως τῶν εἴκοσι. Ὁ διδάσκαλος μᾶς δείχνει μονέδας, οἶον, λιανὰ, παράδες, πεντάρια, ἐπτάρια, δεκάρια, δεκαεπτάρια, εἰκοσάρια, γρόσια, ἐξηντάρια, καὶ ἑκατοστάρια. Ἐνας παρὰς ἀξίζει τρία λιανὰ, τὸ πεντάρι ἀξίζει πέντε παράδες, τὸ ἐπτάρι, ἐπτά, τὸ δεκάρι, δέκα, καὶ τὰ λοιπὰ ἀναλόγως.

«Ἰξεύρω πρὸς τοῦτοις πῶς μετροῦν, καὶ πῶς ζυγιάζουν τὸ ροῦχον, τὸ σεγκοῦνι, τὸ σαγιάκι, τὸ πανὶ τὸ μετροῦν με τὴν πήχην. Ἡ πήχη διαιρεῖται εἰς τέσσαρα ἴσα μέρη, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται τέταρτα τῆς πήχης, ἡ εἰς ὅκτώ, καὶ ὀνομάζονται ρούπια, δύο τέταρτα, ἥτοι τέσσαρα ρούπια κάμνουν μισὴν πήχην. Τὰ σπαρτά, οἶον τὰ κουεῖα, τὰ ρεβίθια, ταῖς φακαῖς, τὸ λαθῦρι, τὸ σιτάρι, τὴν βρίζαν, τὸ κριθάρι, καὶ τὰ λοιπὰ, τὰ μετροῦν με τὸ ταγάρι. Τὸ ὁποῖον ἔχει τέσσαρα πινάκια, ἥτοι ὅκτώ μεσοῦρας.

Τὸ γάλα, τὸ κρασί, τὸν (ζῦθον (πίβαν) τὸ ξῦδι τὸ μετροῦν με τὸ καρδάρι, τὸ ὁποῖον χωρεῖ δέκα ὀκάδες.

Τὴν ζάχαρι, τὸν καφέν, καὶ ἄλλα πολλὰ πράγματα τὰ ζυγιάζουν με τὸ ζῦγι, ἡ με τὴν παλάντζαν· διὰ νὰ γένῃ ἡ ζυγοσταθμία βάνουν εἰς τὸ ἄλλο, μέρος ἓνα βάρος πέτρινον, σιδηρένιον, μολύβδινον, ἡ μπρούντζινον· μία ὀκά ἔχει τέσσαρας λίτρας, εἰς ἄλλους τόπους τῆς Τουρκίας ἔχει 3 λίτρας καὶ εἰς ἄλλους 4· κάθε λίτρα ἔχει ἑκατὸν δράμια· μία ὀκά λοιπὸν ἔχει τετρακόσια δράμια· ὁ διδάσκαλος μᾶς δείχνει τὴν πήχην, τὸ καρδάρι, τὴν ὀκάν, τὴν λίτραν καὶ τὸ δράμι· ἐγὼ τὰ θεωρῶ ὅλα με προσοχὴν· ὑπεσχήθη νὰ μᾶς

εἰπῇ περὶ τούτων ἀκόμη περισσότερα· ὅθεν θέλω δώσω μεγάλην προσοχὴν.

Ὅταν εὐγαίνω ἀπὸ τὸ σχολεῖον καὶ πηγαίνω εἰς τὸ σπῆτι, ἀσπάζομαι τοὺς γονεῖς μου καὶ τὰ ἀδελφία μου φιλώντας τὴν δεξιάν των· εἵπαι βάνωντας τὰ πράγματα τοῦ σχολείου εἰς τὸν τόπον των παρακαλῶ τὴν κυρίαν μητέρα μου νὰ μοι δώσῃ ψωμί· μετέπειτα παίζοντας ἀρκετὸν καιρὸν, ἐρωτῶ τὴν μητέρα μου ἀν' ἔχῃ τίποτε καὶ γιὰ μένα νὰ ἐργάζομαι μετὰ τὴν ἐργασίαν πέρνω πάλιν τὸ Ἀλφαβητάριον μου εἰς τὰς χεῖρας, καὶ μελετῶ ἐκεῖνα, ὅπου ἐδιδάχθην εἰς τὸ σχολεῖον· ἀναγινώσκω πρὸς τοῦτοις καὶ ὅσα μέλλω νὰ διδασκῶ ἐκεῖ τὴν ἐρχομένην ἡμέραν.

«Ὅταν ἡ κυρία Μητέρα μου μοῖ διηγεῖται τίποτε, τὴν ἀκροάζομαι μετὰ προσοχῆς· αὐτὴ ἐργάζεται πάντοτε πλησίον μου βάνει τὰς τινὲς τὰ φορέματα, παρατηρεῖ τὰ πλυστικά, τὰ ἐπιδιορθώνει, ἀν' εἶναι ξεσχισμένα· ἐμπαλόνει τὰ τζεράπια, τὰ ὑποκάμισα, καὶ τὰ χειρομάνδिला· φροντίζει πάντοτε διὰ δλην τὴν οικονομίαν τοῦ ὁσπητίου ὡς τὸσον καὶ ἐγὼ θέλω προσέχει διὰ νὰ μὴ ξεσχίζωνται τὸσον ὀγλίγωρα, καὶ κοπιᾷ τὴν μητέρα μου· πρὸς τοῦτοις εἶναι καὶ ἀσχημον πρᾶγμα, νὰ φαίνομαι πολλὰ ξεσχισμένος.

«Αὐτὴ πλέκει τζεράπια, σκούφιας τῆς νυκτός, χειρότια, ζῶνας διὰ τὰ ποδάρια καὶ ἄλλα παρόμοια πράγματα· αὐτὴ γνέθωντας κάμνει ὑποκάμισα, ποδιαῖς, λαιμομάνδिला· αὐτὴ μοῖ δίδει κάθε ἐβδομάδα πλυμένον ὑποκάμισον, καὶ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν παστρικὸν σινδῶνι, τὰ ὁποῖα σικκόνουν τὴν ἀπαστρίαν τοῦ σώματος· πηγαίνει εἰς τὸ μαγειρεῖον, καὶ κυτᾷ εἰς τὰ φαγητὰ ἐμαγειρεύθηκα καλὰ καὶ οικονομικῶς· μαγειρεῖ καὶ αὐτὴ ἡ ἴδια, ὅταν εὐκαιρῇ· αὐτὴ δίδωντας τῆς μαγειρίσας ἀπὸ τὸ ταμεῖον ὅλα, ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα, με τὸ μέτρον καὶ με τὸ ζῦγι, πάλιν τὸ κλειδώνει· πηγαίνει εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ψωνίζει ποτὲ μὲν βρώσιμα, ποτὲ δὲ ἀγγεῖα τοῦ μαγειρείου, ἄλλοτε μὲν λινάρη καὶ κανάβη διὰ νὰ γνέθῃ ἡ δοῦλη, ἄλλοτε δὲ νήμα καὶ ράμματα γιὰ νὰ πλέκῃ ἄλλην φορὰν τοῦτο, καὶ ἄλλην φορὰν ἐκεῖνο· αὐτὴ τὰ συμφωνεῖ, καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἀγοράζει πολλὰ εὐθηνά· πλην τὰ πληρώνει σωστά, καὶ ἀγοράζει πάντοτε εἰς καιρὸν ἀφθονίας, ὅταν τὰ πράγματα εἶναι εὐθηνά.

«Ἡ ἀδελφὴ μου πρέπει νὰ εἶναι παντοῦ μαζί με τὴν μητέρα μου, νὰ παρίσταται εἰς τὸ μαγειρεῖον καὶ νὰ βοηθῇ· νὰ πλύνῃ κανένα ἀγγεῖον, καὶ νὰ μαυθάνῃ τὴν μαγειρικὴν, ἡ μητέρα μου τὴν μαυθάνει τὴν οικονομίαν, ἔτι δὲ νὰ πλύνῃ τὰς τραπέζας καὶ τὰ τουλάπια τοῦ ὁτά, καὶ νὰ τὰ φυλάττῃ ὅλα παστρικά· ἡ κυρία μητέρα μου συνεχῶς λέγει, ἐπιμελοῦ, παιδί μου, πάντοτε διὰ τὴν καθαριότητα, καὶ καλλοπισμὸν, καθαρὸν νὰ εἶναι τὰ πρῶσωπόν σου καὶ τὰ χεῖρά σου· παστρικά νὰ εἶναι τὰ φορέματά σου.

«Καταγίνεται ἐτι εἰς τὸ νὰ κεντᾷ, νὰ πλέκῃ καὶ νὰ ἐπιδιορθῶνῃ· αὐτὴ ἡ ἴδια πλέκει τὰ τζεράπια τῆς, αὐτὴ κουβαριάζει τὸ νῆμα· καὶ τὰ ράμματα· αὐτὴ ἐγχειρίζει εἰς τὴν πλυστρίαν τὰ πλυστικά ἀπὸ ἓνα ἓνα, καὶ τὰ σημεῖωνει, διὰ νὰ μὴ λησμονηθῇ τίποτε καὶ χαθῇ· πηγαίνει μαζί με τὴν μητέρα μου εἰς τὴν ἀγορὰν, μαυθάνει νὰ γνωρίσῃ κάθε πρᾶγμα, δηλαδὴ νὰ ξεχωρίσῃ τὰ καλὰ ἀπὸ τὰ ἄχρεια, νὰ διακρίνῃ τὴν κατ' ἀξίαν τιμὴν τοῦ καθ' ἑνὸς καὶ νὰ τὰ ἀγοράσῃ σωστά· αὐτὴ πρέπει νὰ φυλάττῃ τὸ μικρὸν παιδίον, καὶ νὰ τὸ ἐνδύῃ· κάθε βράδι πρέπει νὰ γράφῃ τὰ ἔξοδα τῶν φαγητῶν καὶ ἄλλων πραγμάτων, καὶ νὰ λογαριάζῃ τὰ ἔξοδα, ὅπου ἔδωκεν ἡ μητέρα μου διὰ νὰ ἀγορασθοῦν· εἵπαι τὴν διορίζει ἡ μητέρα μου, τί πρέπει νὰ ἀγορασθοῦν διὰ τὴν ἄλλην ἡμέραν.

(συνέχεια)

Ἡ ἔρευνα μας γιὰ τὸ ἐξάχρονο δημοτικὸ σχολεῖο

7^η ἀπάντηση

Στὸ πρῶτο ἐρώτημα λέγω ὅτι: Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἐξάχρονου δημοτικοῦ σχολείου σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα εἶναι κατ' ἀρχὴν συγχρονισμένη πρὸς τὰ νέα κοινωνικὰ ἰδανικά, καθότι δίδεται μ' αὐτὴ εὐκαιρία καὶ εἰς τὸ ἀπόμερο χωριὸ νὰ πάρει μιὰ μόρφωση ἐξάχρονη, ἀν αὐτὴ γίνεαι σύμφωνη μὲ τὴ φυσιολογικὴ ἀνάπτυξη καὶ τὶς προδιαθέσεις πού ἔχει κάθε παιδί. Τὸ ὅτι ὁμως ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ὠφελήθηκε ὡς τώρα ἀπ' τὴ μεταρύθμισή αὐτή, ἐγὼ δυσκολεύομαι νὰ τὸ πιστέψω, καθότι μᾶς βρῆκε ἀνέτοιμους καὶ ἀταρσάκευους.

Ὅσον ἀφορᾷ ὁμως τὸ τί λείπει καὶ τί φταίει, ἀδυνατῶ νὰ ἐκφέρω γνώμη, καθότι ἡ ἀσταθὴ σχολικὴ ἐργασία ἀπ' τὴ μιὰ μεριά καὶ ἡ οἰκονομικὴ λαίλαπα πού δημιουργήθηκε γύρω μας ἢ πού τὴ δημιουργήσαν δὲν ξέρω ποιοί, ἐπιδροῦνε στὸν ὀργανισμό μας καὶ μᾶς φέρνουνε παραζάλη γιὰ ν' ἀναλύσουμε καὶ ἀποσυνθέσω, με τὶς πνευματικὲς μορφές καὶ τὰ συστήματα τῶν ἰδεῶν, καθὼς δείχνει καθαρὰ ἡ παιδαγωγικὴ τέχνη, καὶ ἀναζητήσουμε τὴν κεντρικὴ ἀρχὴ γιὰ τὴ μόρφωση καὶ ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ, ὅπως μᾶς τὴ λέει ὁ Πασταλότσης. Ἐχομεν ἡμεῖς τὰ μέσα καὶ μποροῦμε νὰ προσαρμόσουμε σὲ μιὰ τέτια μόρφωση σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι πού εἴμαστε; Βέβαια ὄχι. Τώρα μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι λείπουν ὅλα, φταῖν ὅλα; Μάλιστα. Γιατί ἀφοῦ λείπει ἡ προθυμία καὶ ἡ ἔθνικὴ αὐτοσύστασι, ἀφοῦ λείπει τὸ προσωπικὸ τὸ κατάλληλο γιὰ τὴ μεταρύθμισι, ἀφοῦ λείπει τὸ καλὰ κατάρτισμένο σχολεῖο καὶ λείπει τὸ παιδί, πού τώρα ἀναθρέφεται μέσα σ' ἓνα ἀταχτο ρυθμὸ ζωῆς, πῶς μπορεῖ νὰ φέρει τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα μιᾶς μεταρύθμισι τόσο σπουδαία, τόσο μεγάλη, γραμμένη στὰ χαρτιά;

Μέσα σ' αὐτὴ τὴ χαώδικη κατάστασι μέσα σ' αὐτὸν τὸ λαβύρινθο τῆς παιδαγωγικῆς, ἡ ὁποία λόγῳ τῆς πολυσύνθετης καὶ τῆς πολυπλοκῆς μορφῆς τῆς δὲν ἐξελίχθηκε ἀκόμη σ' ἐπιστήμη ἀντιληπτὴ στοὺς πολλούς, ἤρθαμε νὰ βάλουμε μεταρύθμισι χωρὶς βέβαια νὰ ἔχομε ὑπόψη ὅτι μιὰ τέτια μεταρύθμισι χρειάζεται ἐντονες προσπάθειες καὶ ἀληθινὴ ψυχικὴ ἀνυσυχία πού ἡ λύσι τους θὰ ἔφερνε τὴν προσπάθειά καὶ τὴ δημιουργία.

Στὸ τρίτο ἐρώτημα λέγω ὅτι, θεωρῶ χρειαστὰ γιὰ τὴ βελτίωσι καὶ τὴν τελειοποίησι τῆς λαϊκῆς παιδείας, πρῶτα τὸ προσωπικὸ τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ πάρει μιὰ εὐρύτερη ἐπαγγελματικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ μόρφωσι, ἄλλοι μὲ τὴ μετεκπαιδευσι, ἄλλοι μὲ ὑποδειγματικὲς διδασκαλίες καὶ δεῦτερο θεωρῶ ὡς ἀπαραίτητη τὴν ἔθνικὴ ὑποστήριξι τοῦ δασκάλου. Διότι πῶς εἶναι δυνατό νὰ δράσῃ ὁ δάσκαλος ὅταν δὲν ἔχει τὴν ἔθνικὴ ἐμπιστοσύνη, καθὼς καὶ τὴν οἰκονομικὴ ἀνεξαρτησία καὶ κατατάσσεται πότε μὲ τὴ μιὰ κοινωνικὴ τάξι, πότε μὲ τὴν ἄλλή ὡς στερούμενος τῶν ἰδανικῶν πού ἔχει ἡ ἐφαρμογὴ ἐκάστου πολιτεύματος;

Ἀναστάσιος Χατζηζήσης
δημοδιδάσκαλος

8^η ἀπάντηση

Κι ὁ πῶς ἀνίδεος ἐκπαιδευτικὸς ρίχνοντας μιὰ ματιὰ στὰ σχολεῖα τῆς Παλ. Ἑλλάδας, πού ἡ φοίτησι σ' αὐτὰ ἀπὸ τεσσέραχρονη ἔγινε ἐξάχρονη, θὰ παρατηρήσει ὅτι σημειώθηκε μιὰ μικρὴ βελτίωσι. Ἀλλὰ, αὐτὸ δὲ θὰ πῇ ὅτι ἔφτασαν στὴν τελειότητα, καθὼς δὲν ἔφταναν στὴν τελειότητα καὶ τῆς Νέας Ἑλλάδας πού ἀπὸ χρόνια εἶναι ἐξάχρονα. Γιατί ἀπὸ τὴ μικρὴ καὶ ἀνεπαίσθητη σχεδὸν βελτίωσι καὶ τὴν πραγματικὴ τέτια βρίσκεται ἓνα πολὺ τρανὸ κενό.

Μπροστὰ ἀπὸ κάμποσα χρόνια τὸ σχολεῖο δούλευε γιὰ τοὺς λίγους. Γι' αὐτοὺς δηλαδὴ πού τελειώνοντας αὐτὸ θὰ ἐξακολουθοῦσαν τὶς κλασικὲς σπουδές. Αὐτοὶ εἶταν οἱ νοικοκυρεῖοι τόσο τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ὅσο καὶ τοῦ Γυμνασίου καὶ Πανεπιστημίου, ἐνῶ σήμερα συμβαίνει τὸ ἀντίθετο. Μπαίνοντας ὁποτεδήποτε σ' ἓνα Δημοτικὸ Σχολεῖο χωριοῦ ἢ πόλεως καὶ ρίχνοντας μιὰ ματιὰ στὴ στήλη τοῦ Μαθητολογίου «ἐπαγγελμα πατρὸς» θὰ δεῖ ὅτι τὰ 970 ο τῶν μαθητῶν εἶναι παιδιὰ γεωργῶν, κτηνοτρόφων, ἐργατῶν καὶ μικροεπαγγελματιῶν, στὰ χωριά καὶ 900 ο στὶς πόλεις εἶναι παιδιὰ ἐργατῶν, σιδεράδων, μαραγκῶν, μπακάληδων καὶ βιοπαλαιστῶν καὶ μόνο 100 ο ἴσως καὶ λιγότερα εἶναι παιδιὰ ἀξιωματικῶν, ἐμπόρων, χρηματιστῶν καὶ ὑπαλλήλων.

Ἡ πρόχειρὴ αὐτὴ στατιστικὴ δείχνει ὅτι νοικοκύρης τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου εἶναι σήμερα ὁ λαός. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ Κράτος βλέποντας, ὅτι σκοπὸς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου εἶναι ἀλιώτικος ἀπὸ τὸν παλιό καὶ ὅτι θέλει νὰ μορφώσῃ τοὺς πολλούς καὶ ὄχι ἓνα δέκατο τοῦ πληθυσμοῦ, προποιοῖ τὴν ὀργάνωσι καὶ ἄφησε τὸ δάσκαλο σχεδὸν ἐλεύθερο νὰ διδάσκει στὸ σχολεῖο τὸ ἀνάλογον περίπου μὲ τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ τόπου ὅπου διδάσκει μὲ κέντρο τὸ Γενικὸ Ἐπίσημο Κρατικὸ Πρόγραμμα.

Μὲ τὸ σημερινὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα ὄχι ἐξάχρονη μὰ καὶ δεκάχρονη νὰ γίνεαι ἡ φοίτησι δὲν φκιάνομε τίποτα. Γιατί ὅσο καὶ νὰ προχωρήσαμε δὲν κατορθώσαμε νὰ γνωρίσουμε τὴ σημερινὴ πραγματικότητα καὶ τελειώνοντας τὸ παιδί τὸ σχολεῖο του ἐκτὸς ἀπὸ λίγες ἀνακατωμένες γραμματικὲς καὶ θρησκευτικὲς ἱστορικὲς γνώσεις δὲν κατέχει ἄλλο τίποτα.

Ποῦ εἶναι οἱ λίγες πραχτικὲς γνώσεις γεωργίας, ἀμπελοργίας, κηπουρικῆς, κτηνοτροφίας, πού θὰ μάθει τὸ παιδί στὸ Δημοτικὸ καὶ πού φεύγοντας ἀπ' αὐτὸ γιὰ νὰ ριχτεῖ στὴν κοινωνικὴ βιοπάλη μαζί μὲ τοὺς δικούς του θὰ τὶς ἐφαρμόζει;

Ποῦ εἶναι ἡ ὁρεξι στὸ παιδί νὰ θέλει νὰ διαβάζῃ βιβλία τῆς δουλιᾶς του γιὰ νὰ μορφώθῃ;

Ἐπειτα ποῦ εἶναι ἡ προετοιμασία τοῦ παιδιοῦ γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ στὴν κοινωνία, πού νὰ τὸ κάνει νὰ νιώσῃ τὶς συνθήκες τοῦ περιβάλλοντος, μέσα στὸ ὁποῖο θὰ ζήσει καὶ θὰ δράσῃ γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὶς ἀνάγκες του, τὶς ἐπιθυμίες του, τοὺς σκοπούς του, τὸ ἰδεῶδες του; Τίποτ' ἀπ' αὐτὰ! Γιατί; Γιατί φταίει τὸ πρόγραμμα, ἡ μέθοδος καὶ αὐτὸς ὁ δάσκαλος.

Πῶς θὰ μπορέσῃ, σὰς παρακαλῶ, τὸ παιδί νὰ μάθει νὰ ἐκθέτῃ τίς ἰδέες του γραφτὰ καὶ προφορικὰ, ἀφοῦ διδάσκεται στὸ σχολεῖο δυὸ γλώσσες (καὶ κάπου κάπου καὶ τρεῖς) Δημοτικὴ καὶ Καθαρεύουσα (καὶ ἀρχαία, ἐξήγησι Εὐαγγελίου κτλ.);

Παίρνουμε τὸ παρακάτω παράδειγμα: Σ' ἓνα ἐξατάξι Σχολεῖο τὴν Α' τάξι συνέπεσε νὰ τήνε πάρει ἓνας δάσκαλος δημοτικιστῆς. Ὅτι μπόρεσε ἔκαμε μιλώντας καὶ γράφοντας στὴ Δημοτικὴ, ἔχοντας ὡς βάση τὸ βιβλίο τῆς Α' (Δημοτικὴ). Ἡ τάξι αὐτὴ πηγαίνει στὴ Β'. Τυχαίνει νὰ πέσει σὲ χέρια καθαρευουσιάνου. Ἀν τύχει ὁ δάσκαλος αὐτὸς ν' ἀκούσῃ κανένα παιδί

ν' ἀναφέρει τὴ λέξη γουρούνι, ἔ- τότε, θεέ μου φύλαε, ὄχι μόνο τὸ καημένο τὸ παιδί θὰ δαρεῖ (ἀνηλεῶς) διότι μίλησε χυδαῖα καὶ μαλιαρά!! ἄλλα θὰ ὑποχρεωθεῖ στὸ σχολεῖο νὰ τὸ λέει «ὁ χοῖρος» ἄσχετα ἂν στὸ σπίτι θὰ τοῦ τὸ πεί ἡ μάνα τοῦ γουρούνι.

Τὸ ἴδιο καὶ στὴ Τρίτῃ καὶ Τέταρτῃ τάξη. *Ἀν πεῖτε δὰ γιὰ τὴ Ε' καὶ ΣΤ' τάξη, ἀλίμονο! ἀφοῦ εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἡ διδασκαλία καὶ τῆς καθαρεύουσας μαζί καὶ τῆς Δημοτικῆς.

Θ' ἀκοῦστε τὴ πρώτη ὥρα στὴ Γραμματικὴ τῆς καθαρεύουσας: Ἡ γυνή— τῆς γυναικός—ί—α—ή· καὶ τὴ δεύτερη ὥρα στὴ Γραμματικὴ τῆς Δημοτικῆς: Ἡ γυναῖκα—ας—α—α.

Κι ἂν ρωτήσῃ ὁ μαθητής:—Γιατί, κύριε, τὴν προηγούμενη ὥρα κλίναμε ἀλιῶς τὴ λέξη «γυναῖκα» καὶ τώρα τὴν κλίνουμε ἀλιῶς; Θὰ πάρει τὴν ἀπάντησιν ἀπὸ τὸ δάσκαλο του: γιατί τότε ἔτσι ἔλεγε ὁ τάδε κανόνας, ἐνῶ τώρα ἔτσι εἶναι πρὸς ὁμορφὰ καὶ πάει πρὸς καλύτερα. *Ὅταν δὲ αὐριο διαβάσει τὴν ἐκθεσὴν τοὺς στὰ τετράδια, θὰ δεῖ:

Ἡ κορδέλλα ἡ τις βρέθηκε στὸ χορὸ ἡ το τῆς γυναικός τοῦ Γιάννη.

Κι ἔρχεται ἡ σειρὰ τοῦ δασκάλου νὰ τὴ διορθώσῃ. *Ἀν εἶναι δημοτικιστής, τὰ ἡ τις, ἡ το, γυναικός θὰ πᾶνε περίπατο, θὰ διορθωθοῦν, ἂν ὅμως εἶναι καθαρευουσιάνος οἱ λέξεις κορδέλλα, στὸ χορὸ, τοῦ Γιάννη ἐπίσης θὰ διορθωθοῦν: ἡ ταινία κτλ.... καὶ ἴσως τὸ ἡ τις βρέθηκε νὰ μετατραπῇ καὶ σὲ μετοχή.

Ποῦ εἶναι ὁ σχολικὸς κῆπος, τὸ Σχολικὸ Μουσεῖο, τὸ πτηνοτροφεῖο, τὸ ἐργαστήριον χειροτεχνίας, ὁ σχολικὸς κινηματογράφος μέσα στὰ ὁποῖα ὁ μαθητὴς θὰ μάθῃ πῶς κλαδεύουν, πῶς περιποιούνται τὰ δέντρα, τὰ λουλούδια, θὰ δεῖ τὸ πτηνὸ ἔστω καὶ ταριχευμένο; Νὰ δουλέψῃ στὸ ἐργαστήριον χειροτεχνίας ἀφοῦ πρῶτα καταλάβῃ ὅτι ὅλες οἱ χειροτεχνικὲς δουλιές γίνονται γιὰ ν' ἀσκηθεῖ τὸ πνεῦμα του καὶ ν' ἀναπτυχτοῦν οἱ δεξιότητες καὶ νὰ δημιουργηθεῖ μέσα του ἡ ὁρεξὴ γιὰ κάθε δουλιὰ, γιὰ κάθε τέχνη, μὰ ὄχι καὶ νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ σχολεῖο τεχνίτης. Στὴ λογικὴ δὲ ἀντίρρηση ὅτι λείπουν τὰ χρήματα, ἂν ὑποθέσουμε ὅτι τὸ Κράτος καὶ οἱ Ἐφορεῖες βοήθησαν καὶ τὰ στείλαν ὅλα αὐτὰ στὰ σχολεῖά μας, λέτε ὅτι ὁ δάσκαλος μπορεῖ νὰ τὰ μεταχειριστεῖ γιὰ τὴν πραγματικὴ μόρφωσιν τῶν μαθητῶν; *Ὁχι. Γιατί οἱ δάσκαλοι ἐκτὸς ἀπὸ λίγες ἐξαιρέσεις, δὲν εἶναι κατάλληλα μορφωμένοι. Ποῦ νὰ τὰ μάθουμε; Στὰ Διδασκαλεῖα ποῦ ἐνῶ διδασκόμαστε μέσα στοὺς τέσσερες τοίχους τοῦ σχολεῖου ἀπὸ τὸν καθηγητὴ τῆς Γεωπονίας γιὰ τοὺς μενεξέδες, ἐμεῖς δὲ ξέρουμε γιὰ ποῖο λουλούδι μᾶς ἔλεγε; Δὲν ἔφταιγε ὅμως καὶ αὐτὸς ὁ καημένος.

Συνοψίζοντας τὰ παραπάνω βγάζω συμπέρασμα ὅτι γιὰ νὰ φέρῃ τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα τὸ ἐξάχρονο σχολεῖο, χρειάζονται τὰ παρακάτω: 1) Νὰ διδάσκηται ὑποχρεωτικὰ σ' ὅλες τὶς τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ ἡ Δημοτικὴ καὶ νὰ φύγῃ ἡ καθαρεύουσα μιά γιὰ πάντα ἀπ' αὐτές. 2) Ν' ἀλλάξῃ ἡ μέθοδος τῆς διδασκαλίας καὶ νὰ κάνουμε τὰ παιδιά νὰ γνωρίζουν τὴ φυσικὴ τοὺς ζωὴ, τὸ ἐγὼ τοὺς (νὰ μπεῖ ὑποχρεωτικὰ στὸ πρόγραμμα τὸ σχολεῖο τῆς ζωῆς, τὸ σχολεῖο τῆς ἐργασίας) μὲ τὶς συχνὲς ὑγιεινὲς καὶ διδαχτικὰς ἐκδρομὰς καὶ 3) νὰ μορφωθοῦμε μεῖς οἱ δάσκαλοι κατάλληλα, θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ, μὰ πρὸ παντὸς πρακτικὰ.

Θανάσης Τσακμάκης

Δάσκαλος τοῦ Β' Μ.Δ.Σ. Ἐπανομῆς.

Νέα τραγούδια

ΣΤΟ ΒΟΥΝΟ

Στ' ἀχνόφεγγο τοῦ Αὐγερινοῦ
μέσ' στὸ πυκνόφυλλο πλατάνι
κοντὰ στὴ βρύση τοῦ βουνοῦ
ὁ πρωινὸς ἀγέρας φτάνει.

Φτάνει καὶ μπαίνει στὴ φωλιά
ποὺ τὰ πουλάκια 'χουν κουρινιάσει
καὶ χαϊδευτὰ σὰ μέ φιλιὰ
τοὺς λέει νὰ βγούνε στὸ γιορτάσι.

Γιορτάσι πάνω στὸ βουνὸ
τὴν ἀνοίξῃ τὸ καλοκαίρι
μὲ ροδογάλαζο οὐρανὸ,
πράσινη γῆς κι ἀλαφρὸ ἀγέρι.

Μ' ἀλαφρὸ ἀγέρι αὐτὰ ξυπνοῦν,
τὰ φτερουγάκια τοὺς ἀνοίγουν,
πετοῦνε κι ὕμνο κελαῖδούν
στὴν πλάση ποὺ ὁμορφὴ ξανοίγουν.

Ι. Γιαννούλης

ΑΣΤΡΟΒΟΛΙΔΑ

Ψυχὴ δὲν ἀνασαίνει
στῆς νύχτας τῇ σιγῇ,
κι ἀγέρι δὲ διαβαίνει
στὴ ναρκωμένη γῇ.

Βαριά σιγοῦν στὴν Πλάση
τὰ μάγια τοῦ βουνοῦ
κι οὐδὲ λαλεῖ στὰ δέση
φλογέρα μπιστικοῦ.

Ξάφνου ξυπνοῦν τὰ αἰθέρια
κι ἀνάμεσα στ' ἀστέρια
διαβαίνει μιά νυχτή....
Πῶς φεύγει! Τί νὰ ἐγίνη;
Ἐνὸς χαμοῦ γαλήνη
τάχα ψηλὰ θὰ βρεῖ;

ΕΙΚΟΝΑ

Χειμῶνας: κρύο, παγωνιὰ
καὶ στὰ βουνὰ ψηλὰ χιονίζει,
τὸ τζάκι τοῦ σπιτιοῦ καπνίζει,
τὰ ξύλα καίνε στὴ γωνιά.

Ἡ φύση σβῆι στὸ δειλινὸ
καὶ ἡ καμπάνα, ποὺ χτυπᾷ
λυπητεροῦς ἀχούς σκορπᾷ,
σημαίνει τὸν ἑσπερινὸ.

Σκυφτοὶ τ' ἀποσπερνὸ περνοῦν
κάποιοι διαβάτες ἀπ' τὸ δρόμο,
βαστώντας φόρτωμα στὸν ὄμο,
ἀπ' τὴ βαρεῖα δουλειὰ γυρνοῦν.

Ἀντών. Βαλσαμίδης

Π. Κυπαρίσσης

Ὁ διαγωνισμὸς τοῦ Ἑγκυκλοπαιδικοῦ Ἡμερολογίου Δημητράκου

Εἰς τὸν διαγωνισμὸν τοῦ Ἑγκ. Ἡμερολογίου Δημητράκου 1932, μεῖξε ἑρωτήματα πρὸς τοὺς ἀναγνώστας του καὶ μετ' ἀντιστοίχους διὰ κληρώσεως ἀμοιβῆς εἰς 50 ἀπὸ τοὺς ἐπιτυχόντας εἰς τὰς ἐξ ἢ τὰς πέντε ἢ τὰς τέσσαρας ἀπαντήσεις, ἀπέστειλαν ἐγκαίρως, ἤτοι μέχρι τῆς 31 παρελθ. Μαρτίου, συμπληρωμένα δελτία μόνον 44, ἤτοι κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ἀποστολῆς οἱ κ.κ. Κ. Πλακωτάρης (ἀρ. δελτ. 392), Κ. Βαρζώκας (916), Ἰω. Καλαντζῆς (735), Ἰω. Μείμαρίδης (298), Ἀν. Ἡμισφαιρᾶς (807), Θεμ. Λιάνης (664), Ἀθ. Δεδούσης (825), Γ.-Κ. Λιναρδάτος (1352), Τασ. Χατζηαργυρὸς (481) Μ. Ἰγνατιάδης (678), Μ. Τζιμόπουλος (671), Ἀν. Ἰωσήφ (998), Ἀντ. Ἀμβροσιάδης (1908), Εὐρ. Μονατζῆς (1879), Η. Παπαευστρατίου (939), Μ. Ξηρουχάκης (749), Ἀθ. Τουμπῆς (938), Ἰορδ. Κρυσταλλίδης (255), Ἰσ. Ἀδαμίδης (662), Ζ. Κοκκινάκος (861), Ε. Μανωλόπουλος (683), Ν. Σταθάκης (549), Χ. Γεωργόπουλος (1858), Ι. Νομικός (533), Κ. Παπάζογλου (323), Ι. Σαμπανίδης (896), Χ. Σελιώτης (172), Π. Ἀφεντούλης (352), Σπ. Ἀνδρουλάκης (739), Α. Βρανᾶς (548), Στ. Τσακίρης (593), Γ. Χολέβας (978), Χ. Μπρούμας (493), Κ. Μωραΐτης (714), Δ. Πέρτσας (632), Ε. Μπέσκος (1884), Β. Παπαευθυμίου (622), Η. Πανταζῆς (626), Ι. Γιάγκογλου (650), Ι. Ἀλεξίου (506), Γ. Μακρῆς (450), Λ. Ψαρρὸς (666), Β. Καραζᾶνος (987) καὶ Δ. Ἀθανασιάδης (124). Δι' οὐδενὸς τῶν ὡς ἄνω δελτίων τοῦ Ἑγκ. Ἡμερολογίου Δημητράκου ἐδόθησαν ἐπιτυχεῖς ἀπαντήσεις οὐδὲ εἰς τρία κἂν ἑρωτήματα. Οὕτως ὁ διαγωνισμὸς παρὰ τὴν πρόθεσιν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἐκδότου ὑπῆρξεν ἄνευ ἐπιτυχοῦς ἀποτελέσματος.

Κριτικὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βιβλίου

Ι. Ζερβού

Σοφοκλῆ: *Ἰγνευταί*, μετάφραση σὲ δημοτικούς στίχους Δ. Μ. Σάρρου. Ἀπὸ τὰ πολύτιμα εὐρήματα τῶν χρόνων μας εἶναι ὁ Αἰγυπτιακὸς πάπυρος, ποὺ μᾶς διαφύλαξε ἕνα μέρος τῶν «Ἰγνευτῶν» τοῦ Σοφοκλέους. Οἱ τετρακόσιοι σχεδὸν στίχοι ἀπὸ τὸ σατιρικὸ αὐτὸ δράμα, ποὺ μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ σχηματίσουμε ἰδέα γιὰ τὸ σύνολο, μεταφράστηκαν γιὰ πρώτη φορά στὴ νέα γλῶσσα μας ἀπὸ τὸ φιλόλογο καὶ λογοτέχνη κ. Δ. Σάρρο. Ἡ ἀπόδοση τοῦ κειμένου σὲ καλοδιάβαστους στίχους μετ' ἀληθινὰ δημοτικὴ γλῶσσα, ἀπαλλαγμένη ἀπὸ χτυπητοὺς ἰδιωτισμούς καὶ ἀπὸ αὐθαίρετα φτιαγμένους λέξεις, εἶναι τόσο στρωτὴ, ὥστε λησμονᾶ κανεὶς πῶς εἶναι μετάφραση. Ἐνῷ πράγματι δίνει σωστὰ καὶ πιστὰ τὸ πρωτότυπο, γενομένη ἀπὸ ἐπιστήμονα φιλόλογο ποὺ καὶμποροῦσε καὶ θέλησ' εὐσυνείδητα νὰ ἐρμηνεύει ἔννοια πρὸς ἔννοια καὶ λέξη πρὸς λέξη τὸ ἀρχαῖο κείμενο. Καὶ σ' αὐτὴ δὲ τὴν ἀκριβολογημένη ἐρμηνεία, ποὺ μετ' λογοτεχνικὴ ἀξιοσύνη δυνήθηκε νὰ τὴν κάνει σὲ καλοὺς στίχους καὶ μετ' ποιητικὴ φράση ὁ κ. Δ. Σάρρος βρίσκεται ἡ ὑπεροχὴ, ποὺ ἔχει ἡ μετάφραση του σχετικῶς πρὸς ἄλλες πολλὰς καὶ διάφορες μεταφράσεις τῶν ἀρχαίων τραγικῶν. Τὰ ἴδια χαρίσματα καὶ τὴν ἴδια ὑπεροχὴ ἔχουνε κι οἱ ἄλλες ἀρχαίων δραμάτων μεταφράσεις τοῦ κ. Σάρρου, ἰδίως οἱ τελευταῖα ἐκδομένες τοῦ Κύκλωπα καὶ τῆς Ἀντιγόνης. Σὰν τις διαβάζομε, χαίρομαστε τὴ φυσικὴ καὶ ζωντανὴ ἐκφράση τῆς νέας μας γλώσσας καὶ συνάμα ἔχομε σωστὰ κι ἀκέρια ἀποδομένες τις ἔννοιες καὶ τις φράσεις τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου. Μιὰ σύμμετρη πάντα εἰσαγωγὴ καὶ φιλολογικὲς σημειώσεις καὶ πληροφορίες δύνουνε στὸν ἀναγνώστη ὅλες τὶς γνώσεις ποὺ τοῦ χρειάζονται γιὰ νὰ καταλάβει καὶ νὰ γνωρίσει πλεῖρα τὸ μεταφρασμένο ἀρχαῖο δράμα.

Myrtille: *Son âme Grecque*, avec une préface de Costis Palamas.— Γαλλικὰ εἶναι τὰ ποιήματα τοῦ κομποῦ καὶ καλοτυπωμένου βιβλίου, ποὺ δημοσιεύτηκε τελευταῖα. Ὅμως ἀπὸ Ἑλληνίδα ποιήτρια μετ' οὐδυνῶν Μυρτίλη ἔχουνε γραφεῖ κι ἡ ἐμπνευση τοὺς καὶ τὰ θέματα τοὺς ἑλληνικά ἐπίσης εἶναι. Τοῦτο μᾶς τὸ ἐξηγᾷ κι ὁ ἐπαινετικὸς γι' αὐτὰ πρόλογος τοῦ κ. Κωστή Παλαμά, ποὺ μετ' ποιητικὴ ἐκφράση καὶ λεπτότητα κριτικὴ τὰ χαρακτηρίζει. Τὴν ἐμπνευση τῆς ἀπλώνει, τὸ αἶσθημα τῆς φανερώνει, καὶ τὴ λεπτὴ αἰσθητικὴ τῆς ἐκφράζει ἡ ποιήτρια πάνω σὲ θέματα καὶ σὲ εἰκόνας τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου—ὄχι τοῦ τρικυμισμένου καὶ δημιουργικοῦ, ὅπως εἶτανε οἱ ἀλλήλοδιαδόχους ἐποχὲς τῆς ἀκμῆς του, ἀλλὰ τοῦ περασμένου πιά, ἔτσι ὅπως τὸν ἀγναντεύομε μεις ὅραοι κι εὐγενεῖς οἱ τῆς ποίησης του καὶ τοῦ πεζοῦ λόγου τ' ἀποξεδιαλέγματα, οἱ τῆς πλαστικῆς του τέχνης καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς του τὰ δὲ ἀπόμειναν, ὅτων παραμυθῶν του καὶ τῶν θρύλων του τὰ ὑπολείμματα. Καὶ σ' αὐτὸ κυρίως ἔχει ἀξία καὶ δείχνει πρωτοτυπία ἡ ποίηση τῆς Μυρτίλης. Δὲν ψευτοζωντανεύει τὸν ἀρχαῖο Ἑλληνικὸν κόσμον—μάταια θὰ εἶταν ἡ τέτια προσπάθεια, ποὺ ἂν καὶ συχνὰ κι ἀπὸ πολλοὺς καὶ ἀπὸ μεγάλους ἔχει γίνῃ, ἀποδείχτηκε συνήθως αὐθαίρετη ἢ σχολαστικὴ—ἀλλὰ μετ' ἐλεγχτὴν διαίσθησιν τῆς ὁμορφίης τοῦ περασμένου Ἑλληνικοῦ κόσμου, συναρμονίᾳ καὶ κάποιαν τοῦ ἀπομεινάρια μετ' τὸν ψυχικὸν ρυθμὸν τῆς νέας ζωῆς καὶ μέσα στὴν ἴδια πρόσχαρην φύσιν τῆς ἑλληνικῆς χώρας τὰ τραγουδαί. Καὶ νὰ, πῶς ἐκφράζει τοῦτο ἀκριβῶς ἡ ποιήτρια στὸ πρῶτο τῆς ποιήματος, ποὺ μιὰ βιαστικὴ δίνουμ' ἐδῶ μετάφραση τοῦ:

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΨΥΧΗ ΤΗΣ

Ναί, κάτω ἀπὸ ἐν' αἵτωμα μαρμάρينو ἐγεννήθη
τώρα ἡ ψυχὴ της, ἢ ἄλλοτε στ' ἀρχαίου καιροῦ τὰ βάθη
κουτὰ σὲ πέλαο γαλανό, ἢ σὲ ἱσκιερὸ λογγάρι,
ἢ πάνω σὲ ὁμορφο βουνό, πού ὅλο εὐωδιὰ θυμάρι.

Καὶ νιώθει αὐτὴ τοῦ ἀκρόγιαλου πεύκου τ' ὠραῖο τραγούδι,
ὅταν τὸ ἀγέρι τῆς αὐγῆς, ἴδιο γλυκὸ ἀγγελουδί,
ζωντάνια δίνει στὰ πυκνὰ καὶ πράσινα κλαριά του,
τὰ μύρια λεπτὰ κάνοντας νὰ σειοῦνται δάχτυλά του.

Κι ἀκόμα νιώθει τὸ στιλπνὸ κύμα πού γλυκοφάλλει
τῶν χαλικιώνων τὸ σκοπὸ σὰν ἡ αὔρα στ' ἀκρογιάλι
στ' ἀφροπερίχυτα κορμιὰ σιμὰ τὸ πάει καὶ σκίζει
τ' ἀργοκυμάτισμά του πού γαλάζια σελαγίζει.

Μὰ ὅταν, στυλίτη ἀρχαῖε ναέ, σὲ βλέπει, μὲ περφόνια
τὸ χρυσωμένο μέτωπο ψηλὰ νάχεις στὰ οὐράνια
ἢ Ἑλληνικὴ τῆς ἡ ψυχὴ μεθ' αὐτὴν ἀνασκιρτάει
γιατὶ τῇ γλώσσᾳ τῶν θεῶν ἀπὸ μακριὰ ἀγκρικαίει.

«Ὁ Ποιῆτορ»—«Ἡ προσφορὰ κι ἡ προσευχὴ στὴν Ἀφροδίτῃ»—«Ἡ προσ-
φορὰ στὸν Πᾶνα»—«Τὸ δνείρο τῆς Ἀνύτης»—«Τὸ νηοὶ τῆς θεᾶς»—«Ὁ στερ-
νὸς σάτυρος», γιὰ ν' ἀναφέρομε τὰ πρὸ χαρακτηριστικὰ, μὲ τὴν τέτλια στο-
χαστικὴ ἐνατένιση καὶ ἀγάπη τῶν ἑλληνικῶν ἐρεπίων καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ
θρύλου μέσα στὴν ὁμορφιὰ τοῦ ἑλληνικοῦ τοπίου εἶναι συνθεμένα. Ποιή-
ματα μ' ἑλληνικὴ πνοή, ὁμορφα καὶ ὑποβλητικά.

Θράσου Καστανάκη: *Φυλὴ τῶν ἀνθρώπων*, μυθιστόρημα τῆς Ἑλληνικῆς
ζωῆς. Ὁ συγγραφέας εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀναγνωρισμένους νεότερους λογο-
τέχνες μας, ἀναγνωρισμένος κυρίως ἀπὸ τὸ πολὺ κοινὸ τῶν ἐφημερίδων,
ἀλλ' ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν διανοουμένων μας καὶ ἀπὸ τοὺς πρὸ μορφωμένους
καὶ πρὸ κριτικούς ἀναγνώστες. Ἀπ' ὅταν ἐδῶ καὶ δώδεκα χρόνια ξεκίνησε,
ἕνας τότε ἀπὸ τοὺς νεαροὺς λογοτέχνες τῆς ἑλληνικῆς Κ)πολῆς, φανέρωσε
ὀρμὴ πρωτοτυπίας καὶ τόλμῃ στὴν ἐμπνευση καὶ στὴν ἑκφραση. Φανέρωσε
ἀκόμα καὶ μιὰ ροπή στοχαστικῆς εἰρωνείας καὶ σαρκασμοῦ, σὰν ἰδιαίτερο,
μπορεῖ νὰ ποῦμε, χαρακτηριστικὸ τοῦ ταλάντου του. Τὰ διηγήματα καὶ
τὰ ρομάντσα πού δημοσίεψε ἀπὸ τότε, ὅλα ἔντονα στὴν πλοκὴ καὶ στὴν
ἑκφραση καὶ μέσ' ἀπὸ τὴ σημερινὴ ζωὴ βγαλμένα, ἔχουν αὐτὰ ἰδίως τὰ χα-
ρίσματα καὶ μάλιστα ὁλόένα ἐξελιγμένα. Δείχνουν ἔτσι ἕνα προοδευμένο
διανοούμενο, ἀλλὰ καὶ σύγκαῖρα ἕνα λογοτέχνη, πού μπόρεσε νὰ προχω-
ρέσει τὸ διήγημα καὶ τὸ ρομάντσο μας πρὸ πέρ' ἀπὸ τὴν ἀπλοϊκὴ ἡθογρα-
φία, ἔξω ἀπὸ τὸ ἀνοῦσιο κουβεντολόι καὶ μακριὰ ἀπὸ τὴν ἐξευτελισμένη
ἐκμετάλλευση μιᾶς παρασπρωγμένης ἐρωτοπάθειας. Λυρικός συνάμα ὁ κ.
Θ. Καστανάκης ξαίρει νὰ πλουτίζει τὴ διήγησή του μὲ ὁμορφες ποιητικὲς
περιγραφές, χωρὶς ν' ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν πραγματικότητά καὶ χωρὶς
νὰ λησμονεῖ τὴ συμμετρίαν.

Τὸ τελευταῖο ἐκδομένο ρομάντσο του, «Ἡ φυλὴ τῶν ἀνθρώπων» δίνει
πάνω σὲ μιὰ ἔντεχνη, κομματιαστὴ σ' ἐπεισόδια πλοκὴ πολλὰς ἀπόψεις
τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς, ἰδίως τῆς ἀστικῆς, σὲ πολλὰ κοινωνικὰ ἐπίπεδα. Ὁ
Ἑλληνικὸς κόσμος τῆς Κωσταντινουπόλεως εἶναι ἡ ἀφετηρία του, ἀλλ' ἀπὸ
κεῖ ξεκινώντας προχωρεῖ συχνὰ σὲ μιὰ γενικότερη ἐξερεύνηση τῆς νοοτρο-
πίας, τῆς ψυχροσύνης, τῆς ἠθικῆς ρευστότητας, τῆς συνήθειας σὲ ὅλη τὴν
Ἑλληνικὴ κοινωνία. Ἀξιοσημείωτὴ εἶναι καὶ μιὰ χαριτωμένη ἄς ποῦμε ἀνα-
στροφὴ τοῦ παλίου διηγηματικοῦ στυλ. Ὅπως ἄλλοτε γράφοντας σὲ μιὰ
καθαρεύουσα ἢ ἀνάμιχτη προσπαθοῦσαν νὰ ζωντανεύουν τὴ διήγησή

κάνοντας τὸ διάλογο σὲ δημοτικὴ φράση καὶ μάλιστα ἰδιωματικὴ—τεχνι-
κώτατος σὲ τοῦτο εἶναι ὁ Παπαδιαμάντης—τὸ ἴδιο ἀντιστρέφοντας τὸ τέ-
χνασμα, σύμφωνα μὲ τὴν εἰρωνικὴ προδιάθεση τοῦ ὁ κ. Θ. Καστανάκης
βάνει πού καὶ πού φράσεις κι ἐκφράσεις στὴν καθαρεύουσα εἰπωμένες ἀπὸ
τύπους τοῦ ρομάντσου του. Καὶ μέσα στὴ δημοτικὴ (λίγο ἀκανόνιστη
ἀλήθεια) γλώσσα του πᾶει καλοταίριαχτα τὸ τέτιο ξάφνιασμα καθαρεύου-
σας. Ὁ κανὼνας συντομίας, πού ἀναγκαστικά ἔχει ὀριθεῖν γιὰ τὴν σελίδας-
τές συνοπτικῆς κριτικῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ βιβλίου, δὲ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ κάνομ'
ἐδῶ πλατύτερη ἀνάλυση τοῦ νέου αὐτοῦ ρομάντσου. Κι ἐπιγραμματικά
μόνο μπορεῖ νὰ προσθέσω πὼς ἔχει πράγματι χαραχτήρα καὶ σύνθεση
ρομάντσου, στὴ νεοτερικτικὴ μάλιστα φόρμα του καὶ ἡ θέση του γι' αὐτὸ
εἶναι ξέχωρη στὴ λογοτεχνία μας. Ἰσὼς μάλιστα, ἂν κάποιος σεξουαλι-
ς περιγραφὲς ἔλειπαν ἀπ' αὐτὸ θα εἶταν ἀκόμα πρὸ ἀρμονικὴ καὶ πρὸ
ἀρτια ἡ σύνθεσή του.

Πέρου Μούσση Σέλεϋ: *Ἑλλάς*, ποιητικὴ ἑρμηνεία γιὰ πρώτη φορὰ
στὴν Ἑλληνικὴ γλώσσα ἀπὸ τὸν κ. *Ἀναστάσιο Μιλάνο Στρατηγόπουλο*
(Ἀθῆναι 1932). Ἡ τολμηρὴ λυρικοδραματικὴ σύνθεση τοῦ Σέλεϋ, ἐν' ἀπὸ τὰ
πρὸ ἔντονα καὶ πρὸ ἐμπνευσμένα ἀλλὰ καὶ πρὸ δυσκολομετάφραστα ἔργα
του, ἀποδόθηκε μ' ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία στὴ γλώσσα μας. Κι εἶναι εὐτύχημα
πού λογοτέχνης τῆς ἀξίας καὶ τῆς πείρας τοῦ κ. Α. Μ. Στρατηγόπουλου
θέλησε νὰ καταγίνει μὲ ξέχωρη εἰδημοσύνη καὶ μὲ μεγάλο κόπο νὰ μᾶς δώ-
σει στὴ ζωντανὴ μας γλώσσα τὴν ποίησιν τοῦ μεγάλου Ἀγγλοῦ ποιητῆ
καὶ μεγάλου φιλέλληνα, ἱσοτίμου καὶ στὰ δύο τοῦτα μὲ τὸν ἐπιστήθιο φίλο
του, τὸ Μπαίρον. Γιατὶ πράγματι τὴν ἐμπνευση καὶ τὴν τέχνη τῆς Σελλε-
ϊκῆς ποίησης ἀπὸ τοῦ κ. Στρατηγόπουλου κυρίως τῇ λογοτεχνικῇ ἐργασίᾳ
μπορεῖ νὰ τὴ γνωρίζει κάπως συνολικὰ τὸ ἑλληνικὸ κοινόν. Αὐτὸς ἔχει γρά-
ψει πλατύτερες βιογραφικὲς καὶ τεχνοκριτικὲς μελέτες γιὰ τὸν ποιητὴ κι
αὐτὸς ἔχει μεταφράσει τὴν ἐπικολυρικὴ σύνθεσή του: «Τὸ πνεῦμα τῆς μονα-
ξίας» τὴν περίφημη τραγωδίαν τοῦ «Οἱ Τσέντσι» καὶ τὴν πρὸ πρὸ ποιητικὴ
δράμα του «Ἑλλάς». Τὸ ἔργο δὲ αὐτὸ, πού εἶναι ἀπὸ τὰ πρὸ χαρακτηριστικὰ
τοῦ Σέλεϋ, ξέχωρα ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνες ἐνδιαφέρει, γιὰ τὸν ἀγῶνα τῆς
ἀνεξαρτησίας μας ἀναφέρεται. Ἐστὶ μαζὶ μὲ τὴν ἐμπνευση καὶ τὴν τέχνη
τοῦ ποιητῆ μᾶς φανερώνει καὶ τὸ φιλελληνισμὸ του. Γι' αὐτὸ ἰσὼς κι ὁ λογο-
τέχνης μεταφραστὴς δείχεται σὰ μὲ πρὸ ἀγάπη καὶ πρὸ ἐξαρση νὰ
φιλοτέχνησε τοὺς στίχους τοῦ τῶν χορῶν ἀποδίδοντας μας ὁμορφα καὶ
ζωηρὰ τοὺς ἀγγλικούς στίχους. Καὶ νὰ, ἕνα δείγμα ἀπ' αὐτοὺς: (Εἶναι οἱ
πρῶτοι στίχοι ἀπὸ τὴν πρώτη σκηνὴ τοῦ ἔργου).

Ταράτσα στὸ παλάτι τοῦ Μαχμούτ. Ὁ σουλτάνος κοιμᾶται.
Ἐνας Ἰνδὸς σκλάβος στέκεται δίπλα στὸ στρώμα του.

ΧΟΡΟΣ ΑΠΟ ΣΚΛΑΒΕΣ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΕΣ

Μοσκάθη ἀπὸ τὸν ὕπνόν σου
Οἱ σκλάβες σου σκορπᾶνε
Τὰ Ἰνδιάνικα τὰ κύματα
Σοῦ τᾶφεραν, Σουλτάνε.
Καθὼς κοιμᾶσαι ἀνήσυχος,
Γαληνεμένος γίνου·
Μὴ μοιάσεις μὲ τὸν ὕπνο μας,
Τὸν ἀδερφὸ τοῦ Θρήνου!

Ο ΙΝΔΟΣ

Μακρὰ, βραχνάδες ἀπρεποὶ!
Φαντάσματα, μακρὰ του!
Βαθύφωτα, ὅπως ὁ οὐρανός,
Ἄς εἶναι τὰ δνεῖρά του!

Σὰν ἔρωτας, σὰ θάνατος,
Σὰ νύχτα καλοκαίρι,
Ἄς εἶναι ὁ ὕπνος του ἀπαλός,
Νύχτα χωρὶς ἀγέρι.

Ο ΧΟΡΟΣ

Κοιμήσου! Τὸ τραγούδι μας
Πάει ἀπαλὰ ἀπλωμένο·
Κάποτε μιὰ Σαμιώτισσα
Τόπε κι αὐτὴ θλιμένο:
Εἶχε ὁ ἀκριβὸς της κοιμηθῇ,
Μ' ἄλλους πολλοὺς ἀντάμα.
Τὸν ὕπνο τὸν ἀξύπνητον
Ὅπου δὲν ἔχει κλάμα.

Μ. Βισάνθη: *Γιούτσιμ. Ὁ Νέϊλλ* (Σικάγο 1932). Μιὰ λιγοσέλιδη καλὴ καὶ διαφωτιστικὴ μελέτη γιὰ τὴ ζωὴ καὶ γιὰ τὰ ἔργα τοῦ Ἀμερικανοῦ δραματικοῦ συγγραφέα Εὐγένιου Ὁ' Νέϊλλ. Μ' αὐτὴν ὁ κ. Βισάνθης μᾶς δίνει περιλήψεις καὶ κριτικούς χαρακτηρισμοὺς τῶν πιὸ σημαντικῶν ἔργων τοῦ ποιητῆ, πού γιὰ τὴν ἐμπνευση καὶ γιὰ τὴ συνθετικὴ δύναμη του εἶναι ἀπὸ τοὺς κορυφαίους τῶν Ἑνωμ. Πολιτειῶν, ἰσάξιός τοῦ Ἔδγαρ Πῶ καὶ τοῦ Οὐίτμαν. Ἀναφέρει τὰ κυριότερα τῆς ζωῆς καὶ τῆς σταδιοδρομίας τοῦ Ὁ' Νέϊλλ καὶ σχεδὸν μνημονεῖ μόνον τὰ πρῶτα θεατρικὰ ἔργα του (1914-20). Σύντομα εἶναι καὶ ὅσα μᾶς λέει γιὰ τὰ κατόπι, — γιὰ τὸ Πέρα ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα, πού εἶναι πρωτότυπο στὴν ἔκφραση, ἀλλὰ μὲ ἴσχυρὴ ἐπίδραση καὶ πού μ' αὐτὸ μπῆκε στὸ δρόμο τῆς μεγάλης φήμης ὁ νέος τότε συγγραφέας, ἐπίσης γιὰ τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς ἀμερικανικῆς σατιρικῆς νοοτροπίας. «Ὁ αὐτοκράτορας Τζόνς», γιὰ τὸ προλεταριακὴς ὑπόθεσης «Ὁ τριχωτὸς ἄνθρωπος», γιὰ τὸ κάπως τολστοϊκὸ παρ' ὅλη τὴ φυσιοκρατικὴ τεχνολογία του «Ἄννα Κρίστη», αὐτὸ πού θὰ παιχτεῖ στὸ Ἑθνικὸ μας θέατρο καὶ γιὰ τὸ δυνατό κι ἐπαναστατικὸ στὴν τέχνη «Παράξενο ἐμβόλιο.» Λεπτομερέστερη καὶ πιὸ τεχνολογικὴ εἶναι ἡ ἀνάλυση τοῦ κ. Βισάνθη γιὰ τὴν τελευταία γραμμένη τραγικὴ τριλογία τοῦ Ὁ' Νέϊλλ «Πένθος ταιριάζει στὴν Ἠλέκτρα» (*Mourning Becomes Electra*). Μὲ ὅλη τὴ συντομία της καὶ μ' ὅλες τὶς ριζοσπαστικὲς, ἄς ποῦμε, αὐθαιρέσιες στὴ γῶλσα (κατάλυτος ἀντὶ καταλυτημένος, ἀπερίμαντος, ἀληθιόγομος ἀντὶ γεμάτος ἀλήθεια, μετὰ κούρεβε, ρίχτηκε κλπ. ἀντὶ κατόπι) ἡ μελέτη αὐτὴ τοῦ κ. Βισάνθη εἶναι ἀξιοπρόσεχτη καὶ ἀξιανάγνωστη.

Κούλη Ζαμπαθᾶ: Τὸ βασίλειο τῆς ἀγάπης—Μινιατούρες. Δώδεκα μικρὰ ποιήματα καὶ δέκα τετράστιχα (μινιατούρες τὰ λέει ὁ ποιητὴς τους) ἀποτελοῦν τὸ βιβλιαράκι αὐτό. Οἱ στίχοι του εἶναι κάποιοι ἀμελῆσιμοι, συχνὰ ὅμως ἔχουν κάποια λυρικὴ πνοὴ καὶ κάτι μᾶς λένε μὲ ἀπλότητα καὶ μὲ εἰλικρίνεια ἔκφρασμένο. Τὸ πιὸ πολὺ ἐντυπώσεις καὶ εἰκόνες. Στὶς Μινιατούρες, τετράστιχα συνθεμένα μέσα στὴν ἀνέση τοῦ δεκαπεντασύλλαβου (ἐχτὸς ἀπὸ τὸ τελευταῖο) πιὸ πετυχημένα καὶ μὲ πιὸ γενικότητα φανερώνεται ἡ αἰσθηματικὴ διάθεση τοῦ νέου ποιητῆ, ὅπως λ.χ. στὸ III:

Πάντα περνώντας τὸ πουρνὸ ἀπ' τὸν κυπαρισσῶνα
θάμαζα ἓνα θεόρατο κι ὀλόισο κυπαρίσσι,
μὰ σῆμερον πού πέρασα τόσιδα ριχτὸ στὸ χῶμα·
γιὰ μιὰν ἀντένα καραβιοῦ τόχανε πελεκήσει.

Νώντα Θεοφίλη: *Στοχασμοὶ τῆς σόφρας καὶ τοῦ ὄνειρου* (Πειραιᾶς 1932). Ἐνα ἄλλο βιβλιαράκι ποιήματα μὲ ζωηρότερη ἐμπνευση καὶ ὄχι ἀδέξιους

στίχους. Ὁ ποιητὴς στὸν πρόλογο του λέει ὄχι προσποιημένα: «Βλέπω πὼς δὲν προσφέρω παρὰ μιὰ προσπάθεια στὴν ἰδέα τῆς τέχνης». Καὶ ἡ αὐτοκριτικὴ του εἶναι σωστὴ. Μόνον πρέπει νὰ προστεθεῖ πὼς ἡ προσπάθεια του δείχνει ἀξίες καὶ ἱκανότητες σκέψης καὶ ἔκφρασης, πού μπορεῖ καλλιτεργούμενες ν' ἀναδειχθοῦν. Ἐν' ἀπὸ τὰ καλύτερα τραγούδια τοῦ μικροῦ τοῦ βιβλίου εἶναι τὸ πρῶτο· τὸ δημοσιεύομε γιὰ δικαιολογία τοῦ χαρακτηρισμοῦ μας.

ΞΥΠΝΗΜΑ

Αὐτὴ τὴν ὥρα τὴν ἀποσπερινή
γλυκάδα τέτοια κι εὐφροσύνη
δὲν τὴν ξανάνοιωσα τρανή.
Ὁ ἥλιος ποῦγερ, ἡ γαλήνη,
πού πλῆει παντοῦ νανουριστὴ
μεστὴ χαρὰ καὶ καλωσύνη.
ἡ ἀλέγγρα θάλασσα ἀνοιχτὴ
πλατεῖα κι ἀσάλευτη, χαδιάρια,
παρόμοια σὰ ζουγραφιστὴ
Κι ἔτσι, πού τρέμει μὲ λαχτάρα
ἡ φύση ἀκέρια ὄνειρευτὴ
Φρύνει στοὺς πόθους τοῦ ἔραστῃ
ἡδονικὰ παραδομένη,
ξυπνάει ἡ ψυχὴ μου διψασμένη
κι ἀγάπης χάδια ἀναζητεῖ.

Μυρσίνης Κλεάνθους Παπαδημητρίου: *Παιχνίδια μὲ Τραγούδια*, ὁργανωμένα μὲ βάση τὴν ἀρχὴ τῆς ἐργασίας γιὰ παιδιὰ ὡς 12 χρόνων, εἰς σχῆμα 80, σελίδες 556. — Τὸ βιβλίο περιλαμβάνει παιχνίδια σὲ 4 κύκλους: Παιχνίδια δραματικά, μιμητικά, ρυθμικά, ἀνταγωνιστικά. Γύρω στὰ παιχνίδια αὐτὰ ὑπάρχουν ἄλλα 80 παιχνίδια ὁργανωμένα μὲ βάση τὸ λαογραφικὸ μας ὕλικό. Τὸ θέμα τοῦ κάθε παιχνιδιοῦ συγκεντρώνεται σ' ἓνα ποίημα πού τραγουδοῦν καὶ ἐκτελοῦν τὰ παιδιά ἡ ὁλόκληρης τῆς τάξης ἢ μοιρασμένα σὲ ομάδες. Οἱ μελωδίαι τοῦ βιβλίου εἶναι λαϊκὰ παιδικὰ τραγούδια, κι ἀνάμεσα σ' αὐτὰ εἶναι 25 ἑλληνικὲς λαϊκὲς μελωδίαι, ὅσες ἔκρινε ὁ συγγραφέας κατάλληλες γιὰ τὰ παιδιά αὐτῆς τῆς ἡλικίας ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς πολλὰς λαϊκὲς μελωδίαι μας. Τὸ κάθε παιχνίδι ἔχει τὸ διάγραμμα τοῦ, τὶς παιδαγωγικὲς του ὁδηγίες γιὰ τὸ πὼς θὰ παιχτεῖ, τὶς τεχνικὲς ὁδηγίες γιὰ τὸ πὼς θὰ παρασκευαστεῖ ἀπὸ τὰ παιδιά, ἔχει φυσιογνωστικὰ στοιχεῖα, εἰκόνες, σχέδια καὶ χνάρια γιὰ νὰ βοηθοῦν τὸ δάσκαλο γιὰ ὅλες τὶς λεπτομέρειες. Μιὰ εἰσαγωγὴ ἀπὸ 72 σελίδες εἰσάγει τὸ δάσκαλο στὴ σύγχρονη παιδαγωγικὴ τοποθέτηση τοῦ παιχνιδιοῦ μέσα στὴν ψυχολογικὰ ὁργανωμένη σχολικὴ ἐργασία, διαφωτίζοντας τον γιὰ τὶς ψυχολογικὲς καὶ παιδαγωγικὲς προϋποθέσεις του, τὶς μορφές του καὶ τὶς ἀπαιτήσεις του. Τὸ βιβλίο ὁλόκληρο εἶναι βγαλμένο ἀπὸ τὴ διδακτικὴ πείρα τοῦ συγγραφέα καὶ ὅλα σχεδὸν τὰ παιχνίδια πῆραν μορφή μέσα στὸ σχολεῖο πάνω στὰ παιδιά καὶ τὶς ἀνάγκες τους. Πρωτοπαίχτηκαν στὸ πρότυπο τοῦ Ἀνωτέρου Τμήματος τοῦ Διδασκαλείου τῶν Νηπιαγωγῶν στὰ πέντε χρόνια πού τὸ διηύθυνε ἡ συγγραφεὺς καὶ ἀπὸ τότε πλάταιναν, ἐφορμόστηκαν καὶ ἐξελέγχθηκαν καὶ σ' ἄλλα σχολεῖα μὲ παιδιά ὡς 12 χρόνων. Τὸ βιβλίο εἶναι πολὺτιμο γιὰ τὸν κάθε δάσκαλο καὶ ἀναγκαῖο ἀπόχτημα γιὰ τὴν κάθε σχολικὴ βιβλιοθήκη. Ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ φωτισμένοι γονεῖς θὰ βροῦν σ' αὐτὸ τὸν ἀπαραίτητο βοηθὸ γιὰ τὴ δουλειά τους.

Ἀλληλο-γραφία

Ν.Π.Δ. καὶ Γ.Κ. Ἀθήνα. Πολλὰ κάποια ὅμως οἱ ἐπικρίσεις σας εἶναι ὑπὸ καὶ μελετημένα κι ἀπὸ εἰδικούς γραμένῃ νὰ τὰ δημοσιέψωμε. Εὐχαριστοῦμε γιὰ πειρηρήσαστε τὸν ἀγῶνα ποὺ μᾶς παροῖσας «τὸ γενικὸ ξετίναγμα» δὲν τόχῃ Ὁμάδα Γ.Α.Σ. Θεσ)νίκη. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴν καλὴ γνώμη. Τὸ Ἡμ. ἱατρ. Πατρ., ὅπως βλέπετε, τέλει μίζετε ἀχρηστο. Ἡ πολεμικὴ ζωὴ τῆς ματα τῶν τότε ἐκεῖ οἰκογενειῶν, ποὺ νονται μέσα σ'αὐτό. Ὅσο γιὰ τὴ γλῶσσά μας, ὅσοι μὴ μποροῦμε ν'ἀλλάξωμε τὴ γλωσσικὴ προλόγους κλ. ποὺ πρέπει τυχόν νὰ καὶ ὠφελεῖ γενικά τὸ ὅτι ἡ γλώσσα ποστη δημοτικὴ ὅπως διαμορφώθηκε μεχτικούς της κανόνες, χωρὶς αὐθαίρεσ Βραστὰ Χαλκιδικῆς. Ὁ πρ 25, πλέον τὰ ταχυδρομικὰ τῆς ἀποσπρέχ. χρόνου εἶναι δρχ. 20.—Σ.Ρ. σας θὰ δημοσιευτεῖ μετὰ τὴ σειρά.—Κ. Ἡ ἀνώμαλη γλώσσα καὶ ἡ κάπως ἐκπουνε τὴ δημοσίεψη, μὲ ποὺ ἀναγνῶφελιμότητα τῆς μελέτης σας. Ἀν δὲ νὰ τὴ δημοσιέψωμε. Ν.Μ. Σάμο. Ὁχτῶ πολυσύλλαβοι στίχοι γισκεστε τὴν ἀποζητᾶτε!—Ι.Γ.Σ. Ἀρβρις οὐχὶ τῷ λόγῳ πάρεσσι.—Σ.Μ. ἀπάντησας θὰ δημοσιευτεῖ μετὰ τὸ παράπονο. Τὰ δύο καθυστεροῦμεν ὁμως καὶ σᾶς, ὅπως καὶ ἄλλους ποὺ παραβλέπετε τὴν ἀταξία, γιατί σὲ τὰ παρά νὰ γίνονται παραλείψεις στὴ Πρώρα, Ἀθήνα. Λάβαμε τὴν σὸ ἐπὶ φύλλο.—Α. Α. Νὰ μᾶς σὴν ὁμορφὴ μελέτη σας. Αἰτία τῆς ἀρλῆ πρωτύτης ἢ ἐπικαιρῆς. Ἀλλιῶς χάνουν τὴν ἐπικαιρότητα.—Μ. Κ. Π. ἡ Φ. τοῦ Β. δὲ βγαίνει. Τὸ φύλλο Κάτι ἀπ'ὅσα μᾶς στείλατε θὰ δημοσιεύσιν τὸν στίχους τῶν δημ. τραγουδιῶν εἰς ποὺ σᾶς τὰ τραγουδοῦσε.

ἀπ'ὅσα γράφετε εἶναι σωστά, γιὰ ἐρβολικές. Καὶ λυπόμαστε ποὺ ἂν τὰ δυὸ ἄρθρα σας δὲν μποροῦμε τὴ μεγάλη ἐκτίμηση, ἀλλὰ νὰ ἐκινεῖτε καὶ νὰ κάνωμε κατὰ τὴ φράσμε σκοπὸ, γιὰ τώρα τουλάχιστο.—ριστοῦμε γιὰ τὴν καλὴ γνώμη. Τὸ σε· ἀλλὰ καὶ δὲν εἴταν ὅσο τὸ νομάνης στὸ 18ο αἰῶνα καὶ τὰ ὀνόμαί πιότερες ὑπάρχουν ἀκόμα, φαίσσα, πρέπει νὰ εἴχατε, πὼς δὲν ὀρφή σὲ ἀποσπάσματα βιβλίων ἢ δημοσιεύωμε. Ἀρκετὸ γιὰ τώρα εἶναι γράφεται ἡ Φ. τοῦ Β. εἶναι ἡ σωστούς γραμματικούς καὶ τοὺς συνταξι, ἀνωμαλίες καὶ παραξενιές.—Β.Π. ὁτος τόμος τῆς Φ. τοῦ Β. ἔχει δρχ. λῆς του δρχ. 5. Ἡ συνδρομὴ τοῦ Ἀνδρίτσαινα. Ἡ ἀπάντησας Βογατσικὸν Καστοριάς. ἐνέστερη διατύπωση δὲ μᾶς ἐπιτρέριζομε τὴν εἰδημοσίην σας καὶ τὴν εστε διασκευὴ τῆς, μπορεῖ πιθανῶς στίχοι κακοί, ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὸνὰ πείτε πὼς στὸ χωριὸ ποὺ βρίοντική. Οἱ ἀρχαῖοι λέγανε «Υ. Μιαμοὺς Ἡράκλειο. Ἡ ἀσειρά τῆς. Ν.Δ. Βόλον. Εὐλογοφύλλα σᾶς ἐστείλαμε. Παρακαλοῦμε τοὺς ἔχομε καθυστερήσει φύλλα, νὰ σο πολλὰς χιλιάδες φύλλα δὲ μπορεῖταχυδρ. διεκπεραίωση.—Τὰ κ. ἡν ἀπάντησας, θὰ τὴ δημοσιέψωμε ὥρεστε ποὺ δὲ δημοσίεψαμε ἀκόμα ὁπορίας εἶναι τὸ ὅτι εἴχαμε ὕλη πολὺ ἄρθρο σας εἶναι ἀπὸ κείνα ποὺ δὲ Δομοκόν. Ἰούλιο καὶ Αὐγούστοβρίου σᾶς ἐστάλη.—Τ.Μ. Κάιρο. ὁμο. Τὸ κακὸ εἶναι ποὺ κάποιοι ἀπὸ αὐτοὺς ἀδέξια παραλλαγμένοι ἀπ'αὐτὸν

